

ATEISTIČNI
ZBORNIK
2011-2012

ATEISTIČNI ZBORNIK 2011–2012

*»Dialektika stoji /.../ na glavi. Treba jo je postaviti na noge,
da v mistični lupini odkrijemo racionalno jedro.«*

(Karl Marx, predgovor k drugi izdaji Kapitala)

Izdajatelj:

Združenje
Ateistov
Slovenije

V Mariboru, septembra / kimavca 2012

© avtorji prispevkov

© Združenje ateistov Slovenije (ZAS)

CIP - Kataložni zapis o publikaciji
Univerzitetna knjižnica Maribor

141.45(082)

ATEISTIČNI zbornik : 2011–2012 / [uredniški
odbor Jože Kos Grabar, Vojteh Urbančič in Bogdan
Škofljanc]. – Maribor : Združenje ateistov
Slovenije, 2012

Dostopno tudi na: <http://www.ateisti.si>

ISBN 978-961-269-728-0
1. Kos Grabar, Jože, 1959–
COBISS.SI-ID 70135041

PREGLED VSEBINE

		stran
<i>mag. Vojteh Urbančič</i>	Spremna beseda namesto uvoda	7
<i>Bojan Čebulj</i>	O nevernosti, brezbožju in ateizmu	12
<i>Jože Kos Grabar ml.</i>	Od ateizma do svetoumja	15
<i>mag. Vojteh Urbančič</i>	Zakaj smo ateisti tako arogantni in verniki tako ponižni?	27
<i>dr. Darko Štrajn</i>	Organiziranje transcendence	41
<i>Hardvik Pirnovar</i>	Verovanje od prazgodovine do danes	45
<i>Bogdan Škofljanc</i>	Religija in ateizem za telebane	51
<i>Vladislav Stres</i>	O Bogu in veri	57
<i>Frane Tomšič</i>	Nekaj vprašanj za teologe	60
<i>Vlado Began</i>	Papež: vernik, odpadnik, krivoverec ali ateist?	68
<i>Frane Tomšič</i>	O morali in vrednotah – "Vrednote, za katere je vredno umreti"	72
<i>dr. Tilka Kren</i>	Verska čustva	76
<i>Herman Graber</i>	Zakaj ne verujem (več)	80
<i>Branko Delcott</i>	Katolištvo, slovenska politika in potvarjanje zgodovinskega spomina	82
<i>mag. Vojteh Urbančič</i>	Deja Vue	84
<i>dr. Boris Vežjak</i>	Novinarske tehnike poročanja o dolgovi mariborske nadškofije	88
<i>Aleksander Markovčič</i>	Ali je v Republiki Sloveniji resnično nemogoče spoštovati ustavo?	92
<i>Koalicija za ločitev države in cerkve</i>	Zahteva za odpravo državnega financiranja Rimskokatoliške cerkve (in drugih verskih skupnosti)	94
<i>Branko Delcott</i>	Poročilo o ZAS-ovi pobudi za postavitve spominskega obeležja za žrtve čarovniških procesov v Mariboru in za pobite živali v religioznih obredih	96
<i>mag. Vojteh Urbančič</i>	Spominska obeležja za žrtve inkvizicije v tujini (izbor in prevod)	98

	stran
<i>Združenje ateistov Slovenije</i> Pismo podpore Svetlani Makarovič	102
<i>Kolofon</i>	104

Vojteh Urbančič

Pred vami je prvi zbornik Združenja ateistov Slovenije (ZAS).

Vzgibov za izdajo zbornika je več, poskušal bom navesti le najpomembnejše.

Ateisti smo v Sloveniji, pa tudi v ostali Evropi tiha večina. Da smo večina, ni takoj »*prima facie*« jasno, saj to ne potrjujejo demografske statistike. Menim, da te statistike ne odražajo pravega stanja religioznosti med ljudmi. Osnovni problem je sama enoznačna definicija pojma »verniki«. Če štejejo anketiranci (in to očitno počno!) sebe kot pripadnike določene religije ali sekte na podlagi dejstva, da so njihovi starši katoliki ali muslimani, potem popisi prebivalstva kažejo pač tako podobo, kot jo.

Problem pa je tudi formalno-pravne narave. Zakon o verski svobodi (Ur. l. RS, št. 14/07, 46/10) v četrtem odstavku 27. člena glede pridobitve pravice do državnega plačevanja socialnih prispevkov določa, da: »*Cerkve in druge verske skupnosti število svojih pripadnikov dokazujejo z verodostojnimi podatkovnimi viri, med drugim lahko predlagajo tudi uporabo podatkov iz zadnjega popisa prebivalstva.*« To seveda ni možno, saj takšno uporabo podatkov iz zadnjega popisa prebivalstva prepoveduje tako odločba US (U-I-92/01, 28. 2. 2002, Ur. l. RS, št. 22/02) kot tudi Zakon o državni statistiki (Ur. l. RS, št. 45/95, 9/01, ZDSt).

Toda specializirane globinske raziskave tega področja človekove družbene zavesti, ki vključujejo vprašanja o aktivnem prakticiranju religioznih obredov in zapovedi, kažejo povsem drugo podobo.

Če štejemo za »aktivnega« vernika katoličana, ki vsaj enkrat tedensko gre v cerkev, je takih v Sloveniji le okrog 20 %.¹ Menim, da je to realna podoba števila vernikov (katoliške vere) pri nas.

Mirno in brez slabe vesti lahko zaključimo, da smo ateisti v Sloveniji »*de facto*« večina.

Da smo tiha večina, pa mislim, da je dejstvo. Nimamo mreže, materialnih in drugih sredstev, ki bi »oznanjala« *urbi et orbi* našo prisotnost v družbi. Nimamo cerkva, s katerih bi se zaglušno oglašali z zvonovi, nimamo svojega radia, časopisov, nimamo svojih farjev, ki bi grozili ali se prilizovali ljudem s prižnic.

Drugi razlog za to podjetje (izdaja ZBORNIKA) je, da nimamo dostopa do širše javnosti. Imamo sicer spletno stran, ki pa je amatersko narejena in pomanjkljivo ažurirana. Vsi izgledi so, da se bo to v kratkem spremenilo na bolje.

Nadaljnji razlog za tiskano izdajo je želja zapustiti zanamcem pisno sled našega delovanja in prizadevanja. Elektronske vesti se utopijo v morju INTERNETA, hkrati pa je še dosti ljudi, ki nimajo dostopa do tega medija ali pa so neveščji pri rokovanju z moderno tehnologijo.

S tem zbornikom smo želeli vsaj malo popraviti žalostno sliko o naši prisotnosti v družbi in o moči, s katero razpolagamo, pa je ne znamo uporabiti.

---

¹ Tale kratki uvodnik je brez znanstvenega aparata, to se pravi brez navajanja referenc in virov. Ti so seveda dostopni podjetnemu bralcu. Jamčim pa seveda za verodostojnost prevzetih podatkov po načelu »*relata refero*«.

Idejo zanj (kot za mnogo drugih koristnih stvari!) je dal naš član Koordinacijskega odbora ZAS Jože Kos Grabar ml. Toda pot do realizacije je bila dolga in trnova. Ker smo del civilne družbe, nimamo stalnega vira financiranja, zato so bila vsa sredstva za zbornik zbrana s prostovoljnimi prispevki. Vsi avtorji so se odrekli honorarjem za prispevke, enako tisti, ki smo zbornik uredili. Tisk je bil opravljen vzorno, za kar gre posebna zahvala tiskarni UPRINT, d.o.o. iz Limbuša.

+++++

Vsebina, duhovni okvir in dolžina prispevkov so zelo različni, kar je po moje prav, saj odseva raznolikost duhovne provenience avtorjev.

V posebno čast si štejemo, da je med avtorji našega zbornika **dr. Darko Štrajn**, znani slovenski filozof, redni profesor za področje filozofije, Fakulteta za podiplomski humanistični študij, Ljubljana. Prispeval je preganjen, a tehten traktat »Organiziranje transcendence«. V njem na izviren način problematizira dinamično relacijo med poljem svobode in ateizma in zagovarja tezo, da je slednji pogoj za vstop v polje dejanske svobode. Pri argumentaciji se opira na Sagana, Dawkinsa in Hitchensa. Pledira za znanstveno evidenco, ki je *conditio sine qua non* ateističnega mišljenja, zavrača pa administrativne (»*nasilne*«, kot pravi) poskuse izkoreninjanja vere in poudarja, da so bili v zgodovini kontraproduktivni. Omeni znano 'Pascalovo stavo' (»*če po smrti ni nič, tega vernik ne bo nikoli izvedel, če pa kaj je, bo nevernik imel čas to obžalovati vso večnost!*«) in po pravici označi njeno *premislo maior* kot lažno, zato je tudi *conclusio* napačen. Pravilno ugotavlja, da je danes Cerkev država v državi, ki iz svojega domnevnega monopola na transcendenco izvaja tudi svojo pravico »*da organizira tudi najbolj intimne vidike posameznikove eksistence.*«

Vlado Began, univ. dipl. prav., avtor knjige »Resnica in cerkev se izključujeta«, je prispeval razmišljanje »Papež: vernik, odpadnik, krivoverec ali ateist?«. Kot poznavalec kanonskega prava in temeljnih spisov krščanske cerkve opozarja na dihotomijo in nasprotja med verskimi spisi in aktualnim ravnanjem papeža in Cerkve. Opozarja na očitno neskladnost med ravnanjem Cerkve kot (velekapitalistične) organizacije in izvirnimi nauki zgodnjega krščanstva.

Dr. Boris Vezjak v svojem prispevku secira in koncizno analizira »Novinarske tehnike poročanja o dolgovih mariborske nadškofije«. Z obilico virov dokazuje in dokaže vso sprenevedavost in dvoličnost cerkvenih oblasti v mariborski nadškofiji ob izbruhu škandala z bankrotom njenih skladov in podjetij.

Kar nekaj medijev (izpostavljen je VEČER) je padlo na izpitu novinarske objektivnosti in uravnovešenega poročanja, ko so skušali minimizirati razsežnosti finančne katastrofe mariborske nadškofije.

Branko Delcort, sicer član ožjega vodstva našega Združenja ateistov Slovenije (ZAS), piše v svojih dveh prispevkih o Kalvariji aktivnosti ZAS za postavitve spominskega obeležja žrtvam inkvizicije v Mariboru in okolici ter o intelektualni strahopetnosti in svetohlinskem molku ali celo tihem strinjanju s poskusi izenačevanja narodnih izdajalcev in kolaborantov z NOB ("Katolištvo, slovenska politika in potvarjanje zgodovinskega spomina").

Po prebiranju te kronologije naših prizadevanj, da bi se – tako kot mnoga kulturna evropska mesta – spodobno oddolžili nedolžnim žrtvam cerkvenih inkvizicijskih procesov v našem mestu, bo bralcu bolj jasno, kakšno zaplotniško in provincialno mesto smo, predvsem v duhovnem smislu.

Zelo zanimiv in osebno izpoveden je članek **Hermana Graberja** »Zakaj ne verujem (več)«. Ta dialektični osebni razvoj so doživeli mnogi, toda redki so, ki so javno razgrnili svojo metamorfozo od vere (čeprav vsiljene od zunaj) do ateizma.

Bojan Čebulj, prvi predsednik predhodnika ZAS in starosta našega kroga ateistov, je napisal članek »O nevernosti, brezbožju in ateizmu«. Začenja z zanimivo etimološko razlago besede »ateizem« in jo skuša tudi semantično analizirati. Ugotavlja (skupaj z Dawkinsom), da je religija zelo primerno orodje za podrejanje in izkoriščanje ljudi. Strinjati se moram z njim, da je »*cerkvena oblast ne le odvečna, ampak tudi nekoristna ... /in/ ... ne le moralno vprašljiva, ampak nepoštena....*«

Bogdan Škofljanc je prispeval tehtno razmišljanje z naslovom »Religija in ateizem za telebane«. Na lahkoten, vendar ne banalen način raziskuje, kako je mogoče, da so religije kljub deklariranim visokim moralnim normam tako zelo zašle na »stranpoti«, kar je tema prvega poglavja. Postavlja tezo, da se je cerkev kot organizacija in njeni kleriki skozi vso svojo zgodovino ravnala po znanem reku »*slušaj šta pričam, ne gledaj šta radim*«. Torej pridigala je eno, delala pa povsem nasprotno in je povzročila »*vsa grozodejstva v križarskih vojnah, čarovniških procesih in številnih verskih vojnah*«.

Pri odgovoru na vprašanje, ali je tudi ateizem ideologija (v pejorativnem pomenu), si pomaga z dejstvom, da ker »*nima nobenih takšnih vzvišenih namenov ter nima dogmatične hierarhije*«, ni ideologija. Tej tezi lahko pritrdimo. V nadaljevanju obravnava prispevek religije k naši civilizaciji.

Uvod k Dialogu odpre z vstopom v miselno polje Karla Marxa in citira verjetno najbolj znamenit odlomek o religiji, ki je bil kdaj napisan (iz »Uvoda Prispevka h kritiki Heglove pravne filozofije«). Ugotavlja, da »*medtem, ko Vatikan k temu pristopa preudarno, organizirano, institucionalno, ateisti, institucionalno nepovezani ali ne dovolj povezani, nastopajo v dialogu kot posamezni vidni misleci, družboslovci, filozofi*«. To bi lahko kar podpisali, drugo pa je seveda vprašanje, ki pa verjetno presega okvir njegovega prispevka, koliko je tak dialog sploh mogoč oz. smiseln, glede na to, da ni videti skupnih stičnih točk med religijo in *Ratio*-m, ki je svetovnonazorski *credo* ateizma.

Frane Tomšič sodeluje z dvema prispevkoma. Prvi ima naslov »Nekaj vprašanj za teologe«, drugi pa naslov "Vrednote, za katere je vredno umreti".

»Vprašanja za teologe« se ukvarjajo z odkrivanjem znanih antinomij iz »svetih spisov«, predvsem iz Biblije. Seveda gre za retorična vprašanja, ki so hkrati tudi odgovori. Tekst izpričuje več kot ljubiteljsko poznavanje Biblije in drugih religijskih spisov in še posebno obsežne literature, ki se ukvarja z njihovim proučevanjem. Njegov pristop kaže gnus do amoralnih in zavrženih dejanj dostojanstvenikov RKC na slovenskem (posebej Rodeta), ki med drugim povečujejo domobranske poboje rodoljubov med drugo svetovno vojno in njihove zločine označi za dejanja, s katerim bi naj »*izpričali svojo zvestobo Kristusu s svojo krvjo in s svojim skritim junaštvom*«.

Zanimivo in obenem srhljivo branje!

Drugi Tomšičev prispevek »Vrednote, za katere je vredno umreti« je v bistvu reakcija na članek dr. Antona Jamnika, teologa (Delo, 3. marec 2012), kjer teolog zagovarja poglede, ki so težko sprejemljivi vsem razen prepričanim vernikom. Svojo temeljno filozofsko-nazorsko pozicijo je Tomšič preciziral v naslednjem stavku; »*Sodim med tiste, ki sprejemajo znanost kot metodo odkrivanja naravnih skrivnosti in ne verjamejo v »inteligentni načrt*«, kot ga predstavljajo nasprotniki razvojne teorije, in ne verjamem, da je Bog ustvaril stvarstvo v šestih dneh pred približno 6000 leti.« S skrbno izbranimi viri nas pelje od postanka religioznih prepričanj skozi labirint zgodovinskih, kulturnih in filozofskih sedimentov monoteističnih religij, ki so polni antimonij, nelogičnosti in čisto navadnih nesmislov do kvintesence vsake religije – do sovraštva do »nevernikov«, ki je kulminiralo s katastrofo leta 2001 v New Yorku, K temu, kar je napisal, lahko le dodamo: »*Science flies to moon, religion flies into buildings*«. (Znanost leti na Luno, religija leti v zgradbe.)

Jože Kos Grabar ml. se v prispevku »Od ateizma do svetoumja« loteva intrigantne in kompleksne in vedno sveže teme semantike in etimologije bogatega izrazja o religiji, bogu in ateizmu. Zdi se, da so mnogi njegovi pogledi blizu Chomskyjevim, ki jih je izrazil s svojo novo teorijo "generativne semantike". Ta zanika in briše meje med sintakso in semantiko. Ni čudno, da je originalni smisel besede etimologija (gr. *étymon*) »pravi pomen«. Kos Grabar se trudi pojasniti z instrumentarijem sociolingvistike in lingvistične antropologije izvorni in kulturno-antropološki pomen besed kot so mišljenje, nazor, ideologija, bog, religija, vera, posvetnost. Pri tem se zateka tudi k poskusom tvorbe neologizmov (protoboštvo, eksiboštvo, metaboštvo, sociboštvo, sociteizem, svetoumje...). Menim, da mu je to v veliki meri uspelo in da gre za dragocen prispevek k razumevanju konceptualizacije (a)teizma.

Skozi »Verovanje od prazgodovine do danes« nas z erudicijo in temeljitim poznavanjem tematike vodi **Hardvik Pirnovar**. Nazorno nam pokaže razvoj človeškega prizadevanja, da bi razumel Naravo od

Starih Egipčanov naprej. Njegova pozornost se pretežno fokusira na tisti del človekovega spoznavanja naravnih pojavov, ki ga danes označujemo s pojmom »astronomija«. Biblijo (tako kot vse verske mite pred njo) pravilno označi kot »astrološko-teološki in literarni križanec«.

Prispevek »Verska čustva« dr. **Tilke Kren** (ki je sicer tretje poglavje avtoričine nastajajoče knjige, ki bo nosila naslov »Človek in čustva«) malo izstopa iz sicer uglasenega sozvočja a-religiozno ali anti-religiozno naravnanih prispevkov ostalih avtorjev. Njeno tehtno razmišljanje o (pozitivni) vlogi religij pri rojevanju civilizacij in sooblikovanju današnjega kolektivnega podzavestnega (Jungov *superego*) smo uvrstili v ZBORNIK s tehtnim razlogom: hoteli smo ponuditi tudi »drugi pogled«, razmišljanje ljudi, ki jim je vera (bila) blizu, ki jo doživljajo kot »potrebo po osmislitvi odnosa do sveta in resničnosti« in ki znanosti odrekajo to sposobnost.

»O Bogu in veri« je naslov prispevka znanega literata in filozofa **Vladislava Stresa**. Razburljivo je popotovanje, na katerega nas vodi Stres, ko analizira in z zgodovinskimi primeri ilustrira aspiracije smrtnikov, da bi postali božanstva. Ugotavlja to, kar je povedal Marx z drugimi besedami: »*Pri uveljavljanju čaščenja jim je pomagal državni aparat, ki je bil sestavljen iz POSLUŠNIH, vodljivih.*« Zlisanost vodilnih religij z državo (saj poznate tisto: »*Cuius regio – eius religio*«; kdor vlada, naj določa tudi vero) je vodila v totalitarizem in mračnjaštvo. »*Kar so se domislili, je bilo čašчено in se je tudi uveljavljalo*« (znani »*ius reformandi*«!). Ta pronicljiva misel je uporabna tako za religijske sisteme, kot za druge kvazi-religiozne politične sisteme (stalinizem, nacizem ipd.). »*Programiran 'čredni nagon'*« (še en odličen in pregnanten opis bistva delovanja vseh religij!) je cilj in smisel religiozne indoktrinacije; kajti čredo je lažje obvladovati kot neposlušne individue. RKC je to doktrino vnesla v svoj uradni besednjak: govori o »ovčicah« in njihovih »pastirjih«, ki jih vodijo in skrbijo za njihov »dušni blagor«.

Mag. Vojteh Urbančič je za zbornik pripravil dva prispevka z naslovoma »Zakaj smo ateisti tako arogantni in verniki tako ponižni?« in »Déjà vu«. V obsežnem prvem, ki ga je premierno predstavil na svojem predavanju v Mariboru konec leta 2011, avtor pregledno predstavi vrsto kritičnih opazk o religijah in verskih institucijah, pri čemer kot antipod verovanjem izpostavi zlasti znanost in njene dosežke. V svoji analizi osvetli več znanih verskih dogem, zgodb, naukov, mitov ipd. (npr. o stvarjenju sveta, o nebesih in peklu, o vseprisotnosti boga ...), pri čemer utemeljuje dvome in pomisleke o njih na logični, znanstveni, etični in zgodovinski osnovi. Do verskih dogem ni niti najmanj prizanesljiv – nasprotno: neposredno in odločno opozori na bizarnost, abotnost, etično in druge vrste spornosti, ki so vključene v mnoge od njih. Avtor v prispevku nadalje pojasnjuje razloge za nastanek religij, primerja znanstveni pristop in verski pristop (pri razlaganju narave), kritizira psevdoznanstvenost religioznih in drugih idealistično utemeljenih družbenih subjektov, predstavi problematičnost odnosa verskih institucij do vojne, znanosti, šolstva, vzgoje, medicine in nekaterih drugih družbenih področij, razmišlja o temeljnih vprašanih časa, prostora, obstoja človeka, o smislu življenja, nadalje o vplivu znanstvenih dosežkov in sodobnih tehnologij na razvoj družbe in na religije itd. Urbančičev enciklopedično širok, pronicljiv in temeljito napisan prispevek je dobrodošel zlasti za tiste bralce, ki malo vedo o delih sodobnih tujih avtorjev, kakršni so Richard Dawkins, Steven Weinberg, Christopher Hitchens in podobni, pa bi se obenem radi jedrnato seznanili z njihovimi pristopi in stališči.

V svojem drugem prispevku »Déjà vu« mag. Urbančič dodelano in prepričljivo predstavi in analizira 800 milijonov evrov 'vredni' finančni škandal mariborske nadškofije. Avtor skuša najti globlje razloge za to finančno polomijo, pri čemer kritično izhaja iz idejno-vrednostnih usmeritev RKC skozi zgodovinski čas. V povezavi s tem se v prvem delu svojega prispevka posveti cerkvenim škandalom, nanašajočim se na pedofilijo. Pri tem problematizira celibat, obenem pa tudi eksorcizem in 'znanstvenost' tistih cerkvenih dostojanstvenikov, ki nosijo teološko-doktorske nazive. Pri tem mimogrede ošvrkne novinarsko 'potuho' pri širjenju problematičnih idej klerikov med široke ljudske množice. Način odzivanja cerkvenih oblasti na javno odkrite pedofilske nečednosti Urbančič pronicljivo in verodostojno primerja z njihovim načinom odzivanja na finančni škandal mariborske nadškofije – in s tem jasno nakaže, da gre za utečen, izdelan vzorec. Ali se tudi tega učijo študentje v teoloških šolah? Avtor z bralsko privlačnim, jasnim in neredko tudi ironično-humornim načinom pisanja v drugem delu prispevka jedrnato predstavi okoliščine in vsebinske razloge za obravnavani finančni škandal. Pri tem prst kritično uperi ne le v nadškofijske cerkvene oblasti, temveč tudi v politiko slovenskih oblasti po I.

1991 do RKC in v tisoče naivnih vernikov. Svoj prispevek zaključim z ugotovitvijo o padcu mask ugleda cerkvenih krogov v širši slovenski javnosti.

V zaključni del zbornika sta uvrščena dva prispevka, ki tematizirata odnos med državo Republiko Slovenijo in verskimi skupnostmi (predvsem Katoliško cerkvijo), in sicer s poudarkom na proračunskem financiranju teh skupnosti. O tem piše **Aleksander Markovčič** v prispevku »Je v Republiki Sloveniji nemogoče spoštovati ustavo?«. V njem izpostavi in poznavalsko analizira problematiko vojaškega vikariata. **Koalicija za ločitev države in cerkve** pa je v aprilu 2012 pripravila "Zahtevo za odpravo državnega financiranja Rimskokatoliške cerkve (in drugih verskih skupnosti)" in jo poslala Državnemu zboru RS. V zborniku je ta zahteva ponatisnjena.

Zbornik zaključuje **ZAS-ovo pismo podpore** pesnici in družbeno angažirani intelektualki **Svetlani Makarovič** v zvezi z njenimi opozorili o negativnih pojavih v naši družbi, predvsem tistih, ki se nanašajo na krepitev vpliva verskih skupnosti, v prvi vrsti Katoliške cerkve.

Za nekaj spremnih besed o svojih dveh besedilih (»Zakaj smo ateisti tako arogantni in verniki tako ponižni?« in »Déjà vu«) sem avtor tega uvodnika (iz razloga popolne predstavitve vseh prispevkov) zaprosil kolega Kos Grabarja, saj ne gre, da bi sam predstavljal in ocenjeval svoje prispevke.

Maribor, maja 2012

O NEVERNOSTI, BREZBOŽJU IN ATEIZMU

Bojan Čebulj

Iz slovarja tujk izvemo, da je ateizem grška beseda, ki jo sestavljata 'a', to je ne, in 'tei', to je bog, ter prevedena pomeni brezboštvo, brezbožništvo, zanikanje boga in nadnaravnih sil, zanikanje verskih naukov sploh. Z eno besedo: to je nevernost. Nevernik ne zanika, saj česar ni, se ne da zanikati, ampak ne verjame, da bog obstaja, kaj šele veruje v nadnaravne sile. Sosedje Hrvati in z njimi Italijani, Avstrijci in Madžari okoli nas imajo samo glagol 'verjeti', ki ga uporabljajo tudi za naš glagol 'verovati'. Verjamejo, imajo nekaj za dejansko in res, vendar z možnostjo, da ne obstaja in ni res. Vremenski napovedi se sicer verjame, da bo uresničena, obenem pa tudi verjame v možnost, da ne bo uresničena. Hrvati 'vjeruju drugu', a tudi 'vjeruju u Boga'. Slovenci in, zanimivo, z nami samo še Rusi, prijatelju verjamemo, a v Boga verujemo. Kdor v kaj ne verjame, je nejevernež, posrečeno z nikalnico in pritrditvijo sestavljena beseda, kdor v boga ne veruje, pa je nevernik, zanj boga ni, zato je brezbožnik ali brezbožnež. Pritikel 'brez' na začetku besede ima slabšalen prizvok, saj kdor je brez česa, ima primanjkljaj, ni popoln, temveč pomanjkljiv človek, po verskem pojmovanju grešnik. Člen 'ver' je iz indo-evropejščine prevzet in pomeni 'res' (v latinščini veritas, v nemščini war). V slovenščini 'ver' kar v nekaj besedah, na primer 'preverjati' in 'verodostojen', ohranja v glagolih ver-jeti in ver-ovati svoj prvotni pomen. In 'ver' je tudi prvi zlog besede ver-a, to je prepričanje, da bog in nadnaravno obstajata, ki pa njuna resničnost s samo besedo ni izražena.

Ateizem pa je prepričanje, da bog in nadnaravno ne obstajata, z dokazom, ki ga versko prepričanje nima, da so duša, posmrtnost in bog samo izmišljenosti in miselne utvare. Lahko bi se reklo, da so laž, a vere vsaj načelno nimajo hudobnih in zlih namenov, zato jim grda oznaka ne pristoji. Zagotovo je ob verah od vseh začetkov obstajal tudi ateizem, vsaj kot dvom o obstajanju nadnaravnega. In obstajal bo ateizem, vsem veram navkljub, dokler ne bo duša kakšnega umrlega prepričljivo in verodostojno razložila svoje obstajanje, kakšna je posmrtnost ter kje in kakšen je bog. Richard Dawkins, angleški znanstvenik v knjigi 'Bog kot zabloda', prevedeni tudi v slovenščino, razlaga, kako je v milijonih in stotisočih let razvoja človeka naravni izbor, poleg sposobnosti razpoznavanja stvarnosti, obenem razvil tudi sposobnost umišljanja nestvarnega, nedokazljivega in nedoumljivega, postavljenega nad vso razvidno naravo s človekom vred. Kmalu so bistri izbranci za voditelje določene družbene skupnosti in za opravljanje verskih obredov, ugotovili, da je vera v bogove zelo uporabno sredstvo, ne le za združevanje, ampak tudi za izkoriščanje ljudstva in družbe. Osvajanje z mečem in križem, zraven pa podjarmljanje narodov in ljudstev, seveda tudi z mečem in polmesecem ter še drugimi verskimi znaki, je krvavo zaznamovalo zgodovino in jo zaznamuje še danes. Združeni posvetna in cerkvena oblast sta gonilna, neprizanesljivo nasilna sila dogajanja človeštva, pri čemer je posvetna oblast neizogibno oblikovana v bolj ali manj uspešno in koristno državo. Cerkevna oblast se ne ukvarja z vsakodnevnim množino udejstvanj in delovanj za zagotavljanje v vseh pogledih sprejemljivega življenja, žal, doslej še ne za vsaj večino, če že ne za vse ljudi. Cerkveni nauki in zapovedi lahko povoljno vplivajo na posameznika, ne morejo pa zagotavljati celovitosti družbenega dogajanja, z vsemi svojimi verskimi obredi ob rojstvu, poroki, smrti in še drugih prilikah. Verski obredi prav z ničemer ne urejajo in lajšajo življenja, molitev lahko pomore k zavzetosti za uresničitev neodložljivih želja, drdranja molitev in še tako glasna žebranja pa ne morejo odvrniti niti najmanjšega koleščka od sukanja le okoli svoje osi. Tako ateisti zaznavajo in pojmujejo tako in še vse drugo počenjanje in ponašanje cerkvenih oblasti in verskega dogajanja. Ni treba poznati vse zgodovine človeštva, zadostujejo izkušnje enega samega življenja za spoznanje, da človeku ni dano izmakniti se nepredvidljivemu prepletanju dobrega in zlega, uiti svoji naravi, zmožni najplemenitejših, pa tudi grozljivo nečloveških dejanj. Združeni posvetna in cerkvena oblast sta gonilna, neprizanesljiva in v bistvu nasilna sila človekovega dogajanja. Če je posvetna oblast kot država nujna in neizogibna, je

cerkvena oblast ne le odvečna, ampak tudi nekoristna, v svojem neuvidenem dokončnem bistvu ne le moralno vprašljiva, ampak nepoštena, saj je obljubljanje nedokazljivih nebes in grožnja z izmišljenim peklom dejansko prevara in zavajanje lahkovernih in nerazgledanih ljudi. Táko je pojmovanje ateistov in nič čudnega, če so cerkveni oblasti in verskim gorečnejšem bili zmerom in so še danes trn v peti.

Ateizma se kot družbenega pojava ne da in ne more označevati ne za desnega in ne za levega, tudi ne za sredinskega, nima nobene barvne oznake (kot politične stranke) in ni nikakršen nauk z zapovedmi ali obveznostmi. Ateizem je v svojem bistvu najbolj možna svoboda človekove umnosti in zavesti, prepričanje brez sleherne nasilnosti in nikogar in ničesar ogrožujoče, do vsega človeško sprejemljivega strno in razumevajoče. Zamisel brezrazredne družbe, ki bi jo vodil najštevilnejši družbeni sloj, to je delavstvo v najširšem pomenu besede, temelji na ateizmu, saj zavrača sleherno odvisnost od Cerkve in vere. Filozofa Marx in Engels in z njima V. I. Lenin so vedeli, da je vernost, kot vsa prepričanja, lastnosti in sposobnosti, dana v manjši, večji in tudi pretirani meri, zato verovanj niso prepovedali niti preganjali, le Cerkvam so odvzeli v stoletjih pridobljene neupravičene pravice in zemljiško posest. 25. oktobra 1917, po pravoslavnem koledarju, ko so boljševiki (tj. večina Leninovih komunistov v parlamentu) vrgli začasno vlado in zasedli državne ustanove, torej ko je bila izvedena dejanska revolucija, sta padli samo dve žrtvi in še to zaradi nespretnosti z orožjem. Protirevolucijske sile vojske in meščanstva so dejansko začele krvavo obračunavanje, ki so ga kapitalisti in Cerkev naprtili revoluciji, ne le zaradi zmage dotlej izkoriščenega delavskega razreda, ampak nemara v še večji meri zaradi ateizma boljševikov. Zapadni kapitalistični politiki ni bilo nikoli dovolj najbolj umazanih sredstev prikazati rusko revolucijo za edino zločinsko, čeprav danes nekoliko zadržano in obzirno zaradi vsestranske moči komunistične Kitajske. Kar pozablja se, da je nekaj več kot tisoč slovenskih komunistov in seveda ateistov organiziralo vseslovenski osvobodilni upor proti okupatorjem in nekdanjim izkoriščevalcem ljudstva ter tudi proti veleposestniški katoliški Cerkvi. Ta ne zamudi nobene priložnosti očrniti partizane, ko naj bi zaradi ateizma bili "komunistični zločinci", in očrniti socializem, ker je v šolah ukinil verouk. Sodelovanje belogardistov in domobrancev z okupatorji ji je junaški boj za boga in vero. Ta neslavna zgodovina Slovencev pa je vendar pripomogla, da je bilo brezbožnikov zmerom več.

Težko je zanesljivo presoditi, koliko k ateističnemu prepričanju prispevajo in pripomorejo družinsko in širše družbeno okolje ter koliko izobrazba. Zagotovo se vere ne da naučiti ali k njej prisiliti, prav tako pa tudi nevere ne. Poučne pa so življenske izkušnje, koliko dobrega in lepega je dano človeku, ne da bi za to prosjačil boga, in koliko neljubega in hudega človeka doletava, kljub vsem molitvam k bogu, da bi s tem prizanesel. Po veliki vojni ni manjkalo primerov, ko so verni očeti, pa tudi matere, preklinjali boga in vse svetnike, ker je njihov sin bil ubit na eni ali na drugi vojskujajoči se strani, čeprav je vsa družina in z njo vse sorodstvo večer za večerom molilo, da bi se sin živ vrnil iz vojne, Ali je kdo teh staršev ali iz tega sorodstva zaradi neuslišanih molitev postal ateist, lahko samo ugibamo. Ateizem je spoznanje, da vsakršnega poteka življenja ne more prav nič spreminjati nobena molitev k bogu in k nobeni izmišljeni zlagani izvennaravni sili. Zanimivo bi bilo raziskati, koliko vdanost v božjo voljo zavira in duši človekovo voljo do urejanja in izboljševanja sveta, kakršnega razpoznavamo. Najbrž ni nad ničemer toliko razočaranj, seveda tihih in skritih, kot razočaranj nad nezanesljivo in muhasto božjo voljo, gluho za pravičnost. Ateistom je s temi razočaranji prizanešeno, njihovo doumevanje sveta pa sproščeno in brez predsodkov pri odločanju, kako ga voditi.

Ateizem, nevernost in brezboštvo so neodtuljiva in neubranljiva človekova pravica.

Danes je ateizem še zmerom prikrivano in tudi zatajevano prepričanje, saj so ateisti brez zakonske zaščite izpostavljeni predsodkom, obsojanjem in zavračanjem s strani večine verujočih. Seveda se to dogaja tiho in pravzaprav zahrbtno, saj je težko ugotoviti, kdo je tisti, ki ateista obravnava omalovažujoče ali mu celo krati določene ugodnosti in pravice. Verna učiteljica, seveda ne vsaka, zagotovo ne more skriti drugačnega odnosa do učencev iz vernih kot do učencev iz nevernih družin. Učiteljica ateističnega prepričanja pa zagotovo takega dvojnega odnosa do učencev ne zmora, saj mora pri enih in drugih paziti, da verskega ali neverškega vzdušja iz svojih družin izzivajoče ali morda celo nasilno ne prinašajo v razred. Vernim učiteljem so učenci iz nevernih družin, sicer ne krivi, a vendar grešniki. Spreobračati jih ne smejo, dopuščati jim, da vplivajo na verne, ne morejo, saj jim tega ne dovoli vera. Skratka, vera je vzrok prenekaterim stiskam, nevera pa k vsemu pristopa z razumskim

razumevanjem vse raznolikosti človeške narave. Zapisano je, da so človekove pravice vsakomur dane ne glede na spol, raso, izobrazbo in še vse drugo, pa tudi ne glede na vero, zagotovo zaradi vse prej kot prijaznih izkušenj z verami. Temu določilu bi moralo biti dodano še 'ne glede na nevero, ne glede na ateistično prepričanje', kar se bo prej ali slej zgodilo. Ateizem je svetla stran človekovega razvoja iz današnje mrakobnosti v prijaznejšo in boljšo bodočnost.

(oktober / vinotok 2011)

Jože Kos Grabar ml.

IZVLEČEK

V prispevku so analizirani pomeni osrednjih pojmov, ki so v zvezi s pojmom 'ateizem' (mišljenje, nazor, ideologija, bog, religija, vera, posvetnost ...). Analiza se osredotoča tudi na to, katere družbene, splošno kulturne in etično-vrednostne vsebine priklicujejo v medčloveško komuniciranje pomenski gradniki besed, ki so v zvezi z bogom, bogovi, božjim ipd. Na osnovi analize, ki je v prvi vrsti semantično-jezikovna, avtor razvije in predstavi nazorsko relativno nevtralno in pomensko celovitejšo ter določnejšo konceptualizacijo vsebinskega polja 'a/teizma' in tej konceptualizaciji pripadajoče nove pojme (protoboštvo, eksiboštvo, metoboštvo, sociboštvo, sociteizem, svetoumje ...).

1. MIŠLJENJE, NAZOR, IDEOLOGIJA

Beseda '**mišljenje**' izhaja iz besede '**misel**', katere etimološki pomen se navezuje na pojme 'paziti na, misliti na', 'hrepeneti', 'spomniti', 'zgodba, pripoved, povest' (Snoj, 345). Beseda 'mišljenje' označuje: (1) najvišjo umsko dejavnost kot izraz človekove zavesti ali tudi (s prilastkom) poseben način izvajanja te dejavnosti (npr. logično mišljenje, znanstveno mišljenje ipd.); (2) kar je resnično le glede na nekogaršnje poznavanje; mnenje; (3) kar izraža odnos do nečesa; mnenje (pozitivno, negativno, siceršnje); (4) miselnost (npr. birokratska, revolucionarna ...) (SSKJ, 558).

Beseda '**nazor**' etimološko pomeni 'zreti, gledati v kaj' in 'meniti, razumeti'. Beseda je prevzeta iz češčine, v kateri pomeni 'nazor, gledanje, mišljenje' (Snoj, 376). V knjižni slovenščini pomeni beseda 'nazor' skupek med seboj povezanih misli, pojmov, sodb, kar se lahko nanaša na: (a) svet, družbo, človeka; (b) (v besedni zvezi 'svetovni nazor') na temeljna, splošna vprašanja sveta, družbe, človeka; (c) (v besedni zvezi 'življenjski nazor') na vprašanja konkretnega, vsakdanjega življenja; (č) na področje kake vede ali dela stvarnosti (nekogaršnji estetski, filozofski, politični nazor) (SSKJ, 638).

Beseda '**ideologija**' ima več različnih pomenov. Na osnovi pregleda več virov lahko za to besedo oz. pojem rečemo naslednje: (1) Izhodiščni vsebinski pomen pojma 'ideologija' se nanaša na znanost o zaznavah, predstavah, idejah, o njihovem formiranju in o razmerjih med njimi. (2) Naknadni pomen pojma je 'imaginarno, neutemeljeno mišljenje/razglabljanje, ki ne izhaja iz dejanskosti' ali (3) je glede na to dejanskost (zainteresirano) sprevrnjena, odtujena zavest. (4) Dodatni pomen pojma je 'celostnost idej, predstav ali pojmov o družbi in njenih sestavinah' (tj. idej, ki se izražajo v neki obliki družbene zavesti, npr. politiki, morali, religiji, znanosti, umetnosti). (5) Ideologija lahko pomeni tudi politično ali socialno (družbeno angažirano) doktrino neke družbene skupine. (6) Po eni od novejših razlag je ideologija 'predstava' imaginarnega razmerja med individui in njihovimi realnimi eksistenčnimi pogoji. (Kos Grabar, 1)

2. BOG, BOŠTVO, BOGINJA

Glede na to, da se ateizem neposredno nanaša na zadeve, ki so v zvezi z bogom, bogovi, boginjami, božjim ipd., se moramo pred kakršnim koli razglabljanjem o ateizmu najprej vprašati, kaj pomeni

beseda **'bog'** (rekonstr. praslovansko **bogъ*, grško *'theos'*, latinsko *'deus'*, angleško *'god'*, nemško *'Gott'*).

Za začetek si oglejmo etimološko plat te besede. Njen primarni pomen v skupini slovanskih jezikov je verjetno *'daritelj'*. Beseda je v neposredni zvezi s pomenom *'delež'* in s pomenom *'tisti, ki deli delež(-e), usodo, ki ima tovrstno moč oz. zmožnost'* (Snoj, 39). Za besedo *'bog'* pa sta v slovenskem jeziku oz. njegovih narečjih izpričana še dva pomena, in sicer *'usoda, sreča'* ter *'revež, ubožec'* (Bezljaj, A–J, 29 in 30). K temu je treba dodati, da je beseda *'bog'* korenska sestavina večjega števila drugih besed, npr. *'pobožnost', 'bogastvo', 'božič', 'božjast', 'oboževanje', 'bogotajec'* itd.

V drugih jezikovnih skupinah je etimološki pomen besede *'bog'* (lahko) drugačen. Tako angleška beseda *'god'* verjetno izhaja iz besede, katere pomen je *'častiti, oboževati'*, v angl. *'to worship'* (ENG, 500).

Za neposredno razumevanje besede *'bog'* v njenem današnjem pomenu besede je najpomembneje, kako jo opredeljujejo splošni in jezikovni slovarji ter leksikoni. Oglejmo si nekaj tovrstnih opredelitev.

V (knjižni) slovenščini razumemo dandanes besedo *'bog'* na naslednje načine: (1) v enoboštvu (monoteizmu) je to nadnaravno bitje, ki je ustvarilo svet in ki posega v njegov razvoj; v mnogoboštvu (politeizmu) je to vsako od človeku nadrejenih bitij; (2) v prenesenem pomenu je beseda *'bog'* v uporabi tudi za oznako človeka z dosti veljave ali za oznako najvišjega vzora, ideala; (3) beseda *'bog'* nastopa v mnogih frazah, ki izražajo neko človekovo (čustveno) stanje ali dejanje, npr. *blagostanje, nemoč, željo po pomoči, začudenje, navdušenje, nejevoljo, nestrpnost, strah, obup, dvom, svarilo, prepoved, hvaležnost, naklonjenost, pozdrav, verodostojnost* itd. (SSKJ, 54 in 55).

Splošni leksikon Cankarjeve založbe iz leta 1973 navaja, da je bog *"osebno (oblikovano), nadsvetno ali vsaj nadčloveško bitje ali sila"* in da je v znanih monoteističnih religijah pojmovan kot en sam, večten, vsemogočen in oseben. Ime krščanskega boga je (v slovenščini in nekaj drugih slovanskih jezikih) Bog (Krušič et al., 88).

V angleško-angleškem slovarju, ki razlaga pomene angleških besed, je pomen besede *'god'* opredeljen takole: *nadčloveško ali nadnaravno bitje, za katero velja, da kontrolira naravne sile in usode ljudi in ki je čaščeno ali deležno naklonjenosti oz. pokore s strani človeka; personifikacija katere koli naravne sile (v izvorniku: "A superhuman or supernatural being regarded as controlling natural forces and human destinies and worshipped or propitiated by man; ... ; a personification of any of the forces of nature; ..."; ENG, 500).*

Beseda **'boštvo'** pomeni isto kot božansko bitje oz. bog (SSKJ, 60–61). Razen tega, da je starinska, je njena (pomensko bolj nevtralna) prednost pred besedo moškega spola *'bog'* v tem, da je srednjega spola. Kako naj namreč vemo, da naj bi bil t. i. stvarnik prav moškega (in ne ženskega ali srednjega) spola?! In če bi naj bil moškega spola, bi bilo ta spol mogoče določiti le na podlagi soobstoja (njemu ustreznega, spolno nasprotnega oz. drugačnega) božanskega bitja ženskega spola, tj. boginje. Pri tem ima beseda **'boginja'** v slovenščini poleg pomena *'žensko božansko bitje'* še dva pomena: občudovana ženska in prerokovalka (SSKJ, 55). Prav zaradi teh jezikovnih večpomenskosti in pomensko logičnih nedorečenosti je bolje namesto besede *'bog'* v razpravah o religijah, ateizmu ipd. uporabljati pomensko bolj nevtralno besedo *'boštvo'*.

3. RELIGIJA, VERA, VERSTVO, VEROVANJE, DUH, DUHOVNOST

Etimološki oz. izvorni pomen besede **'religija'** je *'znova in znova premišljati'*, tj. *'ponovno brati oz. zbirati (misli)'*. Tak je namreč pomen latinske besede *'relegere'*, iz katere je beseda *'religija'* nastala (Snoj, 532). Latinska beseda *'relego'* ima sicer več pomenov: (a) *poslati, odpraviti; koga izriniti; oddaljiti, popraviti; nekemu kaj vpisovati;* (b) *spet zbrati, oviti; spet prepotovati, prevaliti; spet brati; pogovarjati se o nečem; spet premišljati* (LAT-HR, 298). Latinska beseda *'religio'* ima več pomenov oz. so z njo ti v neposredni zvezi: *razmišljanje, dvom; vestnost; pobožnost, strah božji, duševnost, vera;*

praznoverna bojazen, praznoverje; spoštovanje, služba božja; verski obred; sveto; greh, prekletstvo; obveza, prisega; svetost; svetinja (LAT-HR, 298).

Danes besedo 'religija' v slovenščini razumemo predvsem kot sopomenko za besedi 'vera' in 'verovanje' (v smislu zavesti o obstoju boga, nadnaravnih sil) ter pogojno tudi kot sopomenko za besedo 'verstvo' (s prilastkom, npr. 'krščansko verstvo oziroma religija') (SSKJ, 1158).

Splošni leksikon Cankarjeve založbe iz leta 1973 navaja, da je religija "oblika družbene zavesti z značajem svetovnega nazora, ki v vsakokratnih okoliščinah odraža prevladujoče naravne in družbene sile v fantastični, od človeka, narave in zgodovine neodvisni podobi; temelji na nepoznavanju in na nezadostnem obvladovanju naravnih in družbenih zakonitosti, izraža pa se v pripisovanju stvariteljske vloge nadzemeljskim silam (duhovom in bogovom) in občutku odvisnosti od njih ter v iluzijskih kulturnih dejanjih, obredih ipd." (Krušič et al., 829 in 830).

Beseda '**vera**' etimološko izhaja iz besed oz. njihovih korenov, ki so v zvezi s pomeni 'zaupanje, zvestoba, soglasje', (izkazovati) 'prijaznost', 'paziti, biti pozoren, opazovati' (Bezljaj, Š–Ž, 300) in 'resničen, pravi' (Snoj, 711). V današnji knjižni slovenščini ima beseda 'vera' vrsto pomenov, in sicer: (1) zavest o obstoju boga, nadnaravnih sil; (2) sistem naukov, norm, vrednot in dejanj, obredov, v katerih se kaže zavest o obstoju boga, nadnaravnih sil (= '**verstvo**'); (3) prepričanost o obstoju, resničnosti tega, kar vsebujejo nauki o bogu, nadnaravnem; (4) s tradicijo prenašano mnenje o obstoju česa skrivnostnega, o skrivnostni moči česa; (5) prepričanost o obstoju, možnosti nastopa, uresničitve zlasti česa zaželenega; (6) prepričanost o uspešnosti, učinkovitosti koga ali česa; (7) (v starinskem pomenu) prepričanost o poštenosti, iskrenosti koga; (8) ... itd. (SSK1, 1503 in 1505).

Iz zgornjih opredelitev izhaja, da je pomenski razpon besede 'vera' in njene rabe v slovenščini zelo širok in da se ne nanaša samo na boga/-ove, religijo/-e ipd. Enako lahko ugotovimo za besedo '**verovanje**'. Ta je (1) v zvezi z glagolom 'verovati' (npr. verovanje v duhove, verovanje v lastne sile), nadalje (2) povezana s pomenom 'kar se veruje v zvezi z bogom, nadnaravnimi silami' ali tudi čim skrivnostnim, umišljenim; pomeni lahko tudi (3) (ekspresivno) skupek kakih naukov, načel, v katera se veruje (npr. novo estetsko verovanje) (SSK1, 1504).

Beseda 'duhovnost' izhaja iz besede '**duh**', ki ima širok nabor pomenov: razumsko-spoznavna stran človeka; miselne, značajske značilnosti; nadarjenost, sposobnost; splošne miselne, nazorske značilnosti (npr. v besedni zvezi 'duh časa'); splošno psihično razpoloženje; (v religijah in mitologijah) bitje netvorne narave; (v različnih religijah) nematerialno, neumrljivo bistvo človeka; duša; (v idealističnih filozofijah) nematerialno počelo vsega, kar je; zmožnost zaznavati vonj ... (SSKJ, 179). Beseda 'duh' (angl. spirit, nem., Geist) je v spiritualnem smislu tisto, kar "nima le individualne narave, temveč v nekem smislu presega duševnost posameznika oziroma ga staplja v širše nelokalne razsežnosti – duhovne (spiritualne) dimenzije." (Peruš, P). Beseda '**duhovnost**' pomeni usmerjenost k nematerialnim vrednotam; duševno, duhovno življenje človeka; (v idealističnih filozofijah) od telesa neodvisni, samostojni del človekovega bivanja (SSKJ, 179).

4. ATEIZEM, POSVETNOST, LAICIZEM, SEKULARIZEM, SEKULARNI HUMANIZEM, AGNOSTICIZEM

Beseda '**ateizem**' ima nasprotni pomen kot beseda 'teizem' in torej vsebinsko meri na brezboštvo, tj. na tajeenje, nepriznavanje boga, na zanikanje obstoja boga in njegovega vplivanja na svet (SSKJ, 25 in 1382). Starinska sopomenka za 'brezboštvo' je 'bogotajstvo', za 'brezbožnika' pa 'bogotaj' ali 'bogotajec' (SSKJ, 55).

Beseda '**posvetnost**' označuje tiste vrste lastnost ali značilnost (nekoga ali nečesa), ki ni verskega, oziroma cerkvenega značaja oziroma ni duhovno, versko usmerjen/-a /-o. Pri tem se beseda oz. prilastek 'posvetno' lahko nanaša na različne entitete, npr. na človeka, mišljenje, glasbo, oblast ... (SSKJ, 942). Beseda 'posvetnost' korenini v besedi 'svet', katere etimološki pomen primarno izhaja iz 'svetloba, svetiti, osvetliti', kar izhaja iz pomenske zveze 'kar je svetlo, kar se vidi' (Snoj, 622)..

Sekundarno in neposredno se beseda 'svet' veže na pojme 'vesolje, stvarstvo, Zemlja, ljudje, človeštvo' (Bezlaj, P–S, 348),

Beseda '**laicizem**' pomeni stanje ali nazor (zavzemanje), da je vera izključena iz javnega življenja (SSKJ, 474).

Sekularizem je težnja po sekularizaciji vzgoje, šolstva ...; beseda '**sekularen**' pomeni sicer 'stoleten', figurativno pa 'posveten' (laičen, necerkven) (Verbinc, 640). Besedo 'sekularizem' je leta 1841 skoval angleški mislec Holyoake in jo definiral kot 'razširitev svobodnih misli na področju etike'. R. W. Frank jo je leta 1945 opredelil kot 'utilitarno družbeno etiko, ki se poteguje za človeški napredek ne oziraje se na religijo in izključno s človeškimi izvodi, znanostjo in družbeno organizacijo' (CSH-a).

Besedna zveza "**sekularni humanizem**" (tudi 'posvetni humanizem') označuje celovit in poglobljen nereligiozni življenjski nazor, ki vključuje naturalistično filozofijo, vesoljno širok miselni okvir, utemeljen na znanosti, in dosledno zgrajen etični sistem. Sekularni humanizem se dotika vseh vidikov življenja (vključno z vrednotami, smislom in identiteto), zato je širši od ateizma, ki se nanaša le na neobstoj boga ali nadnaravnega. "Klasifikacijsko oz. taksonomsko gledano je moja družina Svobodomislci (vključujoč ateiste, skeptike, agnostike), moj rod je Humanist (vključujoč religijsko utemeljene humaniste) in moja vrsta je Sekularnež." (**John Rafferty**) (CSH-b).

Beseda '**agnosticizem**' označuje filozofski nauk, ki pravi, da bistvo stvari ni dostopno človeškemu spoznanju (SSKJ, 5), tj. taji možnost popolnega spoznanja objektivnega sveta. Figurativno pomeni beseda 'agnostik' dvomljivec, oseba, ki težko kaj verjame. Beseda izhaja iz grške besede 'gnosis', ki pomeni 'znanje, spoznanje' (vedenje) (Verbinc, 32). Agnosticizem je filozofsko stališče, da je resničnost nekaterih trditev, posebej teoloških trditev o obstoju boga, bogov ali božanstev, bodisi neznana bodisi je sploh ni mogoče poznati. V enaki meri je agnosticizem zadržan do ateizma in trditev o neobstoju boga (Wikipedia).

5. RAZPRAVA IN PREDLOGI

5. 1. Srž bogov in božjevernosti

Avtor tega prispevka (si) pojasnujem vsebino in vlogo boga (pol/bogov, pol/boginj ...) ter božjevernosti (tj. religij, verstev, verovanj ...) v življenju posameznika in/ali (delov) družbe na način, kot sledi.

Bogovi so povnanjena, običajno tudi posebljena človekova hotenja po dobrem zase, in sicer predvsem v okoliščinah človekove (tj. posameznikove ali kolektivne) nemoči in hkrati občutka ali zavedanja, da nikjer 'dovolj blizu', dosegljivo, v okolišnji družbi ni ali ne bo pomoči (rešitve) za težavo, problem, nezadoščeno potrebo posameznika oz. družbene skupine. Bogovi so človekove iz njega samega proizvedene predstave, 'hotene domišljajske materializacije', v katere religiozni ('duhovni') človek projicira oz. v njih zbira in koncentrira svoje lastne duševne in fizične ne/moči, svoja hotenja, pričakovanja, upanja, čustva, strahove, bojzani ipd. Bogovi so človekove figure iz njegovih lastnih predstavni svetov, ki se gibljejo po tirnicah človekovih interesov kot planeti okoli sonca in ki jih 'človek-zvezda' osvetljuje in vedno znova oživlja. Zato s smrtjo religioznega ('duhovnega') posameznika umrejo tudi njegovi (osebni) bogovi, tisti pa, ki jih je neka družbena skupina institucionalizirala, ritualizirala, vnesla v življenjsko, družbeno, doživljajsko, mišljenjsko, čustveno ... prakso pripadnikov te skupine, pa 'živijo' naprej, in sicer vse dotlej, dokler jih potrebuje in živi dotična družbena skupina, zlasti in predvsem njen vodstveni del.

Bog je človekovo (duševno, pojmovno, mišljenjsko, čustveno, 'misločutno') sredstvo za dviganje oz. povzdigovanje samega sebe nad nesrečo, nad težavo, negotovost, nepreskrbljenost, neljubljenost, neznanje, nad sovražnika, konkurenta, nevarnega drugega človeka .... Bog je predvsem tisto, kar človeku manjka, a hkrati zelo potrebuje – pa tega ni nikjer 'na dosegu roke'. Zato je bog največkrat človekov izhod v sili.

Eden od pomembnih razlogov, zaradi katerih si človek (skozi zgodovino Homo sapiensa sapiensa) kar naprej oblikuje takšne in drugačne pol/bogove in podobna bitja, je človekova 'socialnost', družbenost, družabnost, tj. zmožnost in potreba, da si človek oblikuje svojo 'socialno mrežo', mrežo pripadnikov svoje družbe: sorodnikov, znancev, sodelavcev, sovaščanov, someščanov, somišljenikov ... in tudi hišnih pol/bogov, dobrih palčkov-pomočnikov, vil rojenic in sojenic, nebeškega zbora angelov, dvora bogov ipd. Človeku ne zadošča, da bi nosil svoje duševne moči, hotenja, bojazni ... zgolj v samem sebi, pač pa jih spričo svoje 'socialne note' (družabnega bistva) in spričo svojih domišljijско-predstavnih zmožnosti hote ali nehote izoblikuje v (navidezne) zunanje 'partnerske entitete'. Zanje si nato umišlja, da mu pomagajo, rešujejo njegove težave, ga usmerjajo skozi življenje, ga svarijo ipd. Omenjeno umišljanje pa ima na človeka in družbo še kako dejanske ('praktične', neumišljene) učinke, in sicer dobre, slabe ali nevtralne.ocene oz. ovrednotenja ne/pozitivnosti teh učinkov so raznolike, pač izhajajoče iz teh ali onih kriterijev ocenjevalcev. Pomembno pri tem je, s katere družbene ravni sodimo o ne/pozitivnosti praktičnih učinkov omenjenega božjevernega umišljanja. Kar je dobro za konkretnega posameznika ali ožjo družbeno skupino (npr. konkretno versko skupnost), je namreč lahko slabo za širšo družbo (človeštvo) – in obratno.

Božjevere (tj. religije, verstva, verovanja ...) so glede svojega idejnega 'značaja' bolj ali manj kompleksni 'sistemi napačnih odgovorov na ne/napačna vprašanja' – namreč 'ne/napačna vprašanja' v tem smislu, da pogosto (namerno, zainteresirano) ne izpostavljajo ali problematizirajo tistega (v zvezi s konkretnim človekom in konkretno družbo), kar bi bilo treba izpostaviti ali problematizirati, 'napačni odgovori' pa v tem smislu, da pogosto (namerno, zainteresirano ali ponevedoma) ponujajo takšna pojasnila, ki merijo mimo dejanske vzročno-posledičnosti dogajanj v človeku, družbi in naravi ali vsaj ne vključujejo omenjene vzročno-posledičnosti.

5. 2. Družbene pritikline k 'božjemu'

Osrednji (so)pomeni besede 'boštvo' (bog) se nanašajo na nadčloveško moč (silo), oblast (boga) nad človekom, človekovo podrejenost (boštvu) in človekovo nemoč (napram boštvu oziroma nasploh). Dodatni (so)pomeni besede 'boštvo' (bog) so v zvezi z darovi, dobrinami, premoženjem, imetjem (>> bogastvo, uboštvo), s slabo ali dobro usodo, (ne)srečo, z ubogljivostjo oz. poslušnostjo in z veličastjem ter očarljivostjo (>> božanskost). Glede na to, da beseda 'boštvo' (bog) pomensko meri na nedoločljiv oz. težko določljiv vzvišeni bivajoči subjekt, ki da deli ali daruje (dobre, usodo), ustvarja ta beseda v tistih, ki so z njo nagovorjeni, vtis, da delitev dobrin ali usode (življenjske kariere) med ljudmi ni stvar njihovega truda, naprežanja, (medsebojnega) boja, dogovora ali znotraj-družbenih možnosti, priložnosti, razmerij in pogojev, temveč posledica odločitev in delovanja neznanega, vrhovnega, onstranskega, izven-družbenega bitja. Iz takšnega vtisa izhaja tudi 'medvrstično izrečeni' napotek, da se naj verniki z zadevami delitve dobrin ne ukvarjajo in naj ta opravke raje prepustijo nekemu drugemu.

Zainteresiranost miselnih konceptov, katerih pomembna sestavina je kategorija 'boštvo' (bog) in zlasti naklonjenost slednjemu, je vgrajena v sam pomenski temelj besed, kakršni sta npr. bogastvo in uboštvo. Ti besedi že sami po sebi, tj. v svojem dobesednem pomenu oz. besedni zgradbi napeljujeta svojega poslušalca na misel, da je tisti, ki je naklonjen boštvu oz. povezan z njim, bogat (premožen), tisti, ki je od boštva proč oz. od njega oddaljen, pa ubog (siromašen, reven). To je zlasti pred nekaj stoletji veljalo dobesedno: plemiči so cerkvenim dostojanstvenikom, ki so zavzeto in uspešno oznanjali vero v boga, podarjali fevde, zgradbe, vasi, tlačane in jih s tem nedvomno bogatili ter jim tako prinašali užitke. Za razliko od teh 'srečnežev', ljudi z dobro usodo' pa t. i. krivoverci omenjenega ne le da niso bili deležni, pač pa so bili nekateri od njih celo tako zelo ubogi (dobesedno: proč od boga, oddaljeni od njega), da so – kašno naključje! – po 'zaslugi' taistih plemičev in cerkvenih dostojanstvenikov končali na versko gorečih grmadah (torej so v neznosnem trpljenju ostali brez vsega – dobrin, sreče, užitkov, življenja).

Opozoriti je treba še na hierarhično, 'gospodokratsko' ali 'elitokratsko' matrico (odnosov boštvo – človek, človek – človek, družbena skupina A – družbena skupina B, narava – človek, žival – človek ...),

ki je zapopadena v pomenih, povezanih z boštvom in božjim (bog je vrhovni gospod, naj se zgodi njegova (brezprizivna) volja; v angl. jeziku je eden od pomenov besede gods (bogovi) 'gledalci v zgornji galeriji gledališča' (ENG, 500)). Omenjena matrica je povšeči vsem tistim, ki (tudi) 'tuzemske', stvarne družbene odnose želijo ukrojiti oziroma jih ohraniti, utrditi kot hierarhične, neenakostne, v znamenju nadrejenosti (enih) in podrejenosti (drugih). V tem hierarhično-gospodstvenem (so)pomenu boštvo in božje služi tem 'hierarho-ljubnim' ljudem kot sredstvo legitimiranja (upravičevanja, potrjevanja) medčloveške, družbene, 'tuzemske' hierarhije in predvsem legitimiranja iz nje izhajajoče neenakostne delitve (družbeno proizvedenih) dobrin (bogu, kar je božjega, cesarju, kar je cesarjevega ... fevdalca, kar je fevdalčevega, kapitalistu, kar je kapitalistovo ...). Ni naključje, da imajo tisti, ki zagovarjajo božjo in tuzemsko hierarhijo, običajno od te hierarhije neko korist in da potemtakem z zagovarjanjem omenjene hierarhije v prvi vrsti (prikrito) branijo svoje interese.

5. 3. Od boga do protoboštva

Ob zgoraj navedenem problematiziranju medčloveškega, družbenega učinkovanja (so)pomenov besed, ki so v zvezi z besedo 'bog', je treba pozornost posvetiti tudi in zlasti osnovni jezikovno-pomenski opredelitvi besede 'bog' v slovarjih oz. obči medčloveški komunikaciji. Kot je že navedeno zgoraj, besedo 'bog' slovarji povezujejo z nadnaravnim bitjem, ki ima nadzor nad naravo ali njenimi deli ter v tem okviru pomembno ali celo odločilno vpliva tudi na ljudi. Tisto, na kar je treba biti ob tovrstnih opredelitvah pozoren, je, da v njih ni eksplicitne navedbe, da gre za domnevno, torej s strani človeka predpostavljeno bitje in da so tudi nadnaravne ipd. zmožnosti tega bitja človekova domneva. Ta opazka je ključna, saj razkriva nazorsko (preozko) opredeljeno, idejno zainteresirano, tendenciozno pomensko opredelitev besede 'bog'. Beseda 'bog' namreč izhaja iz teistično obeleženega človekovega miselnega sveta (bog obstaja tudi zunaj človeka in družbe, bog vpliva na svet in ljudi itd.), ne pa iz 'ateističnega' ali agnostičnega. Sama po sebi zato beseda 'bog' ni pomensko nevtralna, kar odločilno vpliva na vsa razglabljanja, v katerih je uporabljena.

Spričo zgornjega spoznanja se kaže potreba, da za potrebe nazorsko bolj nevtralnega, večidejno ali mnogozorno (Menekoprava) obeleženega razmišljanja o temah, ki so povezane z bogom, božjim, religijami ipd., uporabimo pojme, ki izhajajo iz polja večidejnosti oz. mnogozornosti, tj. iz bolj dodelanega, podrobnejšega in širšega načina razmišljanja – in ne torej iz ožje ali tendenciozne idejnosti. V ta namen opredelimo na tem mestu nekaj novih pojmov, in sicer najprej **'protoboštvo'**, v nadaljevanju pa še pojme **'eksiboštvo'**, **'metoboštvo'** in **'sociboštvo'**.

Izhajajoč iz poznavanja različnih religij (verstev, verovanj ...) in njihovih vsebinsko-pomenskih opredelitev boga, bogov, boginj, polbogov ipd. in izhajajoč iz raznolikosti mnenj ljudi o ne/obstoju le-teh lahko vpeljemo splošni pojem, ki označuje katerega koli boga (boginja, boštvo), polboga (polboginja) ali sorodno entiteto ('bitje') iz katere koli religije (verstva, verovanja ...) in hkrati zajema osnovna stališča ljudi glede njihovega ne/obstoja. Ta pojem naj bo 'protoboštvo', ki je sestavljena iz besed 'proto' (prvi, začetni, osnovni) in 'boštvo' (bog, boginja). Pomen besede definirajmo tako: **"protoboštvo je človekova besedna oznaka, ki se nanaša na človekovo predstavo vsega-zmožnega ali skoraj-vsega-zmožnega večnega ali (domala) neumrljivega nadnaravnega bitja, pri čemer se zadevna zmožnost nanaša na dejanja nadziranja, usmerjanja, vplivanja, stvaritve in/ali spreminjanja celotnega stvarstva (tj. narave, vesolja) ali dela/-ov le-tega; glede načina ne/obstoja tega bitja so s človeškega zornega kota tri možnosti: 1. bitje obstaja le v človekovi predstavi oz. domišljiji; 2. bitje obstaja samo na sebi, torej (tudi) izven človekove predstave oz. domišljije; 3. o tem, ali bitje obstaja ali ne obstaja (tudi) izven človekove predstave oz. domišljije, človek ne zmore presoditi"**.

Z besedo 'protoboštvo' lahko torej merimo na to ali ono bitje z 'božjimi' ipd. lastnostmi, npr. na Jehovo, (krščanskega) Boga, Alaha, Zeusa, Thora. Svantevida, Krišno, hudiča, angele, škrate, sojenice, rojenice itd.

Beseda 'protoboštvo' je tvorjena v polju slovenskega jezika (in nekaterih drugih slovanskih jezikov), pri čemer je možno iz nje preprosto narediti različice za druge jezike (npr. angl. 'protogod', nem. 'Protogott' itd.).

V nadaljevanju so – izhajajoč iz pojma protoboštvo – opredeljeni še dodatni novi osnovni pojmi, ki nam bodo omogočili interesno manj ozko oz. idejno bolj nevtrarno razglabljanje o 'božjih zadevah'.

5. 4. Eksiboštvo, metoboštvo, sociboštvo

Celota človekovih duševnih (miselnih, čustvenih, pod/zavestnih, nezavednih ...) dejavnosti se nanaša na vsaj tri ravni ali sklope: (1) **pojavnost** nečesa (zunaj in/ali znotraj človeka); (2) človekovo čutno, čustveno, miselno, ne/zavedno ... **doživljanje** te pojavnosti; (3) človekovo ponotranjeno ali povnanjeno **izražanje** tega svojega doživljanja. Govorimo torej o triadi 'pojav – doživljanje – izraz' ali o triadi '(samonasebna) entiteta – (človekov) označenec – (človekov) označevalec'. Pri omenjeni triadi je (1) pojav lahko npr. hiša, drevo, knjiga, lakota, bolečina, bog ...; (2) doživljanje je lahko npr. opazovanje hiše ali drevesa, branje in razumevanje knjige, čutno in/ali čustveno doživljanje lakote ali bolečine, občutenje in/ali 'umišljanje' boga ...; (3) izraz je lahko npr. vzklik "Glej hišo!" ali reklamni oglas z vključeno besedo 'drevo', šolarjeva obnova odlomka prebrane knjige, statistični podatki o lakoti, lirski pesem o bolečini, religiozno besedilo o čudežnem dejanju boga ....

Izhajajoč iz zgoraj predstavljene triade lahko o 'boštvo' (bogu, bogovih, boginjah ...) govorimo na treh ravneh: (1) boštvo kot (avtonomna, od človeka neodvisna) pojavnost zunaj in/ali znotraj človeka oz. družbe; (2) človekovo doživljanje/ideja/predstava 'nečesa-kar-je-boštvo' oz. 'nečesa-kar-naj-bi-bilo-boštvo'; (3) človekovo izražanje svojega doživljanja boštva (ubeseditiv, upodobitev, uglasbitev, ugraditev (namreč v sakralno stavbo) ipd. boštva). Kot nasledek zgornje razdelave vpeljimo tri nove pojme:

a) boštvo kot zunajčloveška pojavnost, entiteta >> **eksiboštvo**;

b) boštvo kot človekova domneva, 'nejasno doživljanje' ... >> **metoboštvo**;

c) boštvo kot človekova tvorba, miselno-čustveni konstrukt, 'religiozni artefakt' ... >> **sociboštvo**.

V navezavi na v prejšnji podtočki navedeno opredelitev pojma 'protoboštvo' lahko določimo podrobnejši pomen zgoraj naštetih treh pojmov:

a) **eksiboštvo** je beseda, ki označuje tisto (človeško-interpretativno) različico protoboštva, ki je obstoječa oz. bivajoča sama zase, tj. neodvisno od človeka in/ali družbe (predpona 'eksi-' izhaja iz besed 'eksistenca' (obstoj, bivanje) ali 'eximius', v latinščini izvzet, izvrsten, poseben (LAT-HR, 132); ker beseda 'boštvo' pomeni v osnovi isto kot besedi 'bog', 'boginja', so sopomenke besede 'eksiboštvo' naslednje besede: 'eksibog', 'eksiboginja', v angl. 'exigod', v nem. 'Exigott' itd.);

b) **metoboštvo** je beseda, ki označuje tisto (človeško-interpretativno) različico protoboštva, katere obstoj oz. bivanje je izven človekovih zmožnosti spoznanja, dojetja, potrditve (predpona 'meto-' je sestavljenska in izhaja iz besede 'metafizičen', kar pomeni 'sloneč na abstraktnem razglabljanju; nadčuten, s čuti nezaznaven, zunaj meja izkušnje' (Verbinc, 447 in 448) in iz besede 'anthropos' (v grščini 'človek'; Verbinc, 57); predpona 'meto-' se torej pomensko nanaša na nekaj, kar je zunaj meja človekovih zmožnosti; sopomenke besede 'metoboštvo' so 'metobog', 'metoboginja', v angl. 'metogod', v nem. 'Metogott' itd.);

c) **sociboštvo** je beseda, ki označuje tisto (človeško-interpretativno) različico protoboštva, ki obstoji zgolj v človekovi predstavi, tj. 'biva' le v predstavah, doživljanju in delovanju nekaterih ljudi oz. dela družbe (predpona 'soci-' izhaja iz latinske besede 'societas', kar pomeni 'družba' (Verbinc, 664) – s tem predpona 'soci-' meri na socialno oz. družbeno pogojenost (predstav o protoboštvo, bogu, božjem ...); sopomenke besede 'sociboštvo' so 'socibog', 'sociboginja', v angl. 'socigod', v nem. 'Socigott' itd.).

V navezavi na zgoraj opredeljene pojme so v nadaljevanju dodatni pojmi, informacije in razglabljanja.

Pojem **protobožnik** ali **prototeist** označuje osebo, ki zagovarja koncept protoboštva oz. soglaša s tem konceptom.

Za **eksibožnike** ali **eksisteiste**, tj. zagovornike koncepta eksiboštva (v tej ali oni 'konkretizirani' obliki, npr. (krščanski) Bog, Alah, Zeus, Thor, Svantevid ...), sta metoboštvo in sociboštvo problematična pojma oz. koncepta. Enako velja za zagovornike koncepta sociboštva (tj. **socibožnike** ali **socisteiste**) glede njihovih pojmovanj eksiboštva in metoboštva ter za **metobožnike** ali **metoteiste** glede njihovih pojmovanj eksiboštva in sociboštva. Dolga zgodovina medsebojnih prepričevanj naštetih kaže, da drug drugemu nikakor ne uspejo dokazati svojega prav. To je posledica: (a) močne, neomajne (običajno prikrite, netransparentne) osebne in/ali družbene zainteresiranosti razpravljavcev; (b) nerazpolaganja z znanjem, informacijami (namreč o tem, kaj je 'tam čez', in sicer tako v človeku samem in njegovi duševnosti kot tudi in predvsem na časovnem 'začetku' ali prostorskem obrobju veselja); (c) nerazčiščenosti, kdo naj komu prvi (ponovljivo, tudi s strani drugih preverljivo) 'dokaže' svojo (za drugega) problematično trditev (prepričanje, tezo, predpostavko ...); (č) logično-spoznavne, čustveno-doživljajske, 'dušeslovne' ipd. (ne)spretnosti ali (ne)veščine razpravljavcev.

V zvezi s pojmom 'boštvo' (bog, boginja) in v zvezi z onstranskostjo, vseprisotnostjo, nedoumljivostjo, preseganjem človeka ipd., kar 'boštvu' kot domnevno obstoječi entiteti mnogi ljudje pripisujejo, je treba opozoriti na **odločilni pomen človekovih oz. družbenih interpretacij boštva**. Le-to je 'običajnemu človeku' spočetka, v prvi fazi (njegovega življenja) skoraj vedno predstavljeno preko drugega človeka, tj. skozi medčloveško komunikacijo. V nekogaršnji 'pogovor z bogom' je torej praviloma vključen prerok, apostol, duhovnik, nuna, menih, starši, babica, teta, po drugem človeku napisano besedilo, posebej oblikovana verska stavba ('božji hram'), ki so jo zgradili ljudje, TV oddaja, ki jo je pripravila skupina ljudi itd. Ta takorekoč stalna, po-človeku-posredovanost oz. interpretiranost božjega, običajno izdatno spremljana z zainteresiranimi družbenimi vsebinami, dodatno upravičuje vpeljavo in rabo pojma 'sociboštvo'.

Sociboštvo je mnogoplastna antropogena entiteta, stvarno obstoječa kot večgeneracijsko, čez-zgodovinsko, kolektivno, družbeno tvorjeni 'izdelek' oz. 'religijski artefakt'. Sociboštvo je takšne vrste materializirana umišljenost, ki ni 'gola', ki ni zgolj 'čista' ideja/teza/predstava (boštva, boga, boginje), ampak vsebuje celo vrsto spremljajočih človeških oz. družbenih sopomenov, sestavin, pritikin, vsakršnih povsem konkretnih antropo-pridatkov. Ti pridatki so materializirani v obliki verskih stavb, knjig, rekvizitov, obredov, pouka, praznikov itd., nadalje v umetniških izdelkih (povestih, slikah, skladbah ...), v etičnih oz. vrednostnih normah ter pričakovanjih, v elementih vsakdanje življenjske prakse ljudi (navade, običaji, govornica ...), skratka, v raznolikih vrstah družbenih odnosov in načinih družbene komunikacije. Ključna značilnost sociboštva je torej to, da je njegova večplastna antropogenost (po-človeku-ustvarjenost) njegova edina, neobhodna in stalna sestavina. Ta antropogenost se poraja skozi tisto, kar pojmuje in prakticiramo kot 'miselno', 'govorno', 'spolno', 'starostno/generacijsko', 'religiozno', 'filozofsko', 'kulturno', 'etično', 'moralno', 'vrednostno', 'zgodovinsko', 'antropološko', 'etnološko', 'umetniško', 'pedagoško', 'vzgojno', 'nacionalno', 'vojaško', 'finančno' itd.

Zastaviti si je možno vprašanje, ali je smiselno in možno poleg zgoraj navedenih treh 'različic' **protoboštva** vpeljati še **četrto 'različico'**, tj. tisto, ki bi bila docela prosta človekove interpretacije, torej v celoti neodvisna od sleherne človekove umislitve, razlage, predstave, ubeseditve. S tem vprašanjem zadenemo ob same meje človeških spoznavnih (umskih, kognitivnih, duševnih, 'duhovnih', doživljajskih, interpretativnih ipd.) zmožnosti – vprašanje se namreč nanaša na (spoznavni, doživljajski) domet Homo Sapiensa tu in zdaj ter na njegov antropološki okvir (opredeljenost, 'zamejenost'). To vprašanje je zagotovo na prednji črti človekovih napreznj k njegovim novim spoznanjem o svetu, času, trajanju, načinih obstajanja (stvari, bitij) ... o samem sebi.

Za človeka oz. za antropološki okvir njegovega uma/duševnosti (zaznav, spoznavnih zmožnosti, 'kapacitivnosti' dojetja ...) ne more obstajati takšna entiteta (pojav, stvar, zadeva, vsebina ...), ki bi bila izven njegove zmožnosti dojetja (spoznanja, zaznave ...). Tudi človekova 'razglasitev' (teza,

predpostavka) o neobstoju tovrstne (izven človeko-svetne) entitete namreč sodi v okvir spoznavno-določnih zmožnosti človeka – in ne v 'prostor' zunaj tega okvira. Omenjena 'razglasitev' je namreč opredeljena z ničemer drugim kot zgolj in predvsem s parametri človekovega ne/spoznanja. Četrta 'različica' protoboštva, tj. **bog-docela-sam-na-sebi**, tak, ki je povsem prost kakršnih koli človekovih interpretacij, je zato za človeško bitje, tj. za okvir človeškega dojetja/mišljenja/živetja nemožen, je s človeškega zornega kota docela 'brez-pomenski'. Je dobesedno 'sestavina', 'predmet', 'vsebina' (človekove) ne-misli, ne-zaznave, ne-spoznave, ne-dojetja, (antropološke) ne-(z)možnosti. Tisto, kar 'z zunanje strani' zamejuje polje človeškega spoznanja in kar je zmeraj lahko le rezultat človekove u-mislitve (spoznanja), izven človeške besede (predstave, misli ...) za človeka in za njegov miselno-spoznavni svet preprosto ne more obstajati. S tem pa še ni rečeno, da morda ne obstaja za kakšno drugo (vesoljsko, od Homo Sapiensa spoznavno drugačno ali bolj razvito) bitje. S tem pa smo že prešli na področje, ki je v domeni filozofije (ontologije ...), znanosti, znanstvene fantastike in (za nekatere) tudi teologije.

Spričo prej povedanega vpeljava četrte kategorije 'protoboštva', tj. boga-docela-samega-na-sebi, takšnega boštva torej, ki je v celoti izven vsakršnih vrst oz. oblik človeškega umevanja (doživljanja), človeško ni smiselna, možna, izvedljiva – niti pojmovno ne, pri čemer je seveda mišljeno človeško pojmovanje. Z omenjeno četrto različico 'protoboštva' nima človek kaj početi, ker se mu v istem trenutku, ko se začne z njo ukvarjati (jo misliti, doživljati, interpretirati, posredovati skozi samega sebe in svoj 'spoznavno-doživljajski aparat'), nujno 'prikaže' bodisi kot eksiboštvo, bodisi kot metoboštvo ali kot sociboštvo.

5. 5. Dvojica 'teizem–ateizem' napram trojici 'eksiteizem–metoteizem–sositeizem'

V zvezi s pojmom 'ateizem' je treba opozoriti na nedorečenosti in dvoumnosti v zvezi z njegovim pomenom in interpretacijami tega pomena.

Slovarska razlaga besede 'ateizem', ki pravi, da gre pri tem za 'brezboštvo', je **problematična** že na ravni prevoda iz grščine oz. latinščine v slovenščino. Ta beseda namreč dobesedno ne pomeni 'brezboštvo', temveč 'neboštvo' ('neboštvenost', 'nebogovànje', 'nebošgovstvo'). Razlika je pomembna. Pomensko na necelost meroča predpona 'brez-' seveda nima istega pomena kot pomensko nikalno usmerjena ali na nasprotni pomen (od nečesa) meroča predpona 'ne-'. Beseda 'brezboštvo' namreč meri na stanje brez boštva, na pomanjkanje boštva, torej na nekakšno (miselno, čustveno ...) nepopolnost, pomanjkljivost, hibo, 'invalidnost' (primerjajmo: brezglavost, brezsrčnost, brezvoljnost, breznožnost ...). Beseda 'ateizem', kakor je kot 'brezboštvo' obrazložena v slovarju, je torej že sama v sebi, v svojem izhodiščnem pomenu vrednostno slabšalno označena.

Pomenska problematičnost besede 'ateizem' korenini še v drugih razlogih. Če izhajamo iz (religijsko tvorjene, izhodiščno postulatne) opredelitve pomena besede 'bog', ki ji je imanentno, da bog dejansko obstaja tudi izven človeka oz. družbe (oz. ji ni imanentno, da je 'bog' zgolj človekov izmislek ali domneva), lahko meri pojem 'ne-bog' (v smislu 'boga ni' ipd.) le na nekaj, kar je nemožno, kar je neobstoječe – i, preprosto zato pač, ker je 'bog' že po definiciji (besede 'bog') obstoječa entiteta. Ker je besedna zveza 'ne-bog' srž pojma 'ateizem', je posledično tudi slednji utemeljen na pomensko-logično problematični, nemogoči, absurdni osnovi. Beseda 'ateizem' namreč v tem risu implicira 'zanikanje postulatne potrjenosti', pomeni nekaj takšnega kot 'ni res, da obstaja tisto, kar obstaja' ali 'ni res, da je res tisto, kar je res'. Neprevidni uporabniki besede 'ateizem' so torej ves čas ujeti v besedno-pomensko past, ki so jim jo nastavili 'teisti'. Gibljejo se torej na tujem, že v izhodišču proti njihovim miselnim konceptom naperjenem pomenskem polju. Zato je vsaka take vrste besedna bitka s 'teisti', ki jo 'ateisti' bijejo z (namerno skrhanim) orožjem (beri: pojmi, tezami ...), ki so jim ga v roke potisnili (nihče drug kot prav) 'teisti', že vnaprej izgubljena.

Pojem 'ateizem' je vsebinsko paradoksalen tudi znotraj samega sebe, in sicer v primeru, če ga mislimo z gledišča tistih, za katere se beseda 'bog' nanaša na nekaj zgolj človeško umišljenega oz. zgolj na neko znotraj človeka oz. družbe obstoječo entiteto. Pojem 'ateizem' namreč govori o 'zanikanju'

nečesa (tj. boga), za kar 'ateisti' sami pravijo, da ne obstaja. Govori torej o 'zanikanju' (z vidika 'ateistov') neobstoječega, o negaciji 'zanikovanega', o negaciji 'negativitete'. Govori "ne obstaja, kar itak ne obstaja". Če je nekaj neobstoječe ('nično'), obstoja tega istega pač ni treba še posebej oz. dodatno zanikovati! Ali v matematičnem jeziku povedano: minus nič je še zmeraj nič. Za podrobno in dosledno razmišljujočega 'ateista' je torej na ravni osnovnih miselnih konceptov in njihovih poimenovanj oz. ubeseditiv problematičen ne le teizem, temveč celota 'siamskega pojmovnega dvojčka' teizem–ateizem.

Pomenska problematičnost besede 'ateizem' navsezadnje izhaja še iz tega, da je 'bog' vsaj na en način nedvomno 'navzoč', 'izpričan', 'obstoječ' – namreč v mislih, doživljanju in prepričanih religioznih ljudi, v religioznih organizacijah, stavbah, obredih, molitvah, spisih ipd. To je vendar evidentno, vsakomur jasno! Celovito 'zanikanje boga' je v nasprotju z obstojem prej naštetih, še kako (po Althusserju) družbeno obstoječih, delujočih in dejansko učinkujočih 'ideoloških aparatov'.

V zvezi s pojmovno dvojico 'teizem–ateizem' je treba opozoriti še na elementarno bipolarnost ('dvomonadno nasproti postavljenost') in poenostavljenost razumevanja zadevnih -izmov. **Pojmovne sheme A–B** so pomanjkljive in često namerno redukcionistične ter konfliktno zastavljene. V zadevnem primeru sta pač zamolčana oz. izbrisana (vsaj) agnosticizem in skepticizem (božje-skeptičnost). Vpeljava npr. agnosticizma takoj vodi v bolj celovito in ustreznejšo razlagalno shemo **A–B–C**.

Iz zgornjih ugotovitev o pomenski problematičnosti pojma 'ateizem' izhaja potreba po vpeljavi takšnih osnovnih pojmov, ki bodo obravnavane vsebine izrazili v besedah na celovitejši, bolj dosleden in manj dvoumen način. Osnovo za to nam ponujajo zgoraj obrazloženi pojmi protoboštvo, eksiboštvo, metoboštvo in sociboštvo. Iz njih na tem mestu izpeljimo naslednje pojme in njihove razlage:

- a) **prototeizem** je zagovarjanje koncepta protoboštva;
- b) **eksiteizem** je zagovarjanje koncepta eksiboštva (slednjega v tej ali oni 'konkretni' obliki, npr. Jahve/Jehova, (krščanski) Bog, Alah, Zeus, Thor. Svantevid ....);
- c) **metoteizem** je zagovarjanje koncepta metoboštva;
- č) **sociteizem** je zagovarjanje koncepta sociboštva.

Zelo približno bi lahko rekli, da eksiteizem pomensko korelira s pojmom teizem, metoteizem s pojmom agnosticizem in sociteizem s pojmom ateizem. Vendar vsebinsko pri besedah v naštetih dvojicah ne gre za sopomenke, ker se izhodiščni pojmovno-konceptualni zastavek in definirani pomeni besed v teh dvojicah (eksiteizem–teizem, metoteizem–agnosticizem, sociteizem–ateizem) v dovolj razvidni meri razlikujejo.

Poenostavljeno povedano lahko razliko med pojmom 'ateizem' in 'sociteizem' opišemo takole: ateist pravi "boga ni", "bog ne obstaja" ipd., sociteist pa pravi "vsemogočno večno nadnaravno boštvo obstaja samo v predstavah in družbeni praksi ljudi". Ateistova izjava je miselno manj podrobna kot sociteistova. Slednja je pritrilno obeležena, ateistova zanikovalno.

Beseda 'ateizem' v pojmovni triadi 'eksiteizem–metoteizem–sociteizem' izgubi smisel, ker namreč ni več jasno, kateremu od teh treh x-teizmov je ateizem nasprotje (negacija). A **prednosti uporabe triade x-teizmov** v primerjavi z dvojico 'teizem–ateizem' je še več. Ne le, da se izognemo pomensko-logičnim 'škrbinam', ki bremenijo pojem 'ateizem' in so navedene v začetku te podtočke. Obravnavano temo zajamemo bolj celovito in interesno bolj nevtralnno. Predvsem pa s triado x-teizmov omogočimo pristop v duhu zagovarjanja nečesa – za razliko od duha negiranja nečesa, ki je zapopaden v pojmu ateizem.

Ob opustitvi rabe dvojice 'teizem–ateizem' in hkratni vpeljavi trojice x-teizmov se nakazujejo **dodatni možni načini rabe pojmov aksi-, meto- in soci-teizem**. Tako bi se lahko npr. "Združenje ateistov Slovenije – ZAS" preimenovalo v "Združenje sociteistov Slovenije – ZSS", v primeru pridružitve metoteistov k taistemu združenju pa v "Združenje sociteistov in metoteistov Slovenije – ZSMS".

"Katoliška cerkev" bi lahko dobila nov, ustrežnejši naziv "Eksiteistična katoliška cerkev", "Islamska skupnost v Republiki Sloveniji" pa "Eksiteistična islamska skupnost v Republiki Sloveniji" itd. Navsezadnje pa bi takšna nova poimenovalna praksa odprla teoretične možnosti za nekoč-nekje-nekdaj formiranje "Metoteistične katoliške cerkve", "Sociteistične islamske skupnosti" itd.

5. 6. Svetoumje

Zgoraj naštetih pojmi 'teizem', 'ateizem', 'eksiteizem' itd. so osrediščeni okoli pojma bog (boštvo, božanstvo ...) oz. pojma protoboštvo. Tako je npr. pojem 'teizem' slovarsko opredeljen kot 'nazor, ki priznava boga in njegovo vplivanje na svet' (SSKJ, 1382). Ker se tudi pojmi eksiteizem, metoteizem in sociteizem nanašajo na 'boštvo' oz. natančneje na protoboštvo, nam umanjka pojem za tiste vrste nazora/-ov, po katerem/-ih dogajanje na svetu ni vplivano s strani boga/-ov oz. protoboštva, temveč nečesa drugega – torej za nazor, ki je opredeljen brez ali mimo vključitve koncepta boga ali koncepta protoboštva. V ta namen tudi beseda 'posvetnost' (npr. v obliki 'posvetni nazor') ni ustrezna – posvetno je namreč v slovarjih opredeljeno kot tisto, kar ni verskega, cerkvenega značaja oz. kar ni duhovno oz. versko usmerjeno (SSKJ, 941). Zato je 'posvetno' navsezadnje le druga plat iste (božjeverne, religiozne) 'idejne medalje'.

Lahko postavimo tezo, da 'teistično zasnovane nazore' premorejo okvirno tisti ljudje, katerih umevanje tega ali onega je tesno povezano s konceptom boga oz. eksiboštva. Nazori takšnih ljudi so 'bogoumni'. Rečimo torej, da je '**bogoumje**' skupna oznaka za vse tiste vrste človekovih oz. družbeno-skupinskih umevanj narave, človeka, družbe, zgodovine, sveta ..., ki so pomembno povezana s konceptom boga (bogov, boginj) oz. eksiboštva ali so osrediščena v tem konceptu. Kaj pa imamo 'nebogoumni' ljudi na razpolago takšnega, za kar lahko rečemo in mislimo, da pomembno ali vplivno (so)usmerja dogajanje na različnih ravneh stvarstva (tj. narave v najširšem pomenu besede), kakršnega (kakršno) poznamo – tj. na ravni posameznega človeka, (ožje ali širše) družbe, človeštva, Zemlje kot planeta, našega osončja, naše galaksije, vesolja ...? Odgovorov je več in so v prvi vrsti odvisni od ravni, ki jo imamo v mislih. Za posameznika, zlasti mladega, je zelo pomembno, v kakšni oz. kateri družini, soselstvu, socialnem okolju živi? Za človeštvo je odločilnega pomena dogajanje v zvezi z Zemljo in Soncem, za naše osončje je odločilno dogajanje v 'našem' delu galaksije itd. Sklenemo lahko torej, da so pomembni dejavniki usmerjanja dogajanja na naštetih ravneh različni deli stvarstva, tj. celotne narave oz. celotnega sveta (svetov), kakršnega (kakršne) ljudje poznamo. Izhajajoč iz tega lahko rečemo, da s(m)o takšni ljudje 'svetoumni', da so njihovi nazori torej pomembno povezani ali celo osrediščeni v konceptu '(delov) sveta in njegovih notranjih razvojnih ali spreminjevalnih dejavnikov'. Naj bo torej '**svetoumje**' skupna oznaka za vse tiste vrste človekovih oz. družbeno-skupinskih umevanj narave, človeka, družbe, zgodovine, sveta ..., katerih vsebine izhajajo iz zaznav, podatkov, informacij, ugotovitev, spoznanj, doživetij, pomenov, namenov, ciljev, smotrov, smislov ..., pridobljenih in/ali tvorjenih iz človeštvu preverljivo spoznanega sveta in delov le-tega – in ne izvirajočih iz posameznikovih ali ožje družbeno subjektivnih, kakorkoli interesno ožje zaznamovanih, za druge ljudi nepreverljivih in/ali neverodostojnih predpostavk, predstav, pričakovanj ....

6. LITERATURA IN VIRI

Bezljaj, F. (1977). *Etimološki slovar slovenskega jezika (A–J)*. SAZU in Mladinska knjiga, Ljubljana.

Bezljaj, F. et al. (1995). *Etimološki slovar slovenskega jezika (P–S)*. SAZU in Mladinska knjiga, Ljubljana.

Bezljaj, F. et al. (2005). *Etimološki slovar slovenskega jezika (Š–Ž)*. SAZU in Založba ZRC, Ljubljana.

CSH-a: pridobljeno dne 10. 2. 2012 s spletne strani organizacije *Council for Secular Humanism*; http://www.secularhumanism.org/index.php?section=main&page=sh_definitions

CSH-b: pridobljeno dne 10. 2. 2012 s spletne strani organizacije *Council for Secular Humanism*;
http://www.secularhumanism.org/index.php?section=main&page=what_is

ENG: Hayward, A. L., Sparkes, J. J. (1962–1968). *The Concise English Dictionary*. Mladinska knjiga, Ljubljana, 1984.

Kos Grabar, J. (2011). *Pojmovnica* – zbirka razlag pomenov izbranih pojmov, ki so izrazi pojmovanj družbe oz. posameznih družbenih pojavov (še neobjavljeno).

Krušič, M. (uredn.) et al. (1973). *Leksikon Cankarjeve založbe*. Ljubljana.

LAT-HR: Žepić, M, Horvat–Žepić, B. (19??). *Rječnik latinskoga i hrvatskoga jezika*. Zagreb.

Menekoprava: pridobljeno dne 10. 2. 2012 s spletne strani, namenjene *menekopravi in Listi SPS*;

<http://menekoprava.blogspot.si/category/kljucni-pojmi/mnogozornost/>

Peruš, M. (2000). *Biomreže, mišljenje in zavest* (E-knjiga). DZS, Ljubljana. Pridobljeno dne 10. 2. 2012 s spletne strani: http://icarus.dzs.si/biomreze/bio_pr.htm

Snoj, M (1997). *Slovenski etimološki slovar*. Mladinska knjiga, Ljubljana.

SSKJ: Bajec, A. (uredn.) et al. (1994). *Slovar slovenskega knjižnega jezika*. SAZU, ZRC SAZU in DZS, Ljubljana.

Verbinc, F. (1979) *Slovar tujk* (šesta izdaja). Cankarjeva založba, Ljubljana.

Wikipedia: geslo *Agnosticism*. Pridobljeno dne 10. 2. 2012 s spletne strani:
<http://sl.wikipedia.org/wiki/Agnosticism>

ZAKAJ SMO ATEISTI TAKO AROGANTNI IN VERNIKI TAKO PONIŽNI

Vojteh Urbančič

Najprej neko nujno pojasnilo in deklarativna izjava, ki se bo mnogim zdela malo čudna: **svečano izjavljam, da nisem ateist.**

Religija se mi namreč ne zdi dovolj pomembna, da bi sebe lahko označil za ateista. Preprosto me ne zanima. Ateist nisem v smislu, kot večina izmed nas ni a-tea-istov (ne-pivcev čaja) ali a-alkimistov ali a-kung-fuistov, a-horoskopistov ipd. V družbi, kjer vsi zbirajo znamke (filatelisti), bi seveda morali iznajti izraz za ne-zbiralca znamk. Skoraj gotov sem, da bi mu rekli a-filatelist.

Ampak v pomanjkanju boljšega termina in v izogib nesporazumom me še vedno lahko imate za ateista – ampak le v smislu, kot sem razložil.

Zdaj, ko smo razčistili to glavno dilemo, lahko nadaljujemo z lažjo.

Torej, zakaj smo ateisti tako arogantni in verniki tako ponižni?

Zato, pravi Michael Nugent, ker je ateizem edina vera, ki trdi, da Vesolje ni bilo ustvarjeno zaradi naše dobrobiti. In to je seveda v popolnem nasprotju s »ponižnim«¹ religioznim verovanjem, da je najmogočnejše od vseh entitet, ki so kadarkoli obstajala in ki mu običajno rečejo bog, ustvaril vsaj kakšnih 100 milijard galaksij, od katerih vsaka vsebuje najmanj 100 milijard zvezd, kot je naše Sonce. Nato je počival najmanj 13,7 milijarde let (hudičevo dolg dopust si je vzel!), potem pa izbral **eno** od teh 100 milijard galaksij in v njej **eno** od 100 milijard zvezd, nato **enega** od planetov, ki so krožili okoli te zvezde. Potem je odločno izbral **eno** od milijonov vrst, ki so živele na tem planetu in nato **en** osebek iz te vrste in po preudarku modro sklenil: »Moram reči temu tipu, naj preneha zbirati dračje v soboto (sabat)!«

Ali je med vami bralci kakšen vernik? Če je in to krščanski (*mutatis mutandi* velja enako tudi za ostale!), mora verjeti tole in to dobesedno:

Naša vrsta *Homo s. sapiens* je stara najverjetneje kakšnih 200.000 let. Pa vzemimo polovico za dobro mero, torej 100.000 let smo že na tem planetu. Božanstvo, ki nas je po religiozni hipotezi ustvarilo (skupaj s celotnim Vesoljem!), ki dnevno osebno intervenira v naša življenja, torej ta gospod tam zgoraj je 98.000 let mirno gledal križem rok, kako se naša vrsta bori za goli obstanek, kako jo pobirajo bolezni, divje zveri, naravne ujme. Ni ganil s prstom, ko je naši vrsti grozilo popolno izumrtje in bi se skoraj pridružili 98 % vrstam živih bitij, ki so izumrle (Kakšen ingeniozen božji načrt, kaj! Mislim, »ustvariti«² toliko vrst, nato pa dovoliti, da jih 98 % pobere – kakšno nemarno razmetavanje resursov!), ko je pred cca 70.000 leti zaradi izbruha supervulkana Toba preživelo samo kakšnih 1.000 parov naše vrste, sposobnih za prokreacijo (*znani bottleneck in human evolution, ozko grlo v evoluciji človeka*). Nato je zazelhal in si rekel: »Dovolj je bilo, čas je, da ukrepam!«³ In se je osebno spustil na Zemljo in to v polpuščavi Bližnjega vzhoda, med nepismene nomade železne dobe, ne pa morda na Kitajskem, kjer je bila pismenost in sploh civilizacija neprimerno bolj razvita. Glede na svoje kompetence (vsemogočen, vseprisoten, večten, vseveden, ipd.) bi človek pričakoval, da bo za oznanjenje svojega prihoda uporabil vsaj delček svoje vsemogočne tehnologije in recimo preko telepatije sporočil pastirjem svoj prihod in novo zakonodajo. Toda, ne, namesto tega je poklical (in sicer tako, da se mu je prikazal v obliki »gorečega grma«⁴ /Sveta pomagavka, pa ravno goreči grm v puščavi, kjer je tako malo grmovja; kakšna domišljija! Ali si niso mogli izmisliti kakšne bolj prepričljive zgodbe!) starčka po imenu Mojzes in mu naročil, da prikrevsa na goro Sinaj, ki sploh ni kakšna Šmarna gora, ampak mogočna planina samo kakšnih 600 m nižja od našega Triglava. Ko je bil na vrhu, mu je osebno in

lastnoročno izročil težko kamnito ploščo, imenovano »dekalog« z vklesanimi desetimi »božjimi zapovedmi« (v svetih spisih ni nič o tem, da bi zahteval podpis prevzemnice!).

Tudi s stvarjenjem samega Vesolja in njegovo prihodnostjo so podobne težave. Skoraj z gotovostjo lahko trdimo, da bo čez približno pet milijard let naše drago Sonce postalo rdeča orjakinja, se napihnilo in scvrlo vse bližnje planete, vključno z Zemljo in našo vrsto. Če bomo preživeli to kataklizmo, pa nas približno ob istem času čaka še dosti grandioznejši konec z ognjemetom; znanstveniki so namreč ugotovili, da naravnost proti naši galaksiji drvi naša sosednja galaksija Andromeda s hitrostjo cca 120 km/sek (Na sekundo, ne na uro!). Lep načrt tega gospoda tam zgoraj, to že moram ugotoviti!

Ker ste razsodni in pametni ljudje, se boste seveda zdajle vprašali najmanj tole:

– hudiča, ali so se pred tem znamenitim dogodkom (s »pred tem« mislim na vsaj 98.000 let zgodovine Homo s. sapiensa, kolikor že dokazano obstaja na Zemlji!) Judje (in vsi ostali, seveda!) kar povprek pobijali med sabo, saj niso poznali 6. »božje zapovedi«? Če bi to bilo res, »goreči grm« ne bi imel komu izročiti dekaloga, ker bi se do takrat že vsi iztrebili!

– pred tem so menda vsi kradli kot srake, saj nevedni revčki niso poznali 7. »božje zapovedi«;

– pred tem so tudi vsi na debelo lagali in zanimivo bi si bilo predstavljati tako družbo patoloških lažnivcev, ki niso bili razsvetljeni z 8. »božjo zapovedjo«?!

– pred tem veličastnim dogodkom so Judje kar drug drugega deložirali iz hiš, kajti ni jim bilo zameriti, saj niso poznali 9. »božje zapovedi« (»Ne želi hiše svojega bližnjega!«).

Kaj naj šele rečem o drugem delu te zapovedi (»Ne želi žene svojega bližnjega ne njegovega hlapca in dekleta, ne njegovega vola in osla, ne česar koli, kar pripada tvojemu bližnjemu!«)???!!! To je moral biti swingerski raj, kajti vsi vemo, kako si vsi želimo »žene svojega bližnjega«, pa tega ne realiziramo, ker je to vsaj od takrat greh! No, po mojih izkušnjah nekateri kljub temu tvegajo večno pogubljenje!

Moram pa priznati, da si kakšen pravoveren kristjan, meščan kakšnega megalopolisa, ki najbrž še ni videl živega »vola in osla« (kaj šele, da bi si ga želel imeti, saj ga tudi sosed v Londonu nima!) verjetno beli glavo in se praska za ušesi, kaj mu je »goreči grm« hotel s to zapovedjo povedati, ko bere v tih pobožnosti dekalog... mogoče si celo upa pomisliti, da ga je imel za osla.

Lahko bi me tudi vprašali, pa me iz vljudnosti ne boste, kaj pa je bilo z vsemi ostalimi ljudmi tistega časa, recimo s Kitajci, Indijci, Eskimi, da omenim samo nekatere, ki se jim »goreči grm« ni prikazal in jih ni osrečil z dekalogom in revčki verjetno še danes ne vedo, da so vse te reči »smrtni grehi« in se veselo valjajo v sladkih pregrehah in si še kar naprej »žéljo žene svojega bližnjega in njegovega vola in osla«!

Torej vse to in še nepregledno množico podobnih »absolutnih resnic« morate verjeti na besedo, če hočete biti pravoveren kristjan (muslimani, hindujci, šintoisti in pripadniki drugih religij morajo verjeti svojim različicam podobnih »resnic«).

A vrtali boste naprej: od kod vse te religije? Kaj jih generira od zore naše civilizacije in to ne glede na lokalno kulturo?

Religija je otroška bolezen naše vrste.

Temeljni vzrok in izvor vseh religij je po moje v odvisnosti človeka od dejanskih naravnih in družbenih sil, ki jih doživlja kot nekaj neznanega, vnanjega, sovražnega, odtujenega. Proti njim je nemočen, po svoji generični naravi pa človek teži za varnostjo, srečo, zaščito, zato išče varnost, srečo in zaščito pri »višjih silah«, vsemogočnih božanstvih, ki ga bodo na njegovo priprošnjo uslišala, ga zaščitila in ga obvarovala »vsega hudega«. Nesreče, bolezni, vojne, lakoto, smrt religija poskuša razložiti kot del nedoumljivega božjega načrta, izraz »božje volje«, predvsem pa kot posledico »greha«, načina ravnanja in življenja, ki ni bilo v skladu z »božjimi postavami«. (Repent America, fundamentalistična

krščanska sekta v ZDA je prepričana, da je bil tornado Katrina, ki je opustošil New Orleans in jug ZDA, »pravična božja kazen« za to »grešno mesto«).

V svojem bistvu je torej tudi religija poskus večne in imanentne človekove težnje, da obvlada naravne sile, toda v religiji jih obvladuje na fantastičen in predvsem pasiven način. Zato je Marx označil religijo kot opij ljudstva: ubogaj, trpi, daj cesarju (državi), kar je cesarjevega in bogu (cerkvi), kar je božjega; kolikor bolj boš trpel v »solzni dolini« (na Zemlji), toliko bolj boš nagrajen v onostranstvu. Če pa ne boš ravnal v skladu z verskimi dogmami, te čaka večno pogubljenje in trpljenje v peklju. Cankar je na to zajedljivo pripomnil: delaj in moli, grba ti bo že sama zrasla!

Človek, ki je v fantastični dejanskosti nebes, kjer je iskal nadčloveka, našel le odsev samega sebe, se ne more zadovoljiti s tem: mora spremeniti družbene razmere, ki porajajo občutek nemoči, odvisnosti, ponižanja, trpljenja. Religija je torej fantastično udejanjenje človeškega bistva, zato je boj proti religiji boj proti tistemu svetu, katerega aroma je religija, kot pravi najbolj pronicljivi kritik religije, Marx. Religiozna beda je le izraz dejanske bede, je pa tudi protest zoper dejansko bedo. Odprava religije kot iluzorne sreče je zahteva dejanske sreče za ljudi. Težnja, da se odrečemo iluzijam o svojem stanju, je v bistvu težnja, da se odrečemo stanju, ki potrebuje iluzije, se pravi nesrečam, boleznim, vojnam, lakoti, eksistencialni ogroženosti ipd. Religija je iluzorno sonce, ki kroži okoli človeka toliko časa, dokler sam ne začne krožiti okoli sebe, pravi poetično Marx.

Da so korenine religije v človeški odvisnosti od odtujenih naravnih in družbenih sil, kaže tudi dejstvo, da le-ta slabi s porastom človekovega obvladovanja narave in družbe. Poseben dokaz za to je dejstvo, da je več religioznih na vasi, kjer naravne sile zelo vplivajo na življenje kmeta, dosti bolj kot na življenje ljudi v mestu, da je več verujočih med neizobraženimi, starejšimi, bolnimi itd.

Z napredovanjem znanosti ljudje vedno bolj obvladujemo naravo, postajamo njeni gospodarji. Napredek znanosti v zadnjih desetletjih je tako hiter in eksponenten, da dostikrat slišimo očitek (predvsem iz cerkvenih krogov), da se človek »igra boga« (spomnimo se genetskega inženiringa, kloniranja, dešifriranja človeškega genoma ipd.).

Interpretirati svet okoli sebe v znanstvenem smislu pomeni razlagati ga na podlagi univerzalnih naravnih zakonov, brez intervence nekakšnih »višjih sil«, božanstev, skratka izmišljenih agensov izven Prostora in Časa.

Morda bi rekli, da se versko razodetje ne razlikuje mnogo od primera, ko se teoretični fizik opre na poskuse, ki jih izvajajo njegovi kolegi eksperimentatorji. Seveda leži med obema ogromna razlika. Spoznanja tisočev fizikov so se združila v zadovoljivo (četudi nepopolno) splošno razumevanje fizikalne resničnosti. Nasprotno pa trditve o bogu ali katerikoli drugi stvari, o kateri sklepamo iz verskih razodetij, kažejo v povsem drugo smer. Po dolgih tisočletjih teoloških analiz se do danes nismo prav nič približali razumevanju nauka o verskih razodetjih. Še ena majčkena digresija: verske dogme, »sveti spisi«, sploh vsa verovanja, imajo vsa prav to pomanjkljivost: so nedokazljiva oz. neovrgljiva z eksperimenti. Prav zato spadajo v posebno kategorijo fantazmagoričnih izmišljij, ki nimajo z znanostjo nobene skupne točke. Tudi zato je vsako govorjenje in plediranje za »sožitje« znanosti z religijami vseh vrst in njuno komplementarnost jalovo početje in je deplasirano. Znanost in religija ne moreta imeti presečne množice, saj bivata na različnih pojmovnih ravneh, ne govorita druga proti drugi, temveč druga mimo druge.

Vredno je omeniti še eno razliko med verskim izkustvom in znanstvenim poskusom. »*Nauki verskega razodetja so lahko zelo prepričljivi za posameznika, kar pa nikakor ne velja za abstraktni brezosebni pogled na svet, ki je posledica znanstvenih raziskav. (... – ...) Prav zato se zdi, da je moč nauke verskih izkustev neizbrisno označiti kot samoprevaro.*« (Steven WEINBERG: SANJE O KONČNI TEORJI, Flamingo, 1996)

Temeljne značilnosti znanosti so, da je:

1. preverljiva
2. ponovljiva
3. razlagalna in

4. napovedovalna, toda vedno

5. skeptična.

Znanstveni izsledki so splošnoveljavni, univerzalni. Znanje, pridobljeno s proučevanjem enega dela vesolja, je uporabljivo tudi na druge njegove dele. Za religije velja nasprotno; vsaka ima svoj nabor »resnic«.

Znanstvene ideje in zaključki so podvrženi spremembam, veljajo pogojno. Samo religija lahko pretendira na nekaj tako absurdnega, kot so večne, nespremenljive resnice in dogme.

Znanost nikoli ne pomišlja na kaj tako bebavega, (to pa zatrjujejo vse religije) namreč, da so njene ideje in zaključki nespremenljivi in večni. Religijske »resnice« slonijo na verovanju, ne na poskusih, zato RKC preganja in kaznuje vsak poskus revizije (spomnite se vseh herez, ko so zaradi nestrinjanja s kakšno dogmo v »svetih« spisih pobili, zažgali na grmadah ali vrgli v okove na stotisoče »heretikov«). Dogme v »svetih« spisih niso podvržene testiranju, preverjanju ali ponovitvam. Vsaka znanstvena teorija je lahko ovržena (to je pravzaprav definicija znanstvene teorije: teorija, ki je ni mogoče ovreči s poskusi *per deffinitionem*, ni znanstvena teorija). Znanost tako korigira samo sebe, je živ organizem in ta dojemljivost za nove teorije, podprte z neovrgljivimi dokazi, je esenca znanosti; pri religijah so zadeve popolnoma obratne.

Znanost dobrohotno sprejema spremembe svojih spoznanj (zakonov, teorij, principov, standardov ipd.) tako, da jih nenehno preizkuša in ocenjuje. V načelu je možno ovreči vsako teorijo, če pade na neprizivnem izpitu eksperimenta. Tako ima znanost vgrajen homeostatski mehanizem za samopopravke. Nedogmatičnost, plastičnost misli in idej je srž znanstvenega procesa. Je antidogmatska. Religija je sovražna do poskusov sprememb svojih dogem, ne dovoljuje njihove racionalne analize in ožigosa vsak tak poskus kot herezijo. Prepoveduje raziskovanja in predpisuje, kaj lahko ljudje berejo. To prepovedano čtivo je bilo – kar se tiče RKC –zbrano v zloglasnem INDEX LIBRORUM PROHIBITORUM. Naj vam samo za pokušino navedem nekaj avtorjev del, »ki jih niso smeli brati«: Keplerjevo 'Epitome astronomiae Copernicianae', dela avtorjev kot so Martin Luther, Jean-Paul Sartre, Voltaire, John Calvin, Jean-Jacques Rousseau, René Descartes, Francis Bacon, Huldrych Zwingli, Blaise Pascal, Immanuel Kant, Denis Diderot, Balzac, Émile Zola, Maeterlinck, Anatole France, André Gide, Gregorio Leti).

Moderna znanost ima svoja pravila, pa ne o tem, kaj lahko beremo, ampak o tem, **kje** naj objavljamo svoje izsledke, da lahko pretendirajo na epiteton »znanstveni«. Nihče vas ne bo jemal resno v znanstveni srenji, če jih boste objavljali v STRAŽNEM STOLPU, DRUŽINI, v založbi DISCOVERY INSTITUTA ali drugih obskurnih publikacijah, katerih pretežni cilj je boj proti znanosti in poneumljanje ljudi. To je zelo koristen profilaktičen ukrep proti vdoru kvaziznanosti in psevdoznanstvenemu šundu, ki se ob obilni materialni podpori nekaterih cerkvenih krogov širi kot plevel.

Pravkar rečeno pa ne pomeni, da je znanstveno spoznanje časovno omejeno in nezanesljivo. Znanstvena dognanja so zanesljiva, saj pri poskusu spremembe uveljavljene teorije velja paradigma: izredne trditve zahtevajo izredne dokaze (npr. trditev, da darwinizem ni dokazan, da je bil Jezus zgodovinska osebnost, da je z levo roko delal čudeže, da okoli nas pristajajo NLP, da so krogi v žitu delo Nezemljanov, da splošna teorija relativnosti ne velja ipd.), zato znanstvenih teorij ni lahko ovreči.

Znanost nima odgovorov na vsa vprašanja. Posebej na vprašanja tipa: Kaj je ljubezen? Kaj je smisel življenja? Od kod sočutje/sovražstvo? Za razliko od znanosti se religije kar prerivajo s ponujanjem svojih odgovorov. Vsa zgodovina človeštva pa je pokazala, da so ti odgovori lažni, zavajajoči, prazni, da sploh niso pravi odgovori. Toda neznosna lahkotnost dajanja teh odgovorov je morda razlog, da je pot do verovanja lahka in ravna, pot do znanstvenega spoznanja pa trnova in vijugava.

Toda, kot je zaključil S. WEINBERG svojo knjigo PRVE TRI MINUTE, »ljudje nis(m)o zadovoljni s tem, da bi se tolažili s pravljicami o bogovih in velikanih ali da bi omejili svoje misli na vsakdanje življenjske probleme. Poleg vsega tega delajo teleskope in pospeševalnike in satelite in ure in ure predsedijo za pisalno mizo, iščeč smisel v podatkih, ki so jih nabrali. Prizadevanje, da bi razumeli vesolje, je ena

zelo redkih reči, ki povzdiguje človeško življenje nekoliko nad raven burke in mu daje kanec tragične vzvišenosti.«

Torej, Vesolje je takšno kot je. Ni ga nihče ustvaril, še posebej ne za »nas«. Ni posebej »uglašeno« za nastanek življenja in še manj inteligence. Vesolje je popolnoma indiferentno do našega (ne)obstoja.

Znanost zahteva trdne dokaze. Sloni na preverljivih, merljivih, točnih podatkih v vsaki fazi znanstvenega procesa, ki jih lahko zbiramo le z meritvami preko naših čutil. Znanost ne priznava »izvenčutnih zaznav« (*extrasensory perceptions*, ESP) tipa telekineze, radiostezije, telepatije, vidovitosti, bajaranja, prikazovanja ipd. Vse to pa je srčika in temelj vsake religije, ali kot je dejal Gary Zukav: »Sprejemanje brez dokaza je temeljna značilnost Zahodne religije, zavrnitev brez dokaza je temeljna značilnost zahodne znanosti.«

Ali drugače: »Pri religiji gre za sprevračanje nedokazanega verovanja v neizpodbitno resnico skozi moč institucij in minevanja časa.« (Richard Dawkins)

Znanstvena vrednotenja in sklepi niso podvrženi človeškim emocijam, prejšnjim izkušnjam ali prepričanjem, predsodkom, željam, osebnim verovanjem, preferencam, narodnosti, spolu, starosti, političnim prepričanjem, moralnim ali estetskim sodbam, izborom ali religioznim prepričanjem. Religije so nasprotje tega.

Zato znanost ni demokratična. Znanost je v tem smislu neusmiljena in nepopustljiva do vseh religioznih in drugih mističnih navlak in lahko bi ironično rekli, da nad kvaziznanostjo in praznoverjem izvaja hujše nasilje kot inkvizicija (Sancti Offici).

Znanost oblikuje logika in kreativnost, religije iracionalnost in dogmatičnost.

Znanost razlaga svet okoli nas med drugim tudi tako, da nam pokaže relacije med fenomeni, ki jih normalno ne povezujemo.

Znanost daje zelo precizne napovedi. Vsaka uspešna znanstvena teorija mora ne samo opisovati vse znane poskuse; mora imeti tudi moč napovedovanja novih, dotlej neznanih pojavov.

Znanost trdi, da je Narava v principu spoznavna. Ena od osnovnih postulatov Judeo-krščanskega religiozno-filozofskega creda, je, da je božji načrt v principu nespoznaven, da so »pota gospodova nedoumljiva« za človeška bitja. Prav krščanstvo *verbis expressis* trdi, da »božjega načrta« z *ratio*, tj. s človeškim razumom ni mogoče dojeti; podobno trdijo zagovorniki vseh religij.

Medtem ko znanstveni način razumevanja fizičnega sveta sloni na tisočletnih izkustvih generacij znanstvenikov in je potrjen z nešteti poskusi, je za religiozno prepričanje kot specifičen pogled na svet značilno verovanje brez dokazov, nepreverljive nebuloze, odsotnost kakršnihkoli splošno sprejetih in veljavnih zakonitosti, skratka, gre za infantilni odnos do zunanje realnosti, značilen za zaostalo družbeno zavest ali za otroško dojemanje sveta.

Vse religije priznavajo čudeže (RKC ima celo »uradne organe«, ki se ukvarjajo s »proučevanjem« čudežev in jih nato po »znanstveni analizi« predlagajo šefu v Rimu, da jih uradno požegna kot »**dokazane**!!!!/ čudeže«). Če bi bil dokazan en sam od teh »čudežev« v hladnem soju laboratorijskih žarometov (tipa brezmadežno spočetje, oživitev davno mrtvih ljudi in njihov ekspresni »vnebohod«, hoja po vodi itd., *ad infinitum*, da ne omenjam modernih čudežev: prikazovanje raznih Marij in drugih vilinskih bitij, čudežne ozdravitve kot posledica »božje intervence« ipd.), bi se veličastne zgradba znanosti sesula v prah, jaz pa bi na Glavnem trgu v Mariboru javno pojedel svoje dolge gate.

Osebnostno rad verjamem ljudem, ki pravijo, da se jim je prikazala devica Marija ali kar bog oče osebno. Človek bi sklepal, da bodo s tem svojim neposrednim srečanjem zadovoljni in jih bo neskončno osrečilo. Toda ne! Niso srečni. Hočejo namreč, da v te halucinacije verjamem tudi jaz, moji prijatelji, moji otroci!

Znanost pa vsak dan sprejema ta izziv in pravi: navedite mi en sam primer, ki bi bil v nasprotju s fizikalnimi zakonitostmi, pa pade celotna znanstvena zgradba (recimo *perpetuum mobile*, kršitev drugega zakona termodinamike, ipd.). In ni ga junaka, ki bi mu to uspelo in mu tudi ne bo!

Zgodovina znanosti je pretežno zgodovina umikanja raznih bogov vse dalj od vsakdanjega izkustva. Za časa starih Grkov so bili bogovi napol ljudje, ki so se ženili z ljudmi, stanovali pa so na Olimpu, se pravi pohlevni planini kot je Pohorje. Nato – ko je znanost napredovala – so teisti umikali svoje bogove »nad oblake«, pa tudi postajali so vse bolj »prozorni« in abstraktni. Tako je bog monoteističnih religij le še protislovna abstrakcija, kreatura, ki ždi izven Prostora in Časa, pa je vseeno vseprisotna, večna, vsevedna, onipotentna, in kar je še teh nesmiselnih pridevnikov, ki so seveda semantično prazni. Sliši in (včasih, če dovolj dolgo in zavzeto žebramo določene besede in hodimo po kolenih ali pa tolčemo z glavo ob zid ali po tleh) tudi usliši kakšno našo priprošnjo, kar pomeni, da vodi računa o vsakem izmed nas; vodi evidenco naših dejanj in celo misli ali sanj in se potrudi ukvarjati osebno z vsakim posameznikom. Nadzira, kaj jemo in kako ter kdaj; kdaj in kako seksamo (celo položaj pri seksu ga zanima!). Pod pogojem seveda, če nima tisti hip kakšnega bolj nujnega opravila, kot je recimo ustvarjanje kakšnega vzporednega vesolja...

Vprašam vas, ali nismo od prikazovanja »gorečega grma« pred dva tisoč leti vsega tega že enkrat prerاسli??! Ali ni bilo dovolj teh primitivnih zgodbic, napaberkovanih med nepismenimi nomadskimi plemeni zaostalega Bližnjega vzhoda? Ali moramo še v XXI. stoletju ob LHC in ITER-ju prenašati te abotnosti, ki nam jih vsiljivo servirajo po radiu, televiziji in tiskanih medijih? In poslušati otročje zgodbice o čudežih, o prikazovanju Marije v Međugorju in Fatimi, da o drugih manjših čudežih niti ne govorimo!

Kaj bi si mislili o človeku, ki bi vam resno zatrjeval, da je hodil po vodi, da je videl, kako ljudje vstajajo iz groba in letijo v nebo, kako device rojevajo otroke, ki jih je spočel »sveti duh« (karkoli že to pomeni!), kako bomo živeli po smrti v kraju, ki se mu reče nebеса ali pekel in podobne nebuloze? Seveda bi ga proglasili za neprištevnega in bi ga poslali na opazovanje k psihiatru. Če pa to počne milijone na videz normalnih ljudi, rečemo temu »religiozno prepričanje« in se tem čudaštvom ne čudimo preveč. In če te ljudi opozorimo na patološkost njihovih prepričanj, so neverjetno užaljeni in se pričnejo sklicevati na svoje ustavne pravice.

Nekdo mi je nekoč v diskusiji dejal, da je tudi osnovna značilnost magije (katerekoli – imitativne, kontagiozne, repetitivne), poskus ureditve sveta v nek sistem, v smiselno strukturo in razumno celoto in da je v tem sorodna z znanostjo. Toda ta smiselna struktura in razumna celota, ki jo npr. poskuša prikazati Biblija ali pa Koran, da omenim samo dve najbolj poznani zbirki zgodbic iz železne dobe – ima z realnim svetom približno toliko skupnega kot Grimmove pravljice, ki imajo tudi »smiselno strukturo in tvorijo razumno celoto«. Palčki so majhni, čarovnice so zlobne, kraljične so mlade in lepe....

»Zelo težko se je sprizajzniti z dejstvom, da je vse to (naša Zemlja, op. Vojko) samo drobcen del v glavnem sovražnega vesolja. Še teže pa je zavedati se, da se je današnje vesolje razvilo iz nam nepopisno tujega zgodnjega stanja in da ga v prihodnosti čaka uničenje zaradi večnega mraza ali neznosne vročine. Čim bolj razumljivo se nam zdi vesolje, bolj nam postaja nesmiselno,« pravi Steven WEINBERG, znameniti nobelovec in eden največjih živečih fizikov.

Njegova čudovita misel: *»Prizadevanje, da bi razumeli vesolje, je ena zelo redkih reči, ki povzdiguje človeško življenje nekoliko nad raven burke in mu daje kanec tragične vzvišenosti,«* je sama po sebi zelo enoznačna, če bi jo pa skušal interpretirati, pa bi jo takole:

Človeško življenje (njegovo 'bitje in žitje', kot rečemo) je sestavljeno iz vrste dejanj, ki bi se zdela komu, ki nas gleda iz malo bolj objektivne, neosebne – *sit venia verbo* – ptičje perspektive, pogosto kaj nenavadna, smešna, burkasta.

Pehamo se za materialnimi dobrinami, minljivim bogastvom in tako zamenjujemo cilj s sredstvom. Denar, bogastvo je namreč **sredstvo**, s katerim želimo uresničiti, doseči **cilj**: srečo. Res je, da je materialno blagostanje, določen standard, potrební pogoj za to, da je človek srečen. Lačen,

premražen, brezdomni, v cape oblečen človek pač ne more biti srečen. Ni pa zadosten pogoj. Nenehno pehanje za bogastvom, ki presega tisti minimum, ki zagotavlja človeka dostojno življenje, postane samo sebi cilj. Poznam ljudi, podjetnike, ki se hvalijo, da že leta niso bili na dopustu, da si niso privoščili oddiha, ker »posel to ne dovoljuje«, ker »morajo biti vsak dan v firmi«, ker bi zaradi daljše odsotnosti »izgubili pomemben posel«. Pri tem pa pozabljajo, da jim življenje polzi med prsti, kot fini pesek, da se bodo lepega dne zbudili in zgroženi ugotovili, da so stari, bolehní in da jim zajeten tekoči račun na banki, vila in vikend na morju, jahta in drag avto ne pomenijo več ničesar, ker vsega tega ne morejo več uživati.

Takih »burkastih« aspektov našega življenja je na pretek!

Vzemimo politiko! Ali se vam vse to okoli političnega dogajanja (pri nas, pri sosedih, po svetu) zdi zelo resna in inteligentna stvar? Ali ne gre za hudičevo dobro zrežirano burko, v kateri neprostovoljno sodelujemo skoraj vsi?!

Pa izbori raznih misic, nogomet, čaščenje raznih kultov, priseganje na »čudeže«, dogajanje na borzah, zabavna industrija, idolatrija »zvezdic in zvezd« filma, športa, zabavne glasbe!

Pa vojne, v katerih je človeštvo preživelo več časa kot v miru? Za kaj že gre v neverending story med Palestinci in Izraelci? Za kaj je že šlo v Iraku?

To je tista »burka« življenja, ki jo je imel v mislih WEINBERG.

Nasproti temu »sejmu ničevosti« pa je (fundamentalna) znanost, ki skuša odkriti zadnje skrivnosti vesolja, ki skuša razumeti grandioznost in ustroj sveta, v katerem živimo, in to v razponu od 10^{-43} sekund (torej: sto milijonink milijardink milijardinke milijardinke milijardinke sekunde) do $13,7 \times 10^9$ let, od 10^{-33} cm do 10^{30} cm, tudi po mojem trdnem prepričanju ena redkih reči, ki nas dviguje nad to burkaštvo; med drugim tudi zato, ker je znanost (matematika) jezik, ki ga razumejo vse inteligence v vesolju, torej most k sporazumevanju z Drugimi.

Zdaj pa tem Drugim skušajte pojasniti temeljni princip in tehnologijo izbora za miss Slovenije, pa bistvo politike Janševe SDS, pa pomen kupovanja treščic postelje, na kateri je spal Michael Jackson, pa žebranje nesmiselnih in nerazumljivih besedil tisočev ljudi v čudnih stavbah po svetu, ki ne služijo nobenemu očitnemu koristnemu namenu, čeprav stojijo običajno na najbolj vidnih mestih...

Vsaki tuji Inteligenci bi bila razumljiva razlika med početjem ljudi, ki »ure in ure predsedijo za pisalno mizo, iščoč smisel v podatkih, ki so jih nabrali« s teleskopi, ali v LHC, da uporabim Weinbergove besede, in tistimi, ki tolčejo z glavo ob »zid objokovanja« v Jeruzalemu, ali ki kleče trkajo s čelom po tleh, obrnjeni proti nekemu kraju, ki se mu reče Meka, ali ki klečijo v velikih stavbah z zašiljenimi stolpi in meže držijo odprta usta, kot ptičji goliči, v katera jim neka oseba v čudni opravi polaga bel košček nekakšnega kruha in so pri tem prepričani, da jedo »Kristusovo telo«.

Ali pa tale *Gedankenexperiment*: Zemljo obišče visokorazvita tehnološka civilizacija. Pričnejo proučevati nas, naš način življenja, produkcijski način, kulturo, sploh našo civilizacijo. Tem Nezemljanom bo takoj jasno, kaj počne čistilka, kaj dela rudar, kaj kirurg, kaj profesor in kaj je smisel početja recimo pilota. Jasen jim bo namen cest, vlakov, ladij, teleskopov, računalnikov, rečnih kanalov, tovarn, muzejev, šol, sodišč, če hočete tudi vojske in policije.

Toda, kako za hudiča boste inteligentnim bitjem, ki so dovolj razvita, da so obvladala medzvezdna potovanja, razložili smisel gradnje verskih objektov?? Kako jim boste pojasnili, kaj delajo v njih (in seveda zunaj njih!) farji raznih provenienc? Kako naj razumejo nerazumljivo mrmranje nekakšnih nesmiselnih besedil, zaklinjanje ljudi v čudnih opravah, ki mahajo s kadečimi napravami in nosijo – pojoč – nekakšne križe ali druge nedoumljive predmete? Kako naj razumejo brezsmiselno tuljenje v veter z vitkih stolpov trikrat na dan, pa klanjanje in padanje na obraz v zgradbah, ki ne služijo nobenemu praktičnemu namenu? Kako naj jim pojasnimo smisel samobičanja, kolektivne norosti ob določenih dnevih v letu in neomajno verovanje v nekakšna nadnaravna »bitja«, ki lebdijo izven

prostora, časa, so vsevedna, vsemogočna, večna, hkrati pa se imajo čas ukvarjati z vsakim izmed nas, urejati usode milijard bitij in prirejati »poslednje« in druge sodbe?!

Menim, da bi bilo njihovo poročilo za nas pogubno...

Vsi verski spisi (Koran, Talmud, Biblija, indijske Vede, grška mitologija, nordijske sage) so polni nedoumljivih skrivnosti, čudežev in napotkov:

- kako živeti tudi po smrti;
- kako priti v nebesa (meni so bolj všeč tista iz Korana, saj veste, device, pa to, kot pa krščanska, kjer se baje samo igra na harfo in pojejo cerkvene pesmi);
- kako hoditi po vodi;
- kako vstati od mrtvih in odjadрати v »nebo«;
- kako nahraniti množico z nekaj hlebci kruha in jo napojiti z nekaj bokali vode (ali mogoče vina?);
- kako brezmadežno spočeti otroka;
- sveto trojstvo (oče, sin in sveti duh) in medsebojna razmerja med njimi;
- kako uskladiti dejstvo, da je Zemlja stara vsaj 4,5 milijarde let z brezprizivnimi »ugotovitvami« svetih spisov, da je stara manj kot 10.000 let...

Ko vernika opozoriš na te iracionalnosti in neskladnosti z vsem, kar vemo o naravi, navadno začno jeremijado o tem, da Biblije in drugih svetih spisov ne gre jemati dobesedno (G. Galilei je na vse to samo kratko in zajedljivo pripomnil: »The Bible teaches the way to go to heaven, not the way the heavens go.« – Biblija uči, kako priti v nebesa, ne pa tega, kako delujejo.)

Problem je seveda v tem, kdo odloča o tem, kaj je v Bibliji »prisposoda«, kaj pa »dejstvo«. Morda vsak vernik sam? Lokalni far? Škof? So mar religijski spisi kot samopostrežba, kjer si vsak izbere, kar mu je všeč, recimo ljubi svojega bližnjega, on tebe s kamnom, ti njega s kruhom, če te udarijo po levem licu, jim nastavi še desnega ipd? Kar pa mu ni všeč (recimo pozivi na divjaške pogrome proti pripadnikom drugih religij, pohabljenje spolnih organov dečkov in deklic, pozivi na poboj lastnih otrok ali vseh otrok v Babilonu, kamenjanje do smrti tistega, ki v soboto nabira suho dračje, ženske, ki na poročno noč ni devica, pozivi na umore ('Čarovnic ne puščaj pri življenju!'), imbecilne trditve o tem, da je Zemlja stara manj kot 10.000 let, da je bog »ustvaril« vesolje v šestih dneh /sedmi dan pa je počival po napornem delu, ka-li??/ itd., itd., ad infinitum), pač označim za »prisposodo«!?!? Tako ne gre.

Ali priznaš, da je vse, kar vidiš, »delo« tvojega boga, da ta bdi in upravlja s tvojim »bitjem in žitjem«, da pozna vsako tvojo misel, željo ali sanje, da je Vesolje del božjega načrta in zato v principu nespoznavno – ali pa ne verjameš v nič, kar ni dokazano z objektivnimi poskusi in si prepričan, da ne obstaja ničesar izven materije, vključno z zavestjo in našimi mislimi, ki so samo plod darwinove evolucije, ki je trajala milijarde let in na koncu iznedrila inteligenco, ki je sposobna samorefleksije.

Ali, kot je to slikovito izrazil C. G. LANGDON:

»Proces evolucije v nas je privedel do ur, ki razumejo, zakaj tiktakajo, ki se začenjajo igrati z lastnim mehanizmom in ki bodo urni mehanizem kmalu zmojstrile – s tehnologijo, ki je potrebna za konstrukcijo ur po lastnem designu.

Slepi urar je proizvedel ure, ki vidijo, in te "ure" so videle dovolj, da bi same postale urarji, ker pa je njihovo videnje omejeno, bi jih morda morali poimenovati kratkovidni urarji«.

Srednje poti preprosto žal (ali na srečo) ni! Ne moreš se iti polovičarstva in momljati: moj stvarnik je samo ustvaril vesolje, od takrat pa se samo razvija po zakonih fizike.

To enostavno ne deluje. *Tertium non datur!* (Tretje možnosti ni!)

Verniki so navadno zelo užaljeni, če jim pod nos pomolimo ta dejstva. Jaz pa menim, da nimajo nobene predprave biti užaljeni bolj kot je lahko užaljen ekonomist, ki ga ozmerjajo s »prekletim neoliberalistom« ali »zadrnim keynsijancem«, ali fizik, ki ga kolegi zafrkantsko kličejo »neomajni superstrunaš« ali »naivni objektivist« ali »pripadnik kopenhagenske interpretacije«.

Nam ateistom seveda ne pade na pamet, da bi jim kratili njihovo ustavno pravico do verovanja v vse mogoče bogove, velikane, čudeže in druga čudaštva, ki so nevarno blizu raznim kroničnim duševnim motnjam.

Recimo tako, da se trapijo z verovanjem v nekakšno »večno življenje«, v poplačilo za vse trpljenje na tem svetu v »nebesih«; z otroškim verovanjem, da jih je ustvarilo nekakšno vsemogočno bitje in da zdaj bdi nad vsakim posameznikom, (ni jasno, ali samo tistimi, ki verujejo v tega konkretnega »pravega« boga, ali tudi nad »neverniki«) ki poslušša vse njihove molitve, priprošnje, jadikovanja in jih kaznuje za vse »grehe«, tudi tiste, storjene v mislih in celo sanjah! To je hujše od KIM IL JONGOVE diktature v S. Koreji! Tam te vsaj ne preganjajo za »miselne in sanjske« delikte in te pustijo pri miru po smrti.

Religiozni ljudje trdijo v debatah z ateisti, da so boljši od nas ateistov. Domišljajo si celo, da imajo monopol nad moralo.

Toda, ko papež razglasi časovno omejeno ponudbo (tako rekoč akcijo!), da z obiskom Lurda ali Fatime ali Međugorja pridobi ugodnost, da po smrti (!! ekspresno in brez tečnih postankov v vicah prideš v nek izmišljen kraj, ki mu rečejo »nebesa«, se nihče ne razburja nad nemoralnostjo takšne reklamne poteze. Če pa bi takšno ponudbo dal kdorkoli drug umirajočim na smrtni postelji, bi jo normalni ljudje gotovo šteli za hudo etično sporno.

Če bi bila religija res vir morale, bi morala biti striktno in nedvosmiselno proti vsaki vojni, ne pa da jih je skozi zgodovino podžigala in celo sam netila (to je menda notorično dejstvo, ki ga ni mogoče zanikati!).

Skoraj prepričan sem, da imajo domala vse vojne tudi versko konotacijo, tista v Bosni pa je bila eksplicitno verska vojna.

Irak, Libija in Sirija so malo bolj komplicirane zgodbe, a imajo vse rdečo nit: islam. Islam je strahovito nazadnjaška religija, največji problem z njim pa je, da so islamske države, vsaj kar se tiče demokracije in državljanskih svoboščin približno tam, kjer je bila Evropa pred sprejemom Magne Charte Libertatum 1215. Islam je namreč totalni družbeni koncept. Ne pozna in ne dovoli ločitve religije od države, zato so skoraj vse islamske države teokracije; vse je v Koranu, trdijo. Tako tudi njihovo »pravo«, šeriat, temelji na verskih konceptih in ga po evropskih merilih sploh ne moremo označiti kot pravo.

V teh državah je prišlo do znanega Huntingtonovega »trka civilizacij« (mimogrede, odlično čtivo – toplo priporočam!). Zaradi napredujoče globalizacije je demokratični duh tudi v teh državah ušel iz steklenice. Ljudje gledajo satelitsko TV, imajo mobitele in računalnike, ki jih povezujejo v globalne socialne mreže (INTERNET, YOUTUBE, TWITTER, FACEBOOK ipd.) in si želijo svobode, demokracije, ki jim jo imami in mule ne morejo dati.

V tem kontekstu gre tudi v teh državah za (proti)versko vojno.

Nadalje pravijo verniki, da ni nič narobe, če se ukvarjaš s svetimi knjigami in hkrati z znanostjo. Dejal bi, da je to sicer bogudopadljivo in benigno početje, enako kot če bi rekel: ni nič narobe, če se ukvarjaš z Grimmovimi pravljicami in hkrati z znanostjo. Problem nastane, ko nekateri goreči verniki pričnejo jemati razne »svete knjige« kot napotke za življenje, kot nekaj resničnega, kot »zakonike«, po katerih se mora ravnati družba. Nato pričnejo sitnariti, da bi se vsi morali držati naukov iz teh zbirk bolj ali manj zabavnih zgodbic iz železne dobe. Če imajo – in dokler imajo – tudi posvetno oblast, »nevernike« in »heretike«, ki ne verjamejo, da je do zadnje črke vse, kar piše v teh »svetih knjigah«,

res, pobijajo in na grmadah sežigajo, jim javno sekajo glave (islam!), ter vsiljujejo svoje imbecilne nauke v izobraževalni sistem. Problem nastane, ko zahtevajo za svoje »svete knjige« enak status kot za znanstvena dela (to ni akademska ugotovitev; to se na žalost dogaja še danes ponekod v ZDA!). Problem nastane, ko si hočejo prisvojiti monopol nad moralo in etiko, hkrati pa počenjajo neizrekljive svinjarije. Problem nastane, ko vodijo drug proti drugemu »svete vojne« in se pobijajo zaradi svojih bogov. Iz tega se po moje ni mogoče izviti s sofizmom, češ, taka je Cerkev kot institucija, jaz kot vernik sem pa drugačen, dober. Vsako nedeljo pravi katoličani molijo med drugim tudi tole molitev: »Verujem v Svetega Duha, sveto katoliško Cerkev« itd.

Religija direktno nasprotuje razvoju znanosti in raziskovanj, ker le-te ogrožajo njene dogme.

RKC pod prejšnjim papežem ni samo nasprotovala in obžalovala raziskave izvornih celic, celo obsojala je znanstvenike in jih razglašala za heretike. Šla je tako daleč, da je v konkretnem primeru javno podprla Busha pri tem.

Primerjajte zdaj mnenje RKC s temle naslovom: »Izvirne celice – upanje za hude bolnike« (E-svet za Znanost). Zadnji stavek v tem zanimivem sestavku se glasi: »Na prvi poskus zdravljenja človeka z izvornimi celicami pa se je že odzvala cerkev. Po pričakovanjih so uporabo izvornih celic obsodili in pozvali k ustavitvi vseh raziskav in poskusov z njimi.«

Moj korolar: pred manj kot 300 leti ne bi ostalo le pri »pozivu k ustavitvi vseh raziskav in poskusov«, ampak bi znanstvenike anatemizirali, ekskomunicirali in jih nagnali z univerz in inštitutov. Tako je še danes v državah, kjer prevladuje islam.

RKC prepoveduje uporabo kondomov, čeprav milijoni ljudi (predvsem v Afriki) umirajo od AIDS-a in brez vsake znanstvene podlage zatrjuje, da kondomi ne preprečujejo širjenja AIDS-a. Nasprotnih dokazov je koliko hočeš, ampak znanstveni dokazi za RKC seveda nikoli niso bili problem...

Evita Leskovšek z Inštituta za varovanje zdravja je nedavne papeževe izjave o uporabi kondomov označila kot zavajajoče in polresnice.

Papež Benedikt XVI. je na obisku v Kamerunu dejal, da kondomi dajo le lažni občutek varnosti, tveganje za okužbo z virusom HIV pa prej zvišujejo kot znižujejo. Ustanoviteljica Aids fundacije Robert in sodelavka Inštituta za varovanje zdravja na oddelku za duševno zdravje, varnost in druge ključne težave RS je te besede označila za neodgovorne in v nasprotju s strokovnimi prizadevanji. »Ekstremisti bi rekli, da je to genocid proti ljudem,« je nadaljevala.

Zaradi takšnega ne samo protiznanstvenega ampak nečloveškega odnosa do ljudi si je šef RKC g. Ratzinger prislužil tudi kazensko ovadbo. Na Mednarodno kazensko sodišče v Den Haagu sta v začetku leta 2011 dva nemška odvetnika vložila, v imenu šestih državljanov EU, kazensko ovadbo proti njemu zaradi hudodelstev zoper človečnost po 7. členu Statuta Mednarodnega kazenskega sodišča.

Pontifikalna akademija za življenje je v dokumentu Izgledi za ksenotransplantacijo – znanstveni in etični premislek leta 2002 »ugotovila«, da sprejemljivost človekovega poseganja v božje stvarjenje ni dopustna in jo prepoveduje.

Velja poudariti, da je pogled na to tematiko (oviranje znanstvenega napredka s strani religij, še posebno RKC) v XXI. stoletju, ko RKC nima več posvetne moči, ko je soočena s cunamijem sekularizacije in zavračanja njenih regresivnih in pernicioznih idej in naukov, izkrivljen. Zdaj so se zastavonoše borbe proti napredku bili prisiljeni skriti v mišje luknje, pa vseeno skušajo »po svojih najboljših močeh« ovirati napredek.

Pravi pogled na vpliv religije in njen pogubni vpliv na ne samo znanstveni, ampak vsakršni družbeni razvoj dobimo, če se ozremo npr. na Iran ali Saudsko Arabijo ali (Severni) Sudan, Jemen itd., itd....

Nekoč sem v neki zagreti debati primerjal RKC z nacizmom. Takoj je pravi vernik skočili na noge in pričel vpiti, da je to vnebovpijoča blasfemija. Predlagal sem tole igrico: narišiva dva stolpca in v prvega napišiva RKC in v drugega nacizem. Nato začneva v vrsticah postavljati vprašanja, recimo:

Ali sta oba pobijala ljudi zaradi svetovnega nazora? Odkljukava v obeh stolpcih.

Ali sta oba podpihovala in sprožala vojne? Odkljukava v obeh stolpcih.

Ali sta oba preganjala in pobijala čisto določeno etnično skupino (Žide)? Odkljukava v obeh stolpcih.

Ali sta zavirala znanost in sploh napredek, kjerkoli sta mogla? (O RKC smo to že ugotovili, pri nacizmu pa naj omenim le njegove fantazmagorije o arijski rasi, o slabi in škodljivi »židovski« znanosti /Einstein in njegova teorija relativnosti/) Odkljukava v obeh stolpcih.

Ali sta oba organizirala javno sežiganje »heretičnih« knjig? Odkljukava v obeh stolpcih.

Ali sta zelo negativno vplivala na umetnost? Odkljukava v obeh stolpcih.

Ali sta vodila križarske vojne? Odkljukava v obeh stolpcih.

Ali sta se oba požvižgala na človekove pravice in svoboščine? (Za nacizem je to notorično dejstvo, za RKC pa naj omenim Sancti Offici, ki ni bil civilno sodišče in ni sodil po civilnem pravu!) Odkljukava v obeh stolpcih.

Ali sta zahtevala brezpogojno vdanost, ubogljivost in ponižnost do »šefa« (Fuehrerja oz. Troedinega), nepokorščino pa hudo kaznovala (saj veste tisto: dobro plačuje in hudo kaznuje...) Odkljukava v obeh stolpcih.

Ali sta dovoljevala dvom v svoje nauke in odločitve? Odkljukava v obeh stolpcih.

Spisek bi lahko bil zelo, zelo dolg, pa saj ste doumeli poanto, ne?

Po tem ni bil več tako gotov, da je primerjati RKC zadnjih dva tisoč let z nacizmom popoln nesmisel.

Verniki navadno uporabijo kot protiargument na trditve o zločinih cerkve dokaze, da so tudi ateisti počenjali zločine. To drži, a z dvema dodatkoma. Prvič, noben zločin, ki so ga zagrešili ateisti, ni bil zagrešen v imenu ateizma. In drugič, zločinov s strani ateistov do konca 18. stoletja preprosto ni bilo, ker je imela cerkev v Evropi do takrat popolni monopol nad zločini in drugimi barbarstvi.

Vera je vse tisto, kar znanost ni: temelji na slepem verovanju, ne na dokazih; zahteva popolno poslušnost in ponižnost ne samo pred božjo avtoriteto, ampak tudi pred njenimi »predstavniki« na tem svetu; je moralno in etično izprijena, saj grozi (predvsem preprostim in neukim) ljudem z večnim trpljenjem v nekakšnem kraju, ki ga imenujejo »peklo« in je plod najbolj perverzne sadistično-mazohistične psihopatologije (spomnimo se samo Duererjevih in drugih prikazov ogabnih »muk in mučenja v peklu«, ki trajajo V E Č N O !!); ... Naštevanje razlik bi lahko obsegalo toliko strani, kot jih ima Koran, pa še bi jih kaj ostalo.

Problem je v tem, ker religija vidi v prodoru znanstvenega pogleda na svet, zavračanju misticizma in vsesplošni sekularizaciji družb XXI. stoletja (upravičeno!!) izgubljanje tal pod nogami, izgubljanje svojega pogubnega vpliva na ljudi, zato se proti znanosti bori z vsemi sredstvi. Naj vas ne zavedejo ponižne in skesane grimase farjev s televizije ali INTERNETA, ki danes (vsaj na prosvetljenem Zahodu!), sladkorečijo o »nujnosti in koristnosti dialoga med religijo in znanostjo«, ki svetohlinsko pozivajo na »pomiritev nasprotij« med znanostjo in vero! Njihove prave nakane in obraze vidiš danes na minareti v Teheranu ali Riadu, kajti v Evropi jim je na (mojo IN vašo) srečo odklenalo. Pravi odnos do napredka in vsega, kar je dišalo po znanosti, je religija v Evropi kazala, ko je imela tudi posvetno oblast. Kakšna je bila tedaj videti Evropa, pa verjetno vsi vemo...

Že danes svojim vnukom težko pojasnim dejstvo, da so še ne tako dolgo nazaj možje v črnih kutah in s križem v roki pobijali ljudi, ki niso dobesedno verjeli v nesmiselne parabole v »svetih spisih«. Široko

odprtih oči zrejo vame, ko jim pripovedujem, da so v našem mestu na trgu na grmadah sežigali nedolžne ženske, ki so jih prej obtožili »čarovništva«, da so v šolah učili farji stvari, ki se jim danes samo kislo nasmihamo...Kako bodo to pojasnili naši vnuki svojim vnukom?

Vsi »pravi« verniki morajo verovati tudi v »vesoljno cerkev« (to velja vsaj za krščanstvo, ki nam je najbližje!). Ne sprejemam izmikanja nekaterih vernikov, ko jih soočiš s svinjarijami, ki jih je 2.000 let zganjala »njihova« cerkev, v smislu, jaz sem dober, verujem v »pravega« boga, kaj pa dela »moja« cerkev, mi pa ni mar. Torej ni moja stvar, če je mariborska nadškofija v zavrženem pohlepu po dobičku nesramno ogoljufala kakšnih 30.000 naivnih vernikov, ki so bili prepričani, da polagajo svoje prigarane prihranke v »roke Gospodove«; ni moja stvar, če »moja« cerkev aktivno sodeluje pri množičnih zločinih pedofilije, ki jo nad otroci, ki so jim zaupani, zganjajo njihovi farji s tem, da jih prikriva, premešča pedofile iz ene fare v drugo, ovira organe pregona pri iskanju in kaznovanju krivcev itd., ipd. To ni etična drža.

Prepričan sem, da Palestinski mladeniči-samomorilski teroristi gotovo sami ne mislijo, da je moralno, če se razstreljujejo pred otroško bolnišnico ali se zaletijo z letalom v nebotačnik in pri tem pobijejo na tisoče nedolžnih, nič hudega slutečih žrtev. To počno zato, ker jim tako ukažejo mule.

Ko se rodi otrok, se vsi veselijo in vzklikajo »Kako lep deček!« Toda ne! Pridejo farji in pravijo, otrok je nepopoln, vzemimo dobro nabrušen nož in ga malo obrežimo. Kajti – pravijo farji – ljudje se ne rodimo dovolj lepi, čeprav smo ustvarjeni po božji podobi – zato ga je treba malo popraviti, da tako ustrezemo božji volji! Pohabimo otročička!

Ali kot je rekel S. WEINBERG: *»Z ali brez vere, so dobri ljudje, ki počno dobre stvari in zlobni ljudje, ki počno zlobne. Ampak za to, da dobri ljudje počno zlobne stvari, potrebujete religijo.«*

Kar pogosto slišimo, da je cerkev v Evropi poleg vsega slabega storila tudi mnogo naporov za razvoj evropske civilizacije. Zaradi zgodovinske objektivnosti bom naštel samo nekaj »zgodovinskih dokazov« o tem, da religija ne samo da ni vložila nobenega »napora« za razvoj civilizacije, ampak ga je z vsemi močmi in kjer je le mogla – zavirala.

Cerkev je zavirala razvoj astronomije, ko je zagovarjala geocentrični sistem še dolgo potem, ko je Kopernik dokazal očitnost heliocentričnega.

Cerkev je zavirala razvoj anatomije z bebatim prepovedovanjem anatomske sekcije teles, da se ne bi odkrila lažnost otročje trditve iz »svetih spisov«, da moškimi manjka eno rebro (iz katerega je bog ustvaril Evo; moj bog, kakšna domišljija!).

Cerkev je zavirala razvoj geologije, ker se je bala osmešenja svojih trditev, da je Zemlja stara nekaj več kot 7.000 let.

Cerkev je zavirala razvoj biologije in predvsem teorije evolucije s svojimi infantilnimi predstavami o »stvarjenju« v šestih dneh (sedmi dan je bila očitno že takrat ne-delja!).

Cerkev je zavirala razvoj družbenih znanosti s trditvami, da je človeška družba »dana od boga«, torej popolna, idealna in je ne gre spreminjati. Zlizana z vsakokratno oblastjo je pridigala: Daj bogu, kar je božjega in cesarju, kar je cesarjevega! Bolj kot boš trpel na tem svetu, večja nagrada te čaka na onem.

Cerkev je bila proti prosvetljenstvu, ki je vključevalo tolerantnost do drugače mislečih, prirejala ali pa vsaj blagoslavljala je divjaške pogrome proti skoraj vsem »drugačnim« v Evropi (Židom, homoseksualcem, »nevernikom«, muslimanom, pripadnikom verskih sekt znotraj same »matere cerkve« ipd., itd.)

Pravijo, da so posebej velike njene zasluge in naporji za razvoj šolstva in izobraževanja. Ne bom nesramen in ne bom začel naštevati konkretnih »naporov« farjev pri vzgoji otrok, ki se danes končajo na sodiščih. Naj povem samo, da je ena velikih pridobitev »v smeri današnje civilizacije« (konkretno Francoske revolucije), da so nagnali farje iz javnih šol, kjer so stoletja poneumljali mladino.

Na družinsko življenje Evropejcev? Morda prepoved ločitve in z njo povezane osebne tragedije zakoncev? Tudi odprava te neumnosti spada med pridobitve današnje civilizacije (v državah, kjer ima cerkev še danes moč, se je to zgodilo šele prav pred kratkim!).

Morda »predzakonsko svetovanje« za mlade pare, ki so ga (menda ga celo še!) izvajajo »strokovnjaki« za to področje, farji, zavezani celibatu, ki so golo žensko videli le na sliki? To je kot bi gluhi učili petje ali pa slepci risanje.

Morda pa je bila velika pridobitev v smeri današnje civilizacije na področju družinskega življenja zasmehovanje in socialno marginaliziranje »pankrtoev«, nezakonskih otrok, ki se niso rodili v posvečenem »*sancti matrimonium*«? Tudi odprava te socialne perversnosti spada med pridobitve današnje civilizacije, ne pa njeno prakticiranje.

Morda pa je bila zasluga RKC potreba po razširjanju pisane besede med ljudstvo in s tem pospešek razvoju tiska? No, pa pogledjmo, kakšna je bila ta potreba po razširjanju pisane besede med ljudstvo!

Martin Luther je leta 1517 nabil na cerkvena vrata v Wittenbergu 95 tez (zahtev) protestantov. Ena glavnih je bila zahteva za opravljanje bogoslužja v ljudskem jeziku, ne v latinščini.

Papež Gregor VII. je prepovedal bogoslužje v ljudskem jeziku. Ljudje so bili nezadovoljni z vmešavanjem cerkve v posvetno življenje.

Brata Ciril in Metod sta sestavila pisavo – glagolico in v slovanski jezik prevedla bogoslužne knjige. Zaradi hudih nasprotovanj bavarskih misijonarjev sta se morala napotiti na zagovor k papežu v Rim.

Zakaj pa mislite, da je moral naš Primož Trubar, utemeljitelj slovenskega knjižnega jezika, tihotapiti svoje slovenske knjige v sodih iz izgnanstva? Očitno je bila to potreba po razširjanju pisane besede med ljudstvo...

+++++

Ateisti smo tiha večina, ki se pustimo poneumljati in psihično maltretirati od raznih voodoo mojstrov, psevdoznanstvenikov (tipa astrologov, zdravilcev, homeopatov, zagovornikov ESP, »bioenergetikov«, ki z resnimi obrazi žlabudrajo o »pozitivnih/negativnih« energijah v nas in okoli nas, o kreacionistih in zagovornikih »inteligentnega stvarstva« (ID=intelligent design), pripadnikih scientizma in ostalih nosilcih zaostale družbene zavesti). Zakaj se temu javno in odločno ne upremo? Ali bomo čakali, da bodo takšna infantilna in bebava zastrupljanja človeškega uma prodrli v naše javne šole (uvedba verouka)???! Samo pogledjte popoldanske TV sporede lokalnih TV postaj: ure in ure zrejo z ekrana razni »napovedovalci bodočnosti«, prerokovalci usode iz kart, zeliščarji, ki kar na podlagi telefonskega klica »pacienta« v hipu postavijo diagnozo in že naslednji trenutek predpišejo »učinkovito« panacejo (zdravilo, ki zdravi vse bolezni). Čisto resno vam razlagajo o svojih epohalnih »odkritjih«, ki pa jih hudobne farmacevtske družbe zavračajo, ker se bojijo za svoje dobičke itd., ipd. Redkokdaj pa boste naleteli na intervju s pravim znanstvenikom, kajti, kot pravijo, 'znanost je tako dolgačasna', zato ljudem raje servirajo psevdoznanost in česnanje o neumnostih.

Jules Renard, francoski mislec, je izrekel o bogu tole lucidno misel: »*Ne vem, če Bog obstaja, vendar bi bilo bolje za njegov ugled, če ga ni.*«

In čisto za konec tale anekdota: Nekdo je omenil Napoleonu I., da knjiga o nebesni mehaniki (*Mécanique Céleste*), ki jo je prav takrat izdal znameniti francoski matematik in astronom Pierre-Simon Laplace, ne omenja boga. Napoleon, ki je rad postavljajl zajedljiva vprašanja, jo je sprejel s pripombo: »*Gospod Laplace, povedali so mi, da ste napisali to obsežno knjigo o vesoljnem sistemu in niste niti enkrat omenili Stvarnika*«. Laplace, ki je bil nepopustljiv glede vsake točke svoje filozofije, je počasi vstal in naravnost odgovoril: »*Je n'avais pas besoin de cette hypothèse-là.*« (torej: »Za to hipotezo nisem imel nobene potrebe!«) Napoleon, ki se je zelo zabaval, je povedal ta odgovor Lagrangeu (drugemu velikemu astronomu), ki je vzkliknil: »A, to je lepa hipoteza; pojasni mnogo stvari!«.

Ja, ja, ta Laplaceova hipoteza pojasni res mnogo stvari...

In zaključna misel: Nisem fanatični ateist, kajti, kot je rekel Richard Dawkins: *Nasprotje verskega fanatika ni fanatičen ateist, ampak dobrodušen cinik, ki ga ne briga, ali obstaja Bog ali ne.*

Darko Štrajn

Uvod

Leta 1996, ko je umrl znameniti kozmolog in popularizator znanosti v najboljšem pomenu besede Carl Sagan, je izraziteje prišel na dan tudi njegov odnos do religije, ki ga je ohranjal vse življenje in se vse do njegove razmeroma zgodnje smrti ni spremenil.¹ Takrat je v medijih krožila zgodba o tem, da sta se Carl Sagan in njegova religiozna prijateljica (prav tako znanstvenica) velikokrat sporekla o religioznih vprašanjih. Sagan je menda svoji prijateljici dejal, da ne razume, kako to, da tako inteligentna oseba, kot je ona, lahko verjame v boga. Ona pa mu je odvrnila, da ne razume, kako to, da tako inteligenten človek, kot je on, ne vidi nujnosti obstoja boga. Sagan je namreč svoje stališče, med drugim, utemeljeval tudi s trditvijo, da ne vidi nobene pomembne razlike med mitologijami in vražami različnih domorodskih verstev in med mitologijami in pravljičami v krščanski Bibliji. Omenjena anekdota ilustrira razsežnosti, ki označujejo problem argumentacije v prid ateizmu. Carl Sagan je bil vidni predstavnik »šole« ateizma, ki pretežno zavrača religijo kot iracionalno in tudi – gotovo zelo utemeljeno – kot nevzdržno glede na znanstveno poznavanje in razumevanje sveta, ki ga še zlasti oblikujejo naravoslovne znanosti. Trenutno najbolj brana zagovornika ateizma na svetu, Dawkins in Hitchens, delata na isti paradigmi in dodajata nekaj več racionalne filozofije ter tudi nekatere kulturno sociološke razlage razlogov za nasprotovanje religijam. Njuni številni racionalni argumenti, ki temeljijo deloma na analitsko filozofski logiki in epistemologiji ter na pozitivnih znanstvenih ugotovitvah, prepričljivo kažejo na »napačnost« in nedokazljivost religiozne razlage sveta in v tem pogledu lahko prepričajo vsakogar – razen seveda vernikov.

Ateizem je vzniknil iz konteksta ideje svobode

Argumenti proti religiji, ki temeljijo na znanstveni evidenci, so nedvomno ena izmed pomembnih podlag vsakega ateističnega mišljenja; vendar pa že dejstvo, da je med naravoslovnimi znanstveniki tudi kar nekaj vernikov, kaže na metodološko omejeni domet tovrstnega ugovaranja religijam. Seveda pa je vprašanje, ali potem, ko smo v zgodovini vsaj od skeptika Huma in obdobja razsvetljenstva naprej preizkusili različne kritične pristope k fenomenu religije, ki so se pretežno vezali tudi na vrsto družbenih gibanj, sploh lahko še napovedujemo, da se bodo religije kot sestavina kulture in družbenega življenja kdaj umaknile v splošno in umetnostno zgodovino. Kot vemo, so družbena, kulturna in politična gibanja, ki so se trudila ljudstvo »osvoboditi od zasušnjujoče vere«, zlasti anarhizem in marksizem, proizvedla nekaj učinkov, trajnejšega uspeha pa ni bilo. Pri tem je, seveda, treba obžalovati poskuse v večini socialističnih držav, od oktobrske revolucije naprej, da bi religijo izkoreninili tudi z nasilnimi sredstvi. Ne kaže pa pretiravati s trditvami, da sta nasilje nad religioznimi ustanovami in privzganje ateizma bila povsod enako brutalna.² Še najbolj je v praktičnem pogledu

---

1 Zaradi pomanjkanja časa sem se odločil napisati ta mali esej brez znanstvenega aparata, to se pravi brez navajanja referenc. To pomeni, da za vsako navedbo o kraju, času, trditvi tega ali onega avtorja, ipd. ne dajem ustreznih podatkov, za katere pa sicer vem, da bi jih bilo mogoče pridobiti z nekaj obiski v knjižnicah in tudi z iskanjem po internetnih virih.

2 Vsaj ne tako kot v Albaniji Enverja Hodže, kjer so trdili, da so prva povsem ateistična država na svetu in so celo znali povedati datum, od katerega naj bi to dejstvo veljalo. Ta datum je kajpak bil dan, ko so ustrelili zadnjega duhovnika.

uspela zahodnoevropska sekularizacija kot pravzaprav nenamerni učinek delovanja povojne države blaginje. Četudi se njen uspeh zdi razmeroma trajnejši, pa se še zlasti po »zmagi nad komunizmom«, ki je sprožila novo evangelizacijo v nekdanjih socialističnih deželah, očitno spet stopnjuje pritisk cerkva in tudi vrste drugače organiziranih praznovorij na potencialne potrošnike vsakršnega »duhovnega« blaga. Pozicija ateizma, ki se je zgodovinsko izoblikovala v prostoru verske tolerance in s tem meščanske svobode kot osrednje ideje antifevdalnih revolucij od 16. do 19. stoletja, postaja v 21. stoletju poglavitna tarča novo-evangelizacijske agitacije predvsem v okviru katolicizma. Ateizem se je vse bolj prisiljen braniti, kar nekako ne sodi k sami temeljni logiki te naravnosti, ki jo označuje nesprejemanje religiozne paradigme, namreč *apriorne* vere v stvaritelja sveta, v glavnem poimenovanega »bog«. Kot pač vemo, je bog v skoraj vseh religijah, pri čemer pa je nekaj posebnosti mogoče najti pri nekaterih v politeističnih verstvih, kakršno je npr. hinduizem in številnih izginjajočih verstvih še ne do konca koloniziranih svetov, pojem transcendentne eksistence, ki ga ateizem zavrača iz povsem racionalnih razlogov. Druga stvar pa je to, da je ateistična drža lahko sestavina vrste kulturnih in političnih doktrin, koncepcij, programov in javnih stališč, ki nasprotujejo ekspanziji teženj cerkvenih struktur, da bi javno in zasebno življenje ljudi podredile svojim ozkim moralnim ali celo verskim prepričanjem.

Pascalova stava

Neprepričljivost v razsvetljenstvu utemeljenega ateizma za vernike je razložljiva na mnogih ravneh, ki v seštevku pokažejo, da *ateizem ni vera, s katero bi premagovali druge vere*, ampak je izbira, ki se od začetkov uzakonjanja verske tolerance vendarle krepi. Osnovno logiko ateizma, pa tudi nekaterih drugih podobnih, manj doslednih nereligioznih nazorskih naravnosti (npr. agnosticizem) nemara najbolje opisuje Wittgensteinova izreka v tezi 5.6. *Logično filozofskega traktata*: »Meje mojega jezika pomenijo meje mojega sveta«. Ta stavek pa hkrati tudi nakazuje prestopanje meje »naivnega« razsvetljenstva, kajti znotraj »meja jezika« najdemo tudi pojmovanje, ki se nanaša na »stvarnika« sveta. Kar je zunaj meja sveta, imenujemo transcendenca in o tem izrazu ni spora. Tako sodobna znanost kot Wittgenstein o transcendenca govori tako, da o njej praktično ne govori, in pojasnjujeta razloge, zakaj o tem ni mogoče govoriti. Tipični znanstvenik tako izjavlja predvsem to, da o transcendenca ne more ničesar izjavljati, ker njegovo mišljenje (diskurz) pač temelji na načelih preverljivosti v skladu z vsako specifično znanstveno metodologijo. Teologi, ki seveda težko trdijo, da je v njihovih religijah karkoli znanstveno ali tudi na ravni zdrave pameti (*common sense*) resno preverljivega, se rešujejo s pojmom vere, ki domnevno omogoča »videnje« nečesa, kar pač ni vidno neverniku. Naš namen ni, da bi se pretirano spuščali v sicer že z vseh strani obdelano tematiko, pri čemer, seveda, ni nobenih izgledov za to, da bi se razprava izšla v kakršnokoli strinjanje med zagovorniki racionalne drže in zagovorniki iracionalnega verovanja. Problem transcendenca je namreč tak, da ga ni mogoče rešiti, saj je odgovor na vprašanje o tem, kaj je tam onkraj našega razumevanja časa in prostora, o čemer potemtakem ničesar ne vemo, racionalno nemogoč. V temelje vsake religije pa je vpisana trditev, da je dan odgovor na vprašanje o tem, kaj obstaja onkraj prostora in časa. Ti kategoriji lahko obravnavamo intuitivno ali tudi bolj sofisticirano v filozofiji ali znanosti, vprašanja večnosti in neskončnosti pa lahko obravnavamo recimo v teoretski fiziki in matematiki. Vendar pa je vsak nov odgovor s tem, ko zanj obstaja teoretska ali empirična evidenca, že vpotegnjen v območje »tostranske« vednosti. Religije v kulturno različno obarvanih naukih trdijo, da je v območju transcendenca stvarnik sveta, in da je ta pač gospodar večnosti, ljudje pa smo obsojeni na svoj omejeni prostor in čas. Vera je po tem nekakšen most med svetovoma. Sprejeti vero (ali verjeti), govoreč na tej logici in ontološki ravni, torej pomeni sprejeti nazor, da obstaja tudi predmet te vere, ki je (temeljno nespoznatni) bog, na ta pojem pa se kajpak veže še obljuba večnega življenja.

Če se na tej točki preselimo iz polja filozofije v polje antropologije vsakdanjega življenja, lahko spomnimo na evidenco, ki je bila v raziskavah fenomena religioznosti tudi izmerjena in ki kaže na tako imenovano »praktično vernost«. Izkušnja, ki jo pozna marsikateri reflektirani ateist, izvira iz srečanj s tako »praktično vernostjo«. Ko se skušamo bodisi z »navadnim vernikom«, bodisi celo s teologom resno pogovarjati o problemu transcendenca v luči izzivalnejših premislekov o »zadnjih resnicah«, pa naj gre za teološki ali ateistični zorni kot, smo po navadi deležni izmikanja ali celo odkrite zavrnitve pogovora. Za vernika je tovrstni miselni napor s tem, da verjame, odveč. Problem je rešen, saj je v

verski konstrukciji sveta dano jamstvo za to, da obstajajo bog, večno življenje, vstajenje od mrtvih itn. Zakaj bi se torej vernik ukvarjal s tem, saj jamstvo dajejo ustrezne avtoritete. Navadnemu verniku niti ni treba poznati vseh razlogov za vero, zanj je dovolj rezultat. Osnovna logika tega verskega lagodja pa je podprta s formulo, ki je znana kot Pascalova stava. Da ne bi obnavljali te zelo znane, v osnovi kockarske rešitve problema transcendence,³ ki se v večini poenostavljenih (pa ne napačnih) povzemanjih izteče v štiri možnosti, povejmo, da je na koncu jasno, da se izplača verjeti v boga, ker s tem dobiš več (zlasti večno življenje), kot če vanj ne verjameš, četudi bog morda ne obstaja.

Država v državi

Prava podlaga religioznosti novoveškega človeka, kakor jo je Blaise Pascal artikuliral sredi 17. stoletja, torej v času, ko so se jasno kazali obrisi nastajajočega kapitalističnega sistema, je razvidno utilitarna. V boga je koristno verjeti, stava je dobljena v naprej. V tej točki pa se ni več mogoče izogibati najpomembnejšemu dejavniku, ki, kot bi rekli z Gillesom Deleuzom, *organizira transcendenco*, namreč instituciji cerkve, ki jamči za veljavnost božje sodbe. V Deleuzovi in Guattarijevi knjigi *Mille Plateaux*, med drugim, najdemo vidik vpisanosti religije, oziroma božje sodbe, v samo konstitucijo telesa, saj je »sistem te sodbe, torej teološki sistem« po njuni analizi operacija »Njega«, ki telesne organe organizira v organizem. Kot pripominjata avtorja, vsakdo, ki je kdaj bil pri zdravniku, ve, da imajo zdravniki od te postavitve še danes veliko koristi za svoj družbeni status. Organiziranje transcendence, ki, kot smo pravkar videli, posega v telesnost, pa seveda pomeni, da to delo opravlja organizacija, institucija, cerkev. Pustimo ob strani vprašanje mnogih različnih inačic, v kakršnih so se v zgodovini pojavljale cerkve, vsekakor pa je jasno, da so si izoblikovale *modus vivendi* tudi v družbah, ki jih je tako ali drugače (npr. kot evropske centre ali kot kolonije) determiniral pojav kapitalizma. Johann Gottlieb Fichte je kmalu po uspeli francoski revoluciji ugotovil, da je cerkev »država v državi«, saj po svoje organizira skupnost ljudi, svojih vernikov. Nič čudnega, da se je Fichte kasneje, ko si je konservativizem opomogel, moral soočati z obtožbami, da je ateist.

Če torej seštejemo te različne vidike, se izkaže, da cerkev organizira transcendenco tako, da ji iz tega izhajajoča družbena avtoriteta omogoča to, da organizira tudi najbolj intimne vidike posameznikove eksistence. Cerkev je od vekomaj izvajala bio-politiko, kar pomeni, da je s svojimi nauki, s svojim nadzorom nad družbo, opredeljevala veliko več kot samo »misli« svojih vernikov, saj je, če sledimo smislu Deleuzovih in Guattarijevih tez, cerkev s sklicevanjem na »Njega«, na gospodarja življenja in smrti, opredelila tudi človeško telo in njegove funkcije. Ker ima božja pooblastila za varovanje duše, lahko gospodari s telesom, med drugim, tudi glede na svoj odtis v simbolnem sistemu, v jeziku.⁴ Seveda je cerkev svojo bio-politiko prakticirala v danih zgodovinskih kontekstih in v različnih aranžmajih s posvetno sfero ali s sfero politike. Krščanske cerkve, med katerimi se katoliška cerkev v tem pogledu odlikuje še posebej, temeljijo na izsiljevanju vernikove pripadnosti s tem, da se naslavljajo na njegovo najboljčutljivejšo raven, na raven, na kateri čutimo bolečine. Na to nenehno opozarja že njihov poglavitni simbol, podoba trpečega Kristusa na križu, ki vsakomur sugerira misel na bolečino. Tako kot v primeru Sagana in zdaj Hitchensa, religiozne instance prežijo na trenutek, ko bo za rakom zboleli ateist, morda vendarle vsaj pred smrtjo sprejel vero. Seveda obstaja tudi raven psihične bolečine, preko katere se cerkev vmešava v intimna razmerja ljudi, ipd. Ne gre pozabiti še na socialno mrežo, ki vsakemu verniku obeta vsaj minimalno družbeno promocijo, v nekaterih situacijah pa tudi ekonomsko korist. To vsaj delno pojasnjuje zakaj je za cerkev pomembno, da se, po možnosti v simbiozi z državo, vplete v vrsto drugih družbenih »organizmov«, še zlasti pa v šolstvo. Posameznik,

---

3 Zares je Pascalu k formulaciji zadevne rešitve (kakor tudi na drugi strani k njegovemu prispevku k matematičnemu verjetnostnemu računu) pripomoglo prijateljstvo s hazarderjem, po imenu Chevaliere de Méré.

4 Kot vemo, se cerkev pogosto sklicuje na »tradicijo«, ki se kaže tudi v vsakdanjem jeziku, kar naj bi še dodatno podpiralo pomen njene »državnosti v državi«. Sploh v času razbohotenega nacionalizma se cerkev postavlja v središče sistema identitete »krščanskega naroda«. Seveda pa ni težko videti sprevernjenosti argumenta tradicije: logično je namreč, da je spričo dominacije cerkve v družbenem in kulturnem življenju, v jeziku veliko sledi, ki kažejo na zgodovinsko dominacijo cerkve.

še posebej pa tisti, ki je rojen v religiozno družino, je potemtakem postavljen pred izbire, ki jih ponazarja formula Pascalove stave, vendar pa je »pravilna izbira« otrok vernih družin bližje prisili kot svobodni odločitvi. Odreči se veri pomeni odreči se vrsti zaščit, gotovosti in koristi. Še najmanj gre za tisto, kar duhovniki kar naprej ponavljajo, češ da njihovi verniki razumejo skrivnost božjega razodetja. To je samo, gotovo ne nepomembni, označevalec faktičnega organiziranja transcendence. Kot je tudi opozoril Pascal, je vera stvar navade, ki je učinek tega organiziranja. Če pa bi vernik znal sešteti in odšteti vse omenjeno, bi morda dojel, da Pascalova stava pravzaprav – tako kot vsak hazard, kot vsaka loterija – vodi k temeljni izgubi, k desubjektivaciji, ali bolj natančno: k dobičku za tistega, ki loterijo organizira. V razmerju, ki je izhodišče desubjektivacije vernika v odnosu do cerkve, je treba videti tudi razloge za odmevne primere spolnih zlorab mladoletnih oseb v cerkvi. Ampak »matematike« z enačbo, ki kaže na vernikovo izgubo, kajpada večina »preprostih vernikov« ne obvlada in sprejema cerkvene anateme nad ateizmom, ne da bi vanje na zunaj dvomila in še manj, da bi se ukvarjala s problematiko, ki jo ateizem odpira glede statusa transcendence in tudi glede statusa ustanove, ki to transcendenco organizira.

Posebno področje, ki pa se navezuje in prepleta z razsežnostmi, o katerih smo govorili zgoraj, zadeva vprašanje morale. Religije so osrediščene z moralo in njenim uveljavljanjem. Morala je ideološko vezivo prakticiranja vere. Glede tega naj samo spomnim na zelo razumljivo in berljivo argumentacijo Slavoj Žižka, ki je pokazal, da nas prav ateistično stališče privede v polje, kjer vprašanje morale postane bolj resno. Je pa v zvezi s tem izredno pomembno vprašanje ureditve ločenosti cerkve od države. Tak red namreč šele omogoča posamezniku prestop v območje svobodne izbire, omejitev delokroga cerkve v civilnih sistemih, odpira simbolni in politični prostor za to, da se posameznik odloči za svoje lastno razmerje s transcendenco, če hočete, za svoje lastno tveganje v Pascalovi stavi.

Hardvik Pirnovar

Ko se je Homo erectus dolga tisočletja razvijal v Homo sapiensa, se je srečeval z naravnimi silami, ki jih ni razumel. Ko je zaradi svojega razumskega razvoja v zavesti polagoma razvijal tudi abstraktno mišljenje, je začel opazovati naravo in njene učinke, a jih še ni razumel. Prevzemal ga je strah, ki mu je pomagal ustvariti bogove po njegovi lastni podobi, kot to v obratnem smislu o stvarjenju človeka govori Sveto pismo.

Prestrašeni človek je pred neznanimi, nerazumljenimi in zato skrivnostnimi silami prevzemal mite, legende in verovanja, ki so jih razvili k razmišljanju nagnjeni in s fantazijo opremljeni posamezniki. Na vseh geografskih širinah sveta je človeštvo ustvarilo svoja božanska bitja, ki naj bi svet in njega samega ustvarili in mu vladali. Da bi človek dosegel božjo naklonjenost in s tem boljše življenje, je bogove pričel častiti z obredi, žrtvovanji, očiščevanjem in obhajanjem in to prakticirati v obredih in ceremonijah.

Vračji in svečeniki so vplivali na verovanja, posredno pa tudi na vse domače, ekonomske in politične običaje nastajajočih skupnosti, čemur so se te sčasoma povsem podredile. Ljudje so postali čustveno odvisni od religioznih mitologij in bogov pa tudi od razlagalcev tega skrivnostnega sveta, vračev ali svečnikov, skratka duhovnikov, ki so si prav kmalu podredili tudi predstavnike skupnosti, plemen, držav in vladavin, ki so jih nato skupno oblikovali.

V takih razmerah je v zgodovini nastal doktrinarni aparat, v katerega je uveden posameznik že kot otrok. Religioznost kot čustveni preostanek indoktrinacije iz otroštva zajema nedokazljive in intelektualno nesprejemljive trditve. Vera v njem pa služi kot dokaz za stvari, ki jih ni videti, a so, ker vanje kot otrok mora verovati, saj ga k temu navajajo starši, rodovna skupnost in duhovščina, ki jih pozna kot nezmotljivo in edino avtoriteto. Etičnih in moralnih vrednot se v največji meri nauči doma, ne pri verouku ali v šoli. Če ne prične samostojno razmišljati in raziskovati pojavov okrog sebe, otroška vera in religiozne predstave spremljajo človeka do smrti.

Pa pogledimo v zgodovino verovanja. V davni preteklosti, pred tudi več kot 10.000 let pr. n. št. so ljudje oboževali in spoštovali sonce, kar vemo iz množice risb, rezbarij in drugih izdelkov, ki so jih arheologi našli v jamah in na različnih artefaktih. Ni težko razumeti zakaj, saj se je sonce vsako jutro dvigalo na obzorje in prinašalo ljudem svetlobo, toploto in varnost. S svojim prihodom je človeka reševalo pred hladno temo in nevarnostmi noči, v kateri so nanj prežale grabežljive zveri. Vse kulture so sčasoma spoznale, da brez sonca rastlinje ne bi dozorelo in da življenje na Zemlji brez njega ne bi bilo mogoče. Ta spoznanja so prispevala k temu, da je sonce postalo spoštovanja vreden in oboževan predmet.

Prav tako so ljudje ponoči opazovali zvezdno nebo. Opazovanje zvezd jim je omogočalo, da so na osnovi njihovih premikov prepoznali in celo napovedovali dogodke, ki so se na nebu pojavljali v daljših časovnih razmakih, kot npr. mrki in lunine mene. Ugotovili so, da zvezde tvorijo ozvezdja, ki so jih prav kmalu poimenovali in katalogizirali. Nadeli so jim mitološka imena oseb, predmetov ali živali in tvorijo zodiakov križ ali živalski krog. V njem so sozvezdja Lev, Rak, Dvojčka, Bik, Oven, Ribi, Vodnar, Kozorog, Strelec, Škorpion, Tehnica in Devica.

Zodiak je ena najstarejših zamisli v človeški zgodovini. Predstavlja tudi letni obhod sonca mimo imenovanih ozvezdij, obeležuje štiri letne čase, sončne obrate in enakonočja. V središču živalskega kroga, tako so mislili, je Zemlja, okoli katere znotraj zodiaka krožijo Sonce, Luna in planeti. Sonce naj bi vse leto krožilo mimo omenjenih 12 glavnih ozvezdij. Hkrati naj bi s svojim gibanjem označevalo še 12 mesecev, oba solsticija in ekvinokcija, ki zodiak razdelita v obliki križa na štiri enake dele – v štiri

letne čase. Z drugimi besedami: zgodnje civilizacije gibanje Sonca, Lune in zvezd niso samo opazovale, ampak so jih poseblejale s kompleksnimi miti glede na njihovo gibanje in medsebojna razmerja.

Sonce kot rešitelj in prinašalec življenja je bilo predstavnik in poseblejje nevidnega Stvarnika ali Boga, ki so ga imenovali Bog Sonca, Svetloba sveta, Rešitelj človeštva, 12 sozvezdij pa je predstavljalo potovanje Božjega Sonca v enem letu.

V starem Egiptu so 3000 let pr. n. št. kot boga Sonce častili kot boga Horus-a. Njegovo življenje je serija alegoričnih mitov o gibanju sonca po nebu. Iz starih egiptovskih hieroglifov vemo o Horus-u mnogo podrobnosti. Imel je sovražnika Set-a, ki je poseblejal temo in noč. Legenda pravi, da je Horus v borbi s Setom vsako jutro zmagal. Zvečer pa bi Set premagal Horus-a in ga poslal v podzemlje. Nasprotje med temo in svetlobo oziroma med slabim in dobrim je ena najstarejših in najbolj poznanih ter razširjenih mitoloških dualnosti v človeški zgodovini in je še dandanes na najrazličnejše načine v polni meri prisotna med nami.

Oglejmo si Horusovo zgodbo od blizu. 25. decembra ga je rodila devica Izida-Marija (Isis). Njeno rojstvo je spremljala najsvetlejša zvezda z vzhoda Sirius, ki so jo spremljali trije kralji, ker bi radi našli novorojenega rešitelja in se mu poklonili. Pri 12. letih srečamo Horusa kot čudežnega otroka-učitelja. Pri 30. letih ga je krstil Anap, nakar se je začelo njegovo poslanstvo. Imel je 12 učencev, s katerimi je potoval po deželi, delal je čudeže, kot je zdravljenje bolnikov in hoja po vodi. Poimenovali so ga z različnimi imeni, kot n. pr. Resnica, Svetloba, Božji maziljeni sin, Dobri pastir ali Jagnje božje. Ko ga je Tifon izdal, so Horusa križali in pokopali. Po treh dneh je vstal od mrtvih. Te Horusove lastnosti, pa naj so izvirne ali ne, so razširjene v mnogih svetovnih kulturah, v katerih imajo nekateri njihovi bogovi enako ali zelo podobno mitološko strukturo.

V grški Frigiji so okoli 1200 let pr. n. št. častili boga umiranja in vstajenja Atid-a, ki ga je 25. decembra rodila devica Nana. Na lovu ga je ubil merjasec, a je po treh dneh vstal od mrtvih. Indijski Krišna je bil sin device Devaki. Njegovo rojstvo je oznanila vzhodna zvezda. S svojimi učenci je izvajal čudeže in je po smrti vstal od mrtvih. Grški bog Dioniz je bil umirajoči bog in bog vstajenja. Rodil se je 25. decembra. Iz mrtvega telesa boginje zemlje Semele ga je čudežno rešil Zevs. Bil je eden od dvanajstih vrhovnih božanstev s sedežem na Olimpu, ki ustrezajo dvanajstim mesecem v letu in dvanajstim zodiakalnim znamenjem. Znan je pod imeni Kralj kraljev, Božji edinec, Alfa in omega. Tudi on je po smrti vstal od mrtvih. Perzijski Mitra (ok. 1200 pr. n. št.) je bil rojen devici 25. decembra. Imel je 12 apostolov in je delal čudeže. Zanimivo je, da so Mitrov sveti dan praznovali v nedeljo. Podobne značilnosti, ki so omenjene zgoraj, nosijo mnogi bogovi rešitelji iz različnih obdobij svetovne zgodovine verovanja.

Samo po sebi se postavlja vprašanje, zakaj se v mnogih verstvih pojavljajo skoraj enake posebnosti. Zakaj porod device 25. decembra? Zakaj tridnevna smrt in nato vstajenje? Zakaj 12 apostolov ali spremljevalcev? Odgovor bomo dobili, če si ogledamo nam najbolj poznanega sončnega odrešenika Jezusa.

Jezus Kristus se je rodil devici Mariji 25. decembra v Betlehemu. Ob njegovem rojstvu so prišli v Betlehem trije kralji sledeč vzhodni zvezdi (repatiči?), da bi ga pozdravili. Pri 12. letih je bil učitelj, pri 30. letih ga je Janez Krstnik krstil. Za tem se je začelo njegovo poslanstvo. Imel je 12 apostolov, s katerimi je potoval po deželi, delal je čudeže: zdravil je bolne, hodil po vodi, umirjal viharje, obujal mrtve. Pozneje so mu dali mnoga imena, kot n. pr. Kralj kraljev, Božji sin, Luč sveta, Alfa in omega, Božje jagnje in še mnogo drugih. Bil je popotni učitelj. Potem ko ga je izdal apostol Juda Iškarijot in ga prodal za 30 srebrnikov. Za tem so ga križali, položili v grobnico, nakar je po treh dneh vstal od mrtvih in se povzpел v nebesa.

Njegov rojstni dan je povsem v sozvočju z astrološkimi dogodki, ki jih opazujemo ob zimskem sončnem obratu 25. decembra. Zvezda na vzhodu je Sirius, ki je najsvetlejša zvezda na nočnem nebu. Ta se 24. decembra poravnava s tremi najsvetlejšimi zvezdami bisernega pasu ozvezdja Orion. Te zvezde so Mintaka, Anilam in Alnitak, ki jih imenujejo tudi Trije kralji. S Siriusom so poravnane v

ravno linijo. Če to smer podaljšamo do obzorja, nakazuje, kje bo 25. decembra vzšlo sonce. Zato biblični trije kralji sledijo zvezdi z vzhoda, da bi našli sončni vzhod in »rojstvo Sonca«. V prispodobitorej: Sirius, → Trije kralji, → Božji sin-Sonce (Jezus).

Jezusa je rodila devica Marija. Na nebu je tudi ozvezdje, ki se imenuje Devica. Starodavno znamenje za to ozvezdje se na zvezdnem nebu vidi kot malo spremenjena črka »M«. Zato se Marija, kot tudi ostale matere device, n. pr. Adonisova mati Mira ali Budova mati Maya, začenjajo s črko »M«. Še več! Ozvezdje Device – Virgo, ki drži v roki žitni klas, se imenuje tudi Hiša kruha ali v hebrejskem jeziku »bēt-lehem«. Hiša kruha in njen simbol pšenica skupaj predstavljata meseca avgust in september, to je čas žetve. Ime mesta Betlehem, ki hkrati označuje tudi ozvezdje Device, je torej prostor na nebesnem svodu in ne posvečeni kraj na Zemlji.

Še en zanimiv pojav opazamo okrog 25. decembra. Od poletnega do zimskega sončnega obrata postajajo dnevi vse krajši in hladnejši. Zdi se, da se sonce pomika proti jugu in se manjša. Ker se dnevi krajšajo, je pridelka vse manj, kar je takrat ljudem pomenilo prihod lakote in smrti. Po polletnem nenehnem pomikanju proti jugu se sonce 22. decembra navidez ustavi na najnižji točki in navidez za tri dni obtiči – umre. To naj bi bila simbolična sončeva smrt. Med tridnevnim premorom 22., 23. in 24. decembra se sonce nahaja v bližini ozvezdja Južni križ (Crux). Nato se 25. decembra premakne za eno stopinjo proti severu in s tem napove daljše dneve, toploto in pomlad – življenje. Tako so davni predniki, ko so tisočletja opazovali iste nebesne pojave, svoje izročilo zapuščali potomcem. Ustvarili so podobne mite, ki so jih posredovali v obliki različnih verovanj: »Sin-sonce je umrl, na križu ali kako drugače, bil je tri dni mrtev, nato je vstal od mrtvih in se na novo rodil.« To nam izpričuje zgodba o Jezusu, ki jo poznajo kristjani in jo je krščanstvo povzelo po številnih sončnih bogovih, ki so jo osmislili tisočletja pred njim.

Nazaj k 25. decembru. To je prehodna doba sonca, preden se začne pomikati nazaj proti severu ter prinašati pomlad in odrešitev – življenje. Vendar vstajenja sonca niso praznovali vse do spomladanskega enakonočja oziroma do velike noči, ker sonce šele s pomladnim ekvinokcijem dobesedno premaga zlobno temo, nakar postajajo dnevi daljši od noči in zato ustvarijo oživljajoče pogoje pomladi.

Najbolj očitna astrološka simbolika okrog Jezusa se dotika dvanajstih apostolov, ki predstavljajo 12 zodiakalnih ozvezdij, s katerimi Sonce-Jezus vse leto potuje preko nebesnega svoda. Na sploh številko 12 v Svetem pismu, zlasti v Stari zavezi, uporabljajo vsevpred. Tako srečamo tam 12 plemen Izraela, 12 Jožefovih bratov, 12 izraelskih sodnikov, 12 Velikih patriarhov, 12 prerokov stare zaveze, 12 izraelskih kraljev, 12 izraelskih princev, Jezus se pojavi kot učitelj pri 12. letih. V nadaljevanju bomo videli, da so besedila Svetega pisma bolj povezana z astrologijo kot s čimerkoli drugim.

Med mnogimi astrološkimi ali astronomskimi metaforami se v Bibliji mnogokrat omenjajo EPOHE ali DOBE. Da bi to razumeli, se moramo seznaniti s pojavom, ki mu pravimo precesija ali pomikanje enakonočij. Predstavljajmo si, da nas obdaja ogromna in prazna nebesna krogla, ki ima poljubno velik premer in središče v opazovalcu, ki stoji na Zemlji. Na obodu te nebesne krogle so 'pritrojena' ozvezdja zodiaka. Ker se Zemlja vrti od zahoda proti vzhodu, se nebesni obok navidezno vrti od vzhoda proti zahodu. In vsa nebesna telesa, tudi znotraj zamišljene nebesne krogle, se zato pomikajo v isti smeri. Tudi ozvezdja živalskega kroga. Za opazovalca zato Sonce, Luna in zvezde vzhajajo na vzhodu in zahajajo na zahodu. Že stari Egipčani, ki so svoje astrološko znanje prevzeli od še starejših kultur, so ugotovili, da se sončni vzhod na pomladno enakonočje vsakih 2150 let premakne k drugemu zodiakalnemu znamenju in da nato pomikanje mimo vseh dvanajstih ozvezdij živalskega kroga traja približno 25.765 let. Temu obdobju pravimo Veliko leto, 2150 let trajajočemu obdobju, ko sonce vzhaja in se pomika znotraj zodiakalnega znamenja, pa Doba. Od leta 4300 pr. n. št. do 2150 pr. n. št. je bila Doba Bika. Od leta 2150. pr. n. št. do leta 1 je trajala Doba Ovna. Od leta 1 do leta 2150 bo trajala Doba Rib. Po letu 2150 bo človeštvo vstopilo v novo Dobo Vodnarja. Biblija torej spremlja čas treh Dob in nakazuje prehod v četrto Vodnarjevo Dobo.

Po zgodbi iz Stare zaveze se je očak Mojzes vrnil z gore Sinaj in svojemu ljudstvu prinesel s seboj deset božjih zapovedi, ki jih je na obe kamniti plošči zapisal njegov Bog. Ker so Izraelci med njegov

odsotnostjo pričeli častiti Zlato tele, je pobesnel in plošči razbil. Ljudstvu je naročil, naj se med seboj pobije, da bi se opralo krivde in greha. Mnogi teologi izbruh njegove jeze pripisujejo temu, da so Izraelci takrat častili napačno božanstvo, kajti Zlato tele je bilo pravzaprav Bik (Thorus), Mojzes pa predstavlja Dobo Ovna (Ariesa), ki je trajala od 2150 pr. n. št. do leta 1. Ob prihodu nove dobe bi se morali vsi Izraelci odreči stari in pričeti živeti novo. Kot spomin na to zahtevo Judje ob slovesnostih še danes trobijo na ovnov rog. Prehod iz Dobe Bika v Dobo Ovna poznajo tudi druga predkrščanska božanstva, kot bog Mitra, ki ubije bika po isti simbolologiji.

Jezus, ki je božji sin, se ob izteku Dobe Ovna s svojim rojstvom 25. decembra tako kot sonce simbolično napoti na pot po izseku zodiaka, ki ga obvladujeta Rib, zato simboliko Rib zelo pogosto srečamo v Novi zavezi: Jezus nahrani 5000 ljudi s kruhom in dvema ribama. Ko prične svoje poslanstvo in hodi po Galileji, se mu na poti pridružita dva ribiča. Kristjani so v prvih stoletjih n. št. pogosto uporabljali simbol Ribe, kot znak za svojo pripadnost krščanstvu.

Nazaj k astrologiji. Evangelist Luka je zapisal, da so apostoli Jezusa vprašali, kdaj bo po njegovi smrti naslednja Pasha. To je praznik izhoda judovskega ljudstva iz egiptovskega suženjstva in ga praznujejo z obredno večerjo. Jezus je odgovoril: »Glejte, ko pridete v mesto, vam bo prišel naproti človek, ki bo nosil vrč vode. Pojdite za njim v hišo, v katero bo stopil.« Ta odstavek zelo zgovorno namiguje na astrologijo in zodiak.

Človek, ki nosi vrč vode, je Vodnar, ki je na zodiaku za Ribama. Ko bo sonce zapustilo Dobo Rib, bo stopilo v Dobo Vodnarja. Vse, kar je Jezus kot solarna personifikacija povedal, je le to, da za Dobo Rib pride Doba Vodnarja, ki bo, kot vemo, trajala od leta 2150 do leta 4300. O koncu sveta in vseh časov pa je evangelist Luka zapisal, da je Jezus rekel: »Z vami bom vse do konca sveta.« V Bibliji je beseda »svet« samo eden izmed napačnih prevodov besede »eon«, ki v resnici pomeni »Dobo«. Zapisano bi moralo biti: »Z vami bom vse do konca Dobe.« To je res, ker se bo Jezusova-sončeva poosebitev končala, ko bo sonce vstopilo v Dobo Vodnarja. Celotna predstavitev konca sveta je torej le napačna razlaga astrološke prispodobne premikanja ozvezdij v živalskem krogu.

Jezusov lik je v literarnem in astrološkem smislu nedvomno plagiat zgodbe o egipčanskem sončnem bogu Horusu. V Egiptu so arheologi na eni izmed sten luksorskega templja našli naslikane 3500 let stare podobe oznanjenja brezmadežnega spočetja ter rojstva in čaščenja boga Horusa. Slike prikazujejo božjega poslanca, ki devici Izidi sporoča, da bo spočela otroka. Za tem sveti duh Neith devico oplodi, nakar je prikazano še njegovo rojstvo in čaščenje. Dogodki naj bi se zgodili 1500 let pr. n. št. Zgodba je presenetljivo podobna Jezusovi, a ne povzroča začudenja, saj se v Svetem pismu vztrajno ponavljajo tudi druge duhovne prisvojitve. Tudi zgodba o Noetu in njegovi barki je prevzeta iz izročila. Zamisel o veliki poplavi je namreč navzoča v več kot 200 zgodbah starih civilizacij. Najdemo jo v času 2600 let pr. n. št. v Epu o Gilgamešu, kjer se govori o veliki poplavi, ki jo je povzročil bog, o barki, na kateri so rešene živali, in celo o golobu, ki so ga spustili in je ob koncu poplave prinesel sporočilo, da je poplave konec. Dogodki se vsakič močno ujemajo z biblično zgodbo.

Poglejmo še zgodbo o očaku Mojzesu, ki so ga ob rojstvu, da bi ga rešili pred detomorom, položili v košaro in dojenčka spustili po reki, kjer ga je nato v trstičju našla hči kraljeve družine in ga vzgojila. Zgodba o otroku v košari je prevzeta iz mita o Sargonu iz akadskega kraljestva in je nastala okrog leta 2250 pr. n. št. V reki je košaro z dojenčkom našla dojilja Akki iz kraljeve družine, ga rešila in vzgojila. Ko je Mojzes odrasel, je po vrnitvi iz Egipta Izraelcem z gore Sinaj prinesel deset božjih zapovedi, po katerih naj bi odtlej živeli. Ideja, da bog posreduje zakone na gori, je prav tako zelo star mit. Mojzes je v mitološki zgodovini samo eden izmed posredovalcev božjih zakonov. Podobno zgodbo o velikem zakonodajalcu najdemo pri Brahmancih v Indiji, kjer je bil legendarni prednik človeškega rodu Manu zakonodajalec, ki mu pripisujejo najpomembnejši brahmaistični kodeks, Manujev zakonik. Na Kreti se je Minos povzpел na goro Dikto, kjer mu je Zevs izročil svete zakone. V Egiptu je bil Mizes, ki je Egipčanom prinesel kamnite plošče z božjimi zakoni. Torej: Manu, Minos, Mizes in Mojzes nastopajo kot posredniki božjih zapovedi in zakonov.

Oglejmo si podrobneje Mojzesovih deset zapovedi. Prepisane so iz 125. uroka staroegipčanske Knjige mrtvih. Kar je bilo v knjigi zapisno kot trditev in nekakšna spoved »Nisem kradel«, je v desetih

zapovedih zapisano kot zapoved »Ne kradi!«. Sporočilo »Nisem ubijal« je postalo »Ne ubijaj!«. »Nisem lagal« je prevedeno v »Ne pričaj po krivem!«. Na podoben način so v zapovedi spremenjene izpovedi pokojnikov pred 42 pravičnimi sodniki v podzemlju Kraljestva smrti. Nasploh je egipčanska vera temelj judovsko-krščanske teologije. Tam srečujemo: skrinjo zaveze, porod device, božič, obrezovanje, krst, odrešenike, križanje, smrt, vstajenje, obhajilo, veliko noč in mnogo, mnogo drugih. Vse to so atributi egipčanskih idej, ki so obstajale davno pred judaizmom in krščanstvom.

Biblija je tako kot vsi verski miti pred njo astrološko-teološki in literarni križanec in nič drugega. Ko jo prebiramo in med seboj primerjamo posamezne, v njej nastopajoče like, najdemo med njimi neverjetno mnogo podobnosti. V Stari zavezi je napisana zgodba o Jožefu, ki so ga bratje prodali. Jožef v tej zgodbi nastopa kot Jezusov prototip. Jožef se je rodil čudežno, Jezus se je rodil čudežno. Jožef, sin očaka Jakoba, je eden od 12 bratov, Jezus je imel 12 apostolov. Brat Judah predlaga, da Jožefa prodajo, apostol Judež izda Jezusa. Jožefa so prodali za 20 srebrnikov, Jezus je bil prodan za 30 srebrnikov. Jožef je začel svoje poslanstvo pri 30. letih, Jezus je pričel poslanstvo učenika, ko je bil star 30 let.

V vsej Bibliji kar mrgoli še in še podobnih vzporednic. Človek bi pričakoval, da bi se o osebi, ki je delala čudeže, kot je zdravljenje bolnih, obujanje mrtvih, ki je sama vstala od mrtvih, se po smrti prikazovala sodobnikom in pred očmi mnogih odšla v nebo, v zgodovinskih spisih našla kakšna vest ali poročilo. Med najmanj dvajseterico v tistem času živečih zapisovalcev zgodovine o Jezusu govorijo samo trije: Plinij mlajši, Svetonij in Tacit. O Jezusu najdemo v njihovih zapisih le po nekaj stavkov, imenujejo pa ga Krist ali Kristus, kar pomeni maziljenec in ni ime. Maziljenec je takrat pomenil človeka, ki je maziljen z dišečim oljem in tako posvečen za kraljevsko, duhovniško ali preroško službo. Nobenih nenavadnih ali čudežnih dogodkov ni v zgodovinskih virih. Opisovanje Jezusovega življenja, predvsem pa njegovih naukov, vstajenja od mrtvih in njegovega vnebohoda srečamo v kanonskih evangelijih, ki so nastali proti koncu prvega in v začetku 2. stoletja n. št. in so jih napisali evangelisti Janez, Luka, Marko in Matej. Poleg njihovih pa so znani še apokrifni evangeliji, ki jih je Cerkev prepovedala, ker se ne ujemajo z njeno edino veljavno resnico. Thomas Paine (1737–1809) je pred nekaj več kot 200 leti napisal: »Krščanstvo je parodija na čaščenje sonca, v kateri namesto sonca nastopa človek z imenom Kristus in ga tudi častijo namesto sonca.« Jezus je bil v resnici sončno božanstvo gnostične krščanske sekte in je, kot vsi ostali poganski bogovi, samo mitološki lik.

Verski mit je najmočnejši izum človeštva vseh časov in služi kot psihološka podlaga, na kateri lahko nabreknejo semena popolnega obvladovanja ljudskih množic. V globljem verskem smislu mit služi kot zgodba, ki usmerja in mobilizira ljudi. Ni pomembna resničnost zgodbe, temveč njen učinek. Zgodba ne deluje, če skupnost ali narod ne verjame, da je resnična.

Ko se je v prvih treh stoletjih n. št. krščanstvo zasedlo v rimske množice, je moral cesar Konstantin I. (306–337) predvsem zaradi notranjih sporov nujno reorganizirati Rimsko cesarstvo in si prilastiti absolutno oblast. Spoznal je, da mu pri tem lahko pomaga krščanstvo. Zato je leta 325 sklical prvi ekumenski cerkveni zbor v Niceji. Zaradi cesarjevega poseganja v spore o dogmah je Cerkev mimogrede postala tudi sredstvo za pridobivanje njegove politične moči, krščanstvo državna vera, cesar pa kot Kristusov namestnik gospodar ljudstva, države in Cerkve. Jezusove zgodovinske podobe tako ni ustvarila cerkvena, ampak politična garnitura in si s tem zagotovila nadzor nad družbo. Na tem zboru so nastali politično motivirani krščanski nauki in začela se je dolga zgodovina krščanskih pokolov-pokristjanjevanja in prevar. Naslednjih 1600 let je Vatikan obdržal politično moč nad vso Evropo, ki je pripeljala do tako 'prijetnih' obdobj, kot je srednji vek, skupaj s 'poučnimi' dogodki, kot so križarske vojne in inkvizicija. V teh stoletjih si je Cerkev prilastila ogromna bogastva in politično moč, predvsem pa si je popolnoma podredila svoje vernike s krstom in z vzgojo. S svojimi verskimi nauki in zapovedmi od njih zahteva, da so skromni, pokorni, ponižni in skesani zato, da bi po smrti dosegli večno življenje in večno blaženost. Kdor temu klicu ne bo sledil in bo umrl z grehom, ga bo neskončno dobri in pravični Bog kaznoval z večnim pogubljenjem. To svojim vernikom že dve tisočletji oznanjajo njegovi božji predstavniki, ki tudi danes, oblečeni v dragocene živobarvne svilene, s čipkami in zlatom prešite srajce, ogrinjala in čudna pokrivala, lahko odpuščajo grehe, od vernikov pa terjajo samoobtoževanje, spovedovanje, kesanje in pokoro za grehe, ki si jih je izmislila vera. En sam nespovedan greh, storjen v trenutku kratkega človeškega življenja, ima za posledico kazen večnega

trpljenja. Božja ljubezen, božja pravičnost in večno trpljenje? Ta Bog je malenkosten, neusmiljen, krivičen, zloben in maščevalen.

V 17. in 18. stoletju sta se v evropski civilizaciji pojavila racionalizem, po katerem je razum najvišje urejajoče načelo sveta, in razsvetljenstvo, ki verjame v razum kot bistveno določilo ljudi, verjame v znanost in prepričanje o naravni svobodi, enakosti in dobroti vseh ljudi, verjame pa tudi v naravno pravo, individualizem in kozmopolitizem. V zadnjih stoletjih se je zato svet močno spremenil, pogosto ne po željah verskih oligarhov. Moderne države so namreč v svoje ustave zapisale, da so država in verske skupnosti ločene. To naj bi omogočilo normalno delovanje države na področju prava, človekovih pravic in ekonomije, verske skupnosti pa naj bi na področju verovanja in svoje organizacijske strukture delovale skladno s svojimi potrebami in notranjimi predpisi. Na civilnopravnem področju pa morajo spoštovati zakonodajo države, v kateri delujejo. To je to, kar naroča 7. člen naše ustave.

Naj zaključim. Sveto pismo sicer res ni znanstveno poročilo, toda cerkveni učitelji nas prepričujejo, da razlaga Resnico. Če kdo, in teh ni malo, prične misliti in spraševati, nam dopovedujejo, da ga ne smemo brati dobesedno, temveč kot alegorično in simbolično pripoved. Toda, za božjo voljo, kako naj preprosti človek doume, kaj je alegorija in kaj simbol! Če v Svetem pismu piše, da je Bog z vesoljnim potopom kaznoval grešno človeštvo, si pač predstavlja, da se je to zgodilo točno tako, kot so ga naučili verovati njegovi pastirji, nadpastirji in njegovi starši. V to veruje, ker ga tako uči vera. Ne ve, ne kaj je hermenevtika, ne zna besedila Svetega pisma brati in ga razumno preliti v simbole in razumeti skrivnostne zastrte podobe in značilnosti semitskega in še kakšnega prastarega jezika, kot od njega terjajo učeni biblicisti. Ni mu jasno, zakaj naj bi razumel Sveto pismo drugače, kot v njem piše, če pa razkriva edino pravo Resnico, v katero veruje ter zaradi katere živi tako, kot živi in pričakuje, da bo po smrti prišel v nebesa. Tako, kot so ga naučili, torej živi in upa. Duhovniki in razlagalci biblicistike ne bi smeli spreminjati njegove vere in ne njegovega upanja, ali pa mu o njej povedati resnico, zapisano z malo začetnico. Sam spoštujem čar verovanja, če ga kdo potrebuje, da ostane dober in postane boljši človek.

Viri:

- SVETO PISMO stare in nove zaveze;
- ZEITGEIST 2008; <http://video.google.com/videoplay?docid=1960772735804697477>;
- Karen Armstrong: KRATKA ZGODOVINA MITA, Mladinska knjiga, 2005;
- Lionel Casson: EGIPT, Mladinska knjiga, 1973;
- Huston Smith: SVETOVNE RELIGIJE, Obzorja 1996;
- Mircea Eliade: ZGODOVINA RELIGIOZNIH VEROVANJ, DZS, 1996;
- Gerhard I. Berlinger: LEKSIKON MITOLOGIJE, DZS, 1997;
- SPLOŠNI RELIGIJSKI LEKSIKON, Modrijan, 2007;
- Frane Tomšič: MALI KATEKIZEM, Educa, 2007.

Bogdan Škofljanc

Če je tvoj Bog to, kar te ohranja poštenega, ljubečega, strpnega, skratka dobrega do soljudi, drugačnih in drugače mislečih, če je takšen kot to oznanja tvoja Cerkev, potem je tvoj Bog tudi moj bog. Če pa je tvoj Bog to, kar v veliki meri prakticira veliko dostojanstvenikov in vidnejših vernikov tvoje Cerkve, in če si še ti takšen, potem k vragu s teboj in s takšnim bogom povrhu! Tako nekako sva nekoč govorila, brez medsebojne zamere, kakor se za prave prijatelje spodobi, z gorečim vernikom in mojim najboljšim prijateljem iz otroštva.

Ateist sem in tako preprosto pragmatičen je moj odnos do vernikov in religije. Če v človeku brez strahu pred božjo kaznijo ni dovolj človeškega, vsega tistega pozitivnega kar razumemo pod pojmom človečnost, in če ga človeka v pravem pomenu besede dela zgolj strah pred kaznijo, ki mu jo za slaba dela nameni njegov Bog, potem to njegovo verovanje tolerantno sprejemam tudi sam. V nasprotnem, če za slaba dela nima ne moralnih ne verskih zavor: zbogom obema, njemu in njegovemu Bogu.

Religija in stranpoti

Nisem preučeval ne Freuda ne Feuerbacha ne Kanta, ne nobenega od teoloških ali marksističnih mislecev in njihovih zapletenih pogledov na religioznost in ateizem, čeravno sem marsikaterega, ne posebno poglobljeno, bral. Vedno so me bolj zanimale oprijemljivejše reči, a skušnjavi, da bi razumel, čemu je človek skozi tisočletja namenil toliko svojih intelektualnih in materialnih potencialov za nekaj tako nedoločeno iracionalnega kakor so božanstva, se nisem mogel upreti.

Čemu je človek sploh začel verovati v nadnaravnost in božanstva? Jasno je, da ateisti verjamemo izključno Darwinovi teoriji evolucije, da ne verjamemo v nadnaravno stvaritev in posmrtno življenje, da zgodnji nastanek religioznosti pripisujemo zgolj takratni preprosti razlagi nerazumevanja bolj zapletenih naravnih pojavov in strahom pred njimi. Tako se je zgodnje-zgodovinska bojazen človeka v te, preprostemu umu nerazumljive naravne pojave, njihova razlaga in pojmovanje kot delo nečesa nedoumljivega, torej božansko nadnaravnega, ohranila do danes v strahu pred božjo kaznijo, ki jo poudarjajo prav vse bolj znane religije. In če k temu za disciplinirane vernike dodamo še obljubljanje blagodati lagodnega posmrtnega življenja, za druge pa peklenske muke po smrti, potem je naravnost širšega kroga manj osveščenih ljudi k religioznosti še verjetnejša.

V nebo vpijoče protislovje velikih verstev je, da bogaboječa zavora, ki jo od množice preprostih vernikov zahtevajo visoki duhovni dostojanstveniki, ne velja za veliko njih samih in tudi za veliko najbolj gorečih vernikov ne. Kako je mogoče, da so navkljub deklarirani ljubezni do soljudi in zaukazani bogaboječnosti pred slabimi deli, prav verniki naredili največ zla v pretekli in polpretekli zgodovini, navkljub, denimo desetim božjim zapovedim v Svetem pismu!? Med njimi pravi šesta božja zapoved "Ne ubijaj!" in osma "Ne kradi!" (5 Mz 5,2-17; SSP); in po Jezusu prirejenih zadnjih šest zapovedi, ki opredeljujejo odnos do človeka, ki se zliva v eno odločno sporočilo: "Ljubi svojega bližnjega kakor samega sebe!" (Mr 12,30-31). Kako je mogoče, da je, če se samo dotaknemo dogodkov med drugo svetovno vojno na Slovenskem, belogardistična in pozneje domobranska vojska, popolnoma idejno in celo delno vojaško vodena od Katoliške Cerkve na Slovenskem in njenih militantnih kaplanov, naredila toliko gorja, večinsko vernim pripadnikom in simpatizerjem OF? Tokrat pustimo ob strani, da so prve žrtve »bratomornega« spopada med zadnjo vojno najbrž res padle na strani kolaborantov, čeravno je tudi res, da je še prej bil marsikateri intelektualec, sodelavec in simpatizer OF mučen, zaprt, izseljen ali odgnan v taborišče zaradi njihovega izdajstva. Tokrat nas

zanima zgolj iskreno in dosledno spoštovanje svetopisemskih božjih zapovedi in njihova pogosta, od deklariranega popolnoma nasprotna implementacija v praksi. Ali naj prevlada deset božjih zapovedi, ki jih je bog dal Mojzesu, po predvidevanjih v času od 16. do 13. stoletja pred n. št. ali pa talionsko načelo v zakoniku babilonskega kralja Hamurabija iz 18. stoletja pred n. št. "oko za oko, zob za zob"?! Kot na dlani je, da je prevladalo talionsko načelo, da so bila iztaknjena premnoga očesa, razbita brezštevilna zobovja, nečloveško mučena ter izkrvavljena mnoga telesa in da so bile svetopisemske božje zapovedi prevečkrat prezrte in grobo zlorabljene. Ostaja nejasno, kako se odveze pri spovedi po storjenih zločinih skladajo s šesto božjo zapovedjo "Ne ubijaj!" in Kristusovim "Ljubi svojega bližnjega kakor samega sebe!". So svetopisemske zapovedi prirejali in po svoje razlagali kolaborantski vojni kurati, škof Rožman ali celo sam kontraverzni papež Pij XII.?

Če pogledamo globlje nazaj v zgodovino in si priključimo v spomin vsa grozodejstva v križarskih vojnah, čarovniških procesih in številnih verskih vojnah, potem lahko ugotovimo, da – kakor nobena ideologija doslej – tudi monoteistične ideologije niso imune pred tem, da bi za vsako ceno, tudi z grozodejstvi, prepričevale drugače misleče v svoj edini zveličani prav. Sprenevedanje, da temu ni tako, je pri vseh, prekletih ali še tako svetih ideologijah, neizmerno.

Ateizem

Je ateizem ideologija? Najprej bi za boljše razumevanje pojma ideologija veljalo opozoriti na njen izhodiščni pomen '**znanost o idejah**', po Francozu Antoine Luis Claude Destutt de Tracy-ju (1754 - 1836), pomen, da pa je tudi **lažna zavest** je bil v delih Markistov pridani naknadno (in izhajajoč iz predhodnega Napoleonovega podtaknjenja sorodnega slabšalnega pomena besedi 'ideologija'). Na kratko, a natančno izostriti vedenje o ideologiji je dokaj oteženo, ker koliko avtorjev razmišlja o njej, toliko razlag njenega pomena zasledimo v njihovih delih.

Strnjeno pregledno je o pomenu pojma 'ideologija' napisal pripadnik Združenja ateistov Slovenije **Jože Kos Grabar ml.**, v gradivu za projekt **Pojmovnica**. V njem pripravlja razlago izbranih ključnih pojmov o družbi in k sodelovanju v tem skupnem projektu poziva druge razmišljajoče ljudi. Za ideologijo, ki jo ponudi kot vzorčen primer za nadaljnje delo v okviru projekta, iz številnih virov najde šest razlag, ki jih temeljito obdelala in zanimivo zaključila:

»Izhajajoč iz zgornjih povzetkov in ugotovitev lahko sklenemo, da ima pojem 'ideologija' (skozi tok zgodovinskega časa) več pomenov, da so ti medsebojno (precej) različni in da so zlasti zgodovinsko novejša opredelitve pomena tega pojma znotraj samih sebe vsebinsko precej 'plastovite', neenoznačne in podrobneje razdelane. To priča o terminološki nedomišljenosti, nekakšni 'pojmovni površnosti' tistih, ki so besedo 'ideologija' uporabljali in ji v okviru svojih (teoretskih) rab (do)dajali nove (pod)pomene. Vsekakor bi bilo ustrezneje, da bi ob svoji novi pomenski rabi že znanega pojma ustvarili in uporabili kak nov pojem ali vsaj obstoječemu pojmu dodali nek pridevnik ali druge vrste podrobnejše pomensko določilo (npr. 'imaginativna ideologija', 'ideologija kot sprevernjena zavest', 'ideologija kot družbena nadstavba' itd.). Ker temu ni (bilo) tako, se zdi, da se je skoraj vsak zgodovinsko novi uporabnik pojma 'ideologija' čutil poklicanega in upravičenega, da avtoritativno dodeli temu pojmu nov (pod)pomen in pri tem potisne ob stran njegov dotedanji pomen(-e), t.j. pomen, dodeljen s strani njegovih predhodnikov.«

Torej, a je tudi ateizem ideologija?

Če ga pojmujejo zgolj kot pripadnost nekemu miselnemu sestavu ali nazoru, potem bi lahko odgovorili pritrdilno. Če pa ga pojmujejo širše, kot pojmujejo denimo večja verstva ali marksistični nazor, ki so ob pripadnosti obenem še gibanje za dosego natančno definiranih, samo v svoj prav zaverovanih sistemov idej, kategorij in vrednot svetovnega nazora (kar različne religiozne pripadnosti vsekakor so), potem ateizem nikakor ni ideologija. Iz tega izhaja, da moramo ideologijo pojmovati mnogo širše, kakor je sama pripadnost nekemu nazoru. Ideologija je tudi stremljenje k širjenju kroga v mnogo čem odvisnih in celo do neke mere podložnih, prostovoljnih ali prisiljenih pripadnikov vsebinam in običajno tudi hierarhijam, ki jih ponuja ali domala zapoveduje hierarhija najvišjih, običajno

karizmatičnih, avtoritarnih, kulturnih, diktatorskih, svetniških voditeljev ali dogem. Ateizem, ki nima nobenih takšnih vzvišenih namenov ter nima dogmatične hierarhije, torej ni ideologija, je po mojem le pripadnost akonfesijski miselnosti.

Civilizacijski doprinos religij

Kaj je človeštvu v tej dolgi zgodovini skozi tisočletja doprinesla vera v božanstva in bogove? Že iz davnih pokamenodobnih časov v izložbah muzejev lahko vidimo simpatične, skrbno oblikovane figurice in plastike različnih božanstev, iz katerih kar odseva spoštljivost in strah, s katerim so bile narejene. Antika je bila eno samo klanjanje bogovom in iz tistih časov poznamo nešteto vrhunskih arhitekturnih in kiparskih del, mozaikov, proze in poezije, tako pri Grkih kakor pri Rimljanih. Že iz antike izvirajo zgodnje krščanske cerkve, potem ko je z Milanskim ediktom cesarja Konstantina leta 313 krščanstvo postalo dovoljena vera in s tem so pričele legalno nastajati zgodnjekrščanske cerkve v večjih mestih, kot središča nove vere in že dodobra razširjene krščanske skupnosti. Najbolj ohranjena je Eufraziana v Poreču na Hrvaškem iz 3. do 5. Stoletja, na Slovenskem je bil v Celju pri gradnji pošte odkrit mozaik starokrščanske cerkve iz 4. stoletja, bazilike s tremi ladjami in na lokaciji cerkve Sv. Duha v Črnomlju.

V zgodnjem srednjem veku po razpadu Zahodno Rimskega imperija v drugi polovici 5. st. že imamo zgodnjekrščanske cerkve domala po celi Evropi med drugim v Ogleju že v 4. st. in v Carigradu je bila zgrajena veličastna Hagija Sofija, pozneje islamska mošeja in danes muzej. V t. i. visokem srednjem veku, imenovanem tudi čas zmagovite cerkve, je človeštvo, izredno podrejeno vplivom vere, ob intenzivni urbanizaciji ustvarilo tudi nešteto religiozno navdahnjenih čudovitih slikarjev z versko vsebino, plastik in impozantnih cerkva ter bazilik. Največji svetovni muzeji in njihovi depoji so polni čudovitih umetniških del in srednjeveška mesta so posejana z cerkvami dihal jemajoče, drzne arhitekture največjih svetovnih umetnikov in arhitektov vseh časov. Umetnost vseh zvrsti in dela največjih umetnikov so bila namenjena pretežno zgolj sakralnim objektom. To se je nadaljevalo tudi v poznem srednjem veku in renesansi, za časa reformacije in protireformacije. Najveličastnejše svetišče krščanstva, bazilika Sv. Petra v Rimu, je bila zgrajena od začetka 16. do prve četrtine 17. st., za časa reformacije in protireformacije. Sledila so obdobja baroka, rokokoja, klasicizma, romantike, moderne do današnjih dni in vse vrste umetnosti, vštevši od vsega začetka glasbo, prozo in poezijo, so bila večinoma religioznega značaja.

Ne smemo pozabiti, da je planet dobesedno posejan s sakralnimi objekti tudi raznih drugih religij. Egipčanska kultura, majevska, inkovska, budistična, islamska, katoliška ... skozi tisočletja en sam sakralni objekt in umetnost za številne bogove in monoteističnega boga, različno imenovanega v različnih kulturah – in seveda za njihove samooklicane predstavnike ter oznanjevalce na zemlji. V Rimu je po nekaterih vedenjih okrog 240 bazilik in cerkva, denimo v Sloveniji stoji na domala vsakem hribčku lična in umetniško bogata cerkvica. Koliko dela, kapitala in naravnih virov je bilo vložene v te kulturno zgodovinske sakralne objekte in koliko znoj in solz je pri tem steklo iz tistih, ki so imeli takrat in imajo še danes najmanj od vsega tega bogastva.

Izhajajmo iz predpostavke, da če bi bila vsa ta neprecenljiva arhitekturna in umetniška dela vseh zvrsti, posvečena bogovom in bogu, razumno skromnejša in bi bili vsi ti ogromni človeški umni in kapitalski vložki preusmerjeni bolj v prid človeštva in ne v nekaj nedoločljivo nadčloveškega, ali bi danes še imeli na planetu neozdravljive bolezni, lakoto in revščino? Bi nemara človeštvo že imelo rezervni življenjski prostor izven zemeljskega klimatskega balona? Ali ne bi z nekoliko večjim ekonomskim, kulturnim in socialnim razvojem tretjega sveta že davno zajezili nenadzorovanega prekomernega naraščanja števila prebivalstva, kakor se je to že davno zgodilo z živalstvom? In eksistenčne, prehranske, kulturne, socialne tegobe, ki ta čas tarejo tretji svet, bi lahko bile že davno presežene. Vse to bi najbrž že lahko dosegli, samo če bi v dobi našega štetja bolj racionalno vlagali v nedoumljivo sfero religije in več v napredek človeštva.

Po eni strani se »k sreči« to ni zgodilo in človeštvo zategadelj lahko občuduje egipčanske, inkovske in majevske piramide, Akropolo, nekoliko tudi Machu Picchu in Taj Mahal, budistične in hindujske templje, samostane različnih verstev, baziliko Sv. Petra v Rimu in največjo gotsko katedralo v Milanu, Notre-Dame v Parizu, katedralo Sagrada Familia v Barceloni, katedrale v Kölnu in Ulmu, umetnine vseh v sakralnih objektih, poslušša sakralno glasbo, bere tovrstno prozo in poezijo ....

Po drugi strani pa se na žalost to ni zgodilo. Človeštvo je tisočletja nespametno trošilo svoje intelektualne in materialne resurse za uporabno nespametne projekte in zato se bo danes in v prihodnje še naprej nenadzorovano množilo, najbolj v nerazvitem svetu, kjer ne znajo in ne zmorejo pridelati dovolj hrane za prebivalstvo. Ljudje bodo še naprej množično umirali zaradi neozdravljivih bolezni in lakote, za uporabno osvojitve drugih planetov bo človeštvo čakalo še mnoge, mnoge generacije ....

Dialog

Karl Marx je v uvodu Prispevka h kritiki Heglove pravne filozofije zapisal:

*»Religiozna beda je izraz dejanske bede in hkrati protest zoper dejansko bedo. Religija je vzdih ogrožene kreature, čustvo brezsrčnega sveta, kot je tudi duh brezdušnih razmer. **Religija je opij ljudstva.** (poudaril B. Š.)*

Odprava religije kot iluzorne sreče ljudstva je zahteva njegove dejanske sreče. Zahteva, da se odrečeš iluzijam o svojem stanju, je zahteva, da se odrečeš stanju, ki potrebuje iluzije. Kritika religije je torej v kali kritika solzne doline, ki ji je religija svetniški sijaj.

Kritika ni uničila imaginarnega cvetja na okovih zato, da bi človek nosil okove brez fantazije in tolažbe, marveč zato, da bi okove odvrigel in si utrgal živ cvet. Kritika religije strezni človeka zato, da bi mislil, da bi delal in da bi oblikoval svojo dejanskost kot streznen, urazumljen človek; zato, da bi krožil okoli samega sebe in s tem okoli svojega dejanskega sonca. Religija je le iluzorno sonce, ki kroži okoli človeka toliko časa, dokler sam ne začne krožiti okoli sebe.«

Zgornji citat nazorno izpričuje odklonilen odnos izvornih teoretikov marksizma do religije, ki pa so ga poznejši izvajalci v praksi, domala vsi po vrsti, tudi veliki svetovni diktatorji in revizionisti marksizma, zlorabili do absurdnih razsežnosti. Namerno državno oviranje svobode mišljenja in izkazovanja vernosti, preganjanje vernih, in celo prepoved vere je bila značilnost za države vzhodnoevropskega »komunističnega« bloka ter drugih t. i. komunističnih držav širše v svetu in to je stalna praksa ponekod po svetu še danes. Bivša Jugoslavija je bila po hitrem razhodu z leninistično-stalinističnim boljševizmom tu nekoliko tolerantnejša, a še vedno dokaj zadržana do vere in njenih institucij. Resnejši dialog na ravni takratnih držav in večjih verskih skupnosti je bil zelo otežen zaradi dokaj dogmatičnih stališč obeh možnih sogovornikov.

V Sloveniji je področje odnosa države in vere urejeno v 7. členu ustave in posledično z dokaj ohlapnim t. i. vatikanskim sporazumom iz leta 2004, v katerem si je država od 10. do 13. člena zadala kar velike materialne obveznosti in cerkvi omogočila veliko do takrat izključno državnih dejavnosti.

Tolikokrat ponovljena in s strani religioznejšev večkrat zasmehovana teza »religija je opij ljudstva«, ki so jo ponavljali tudi naši medvojni in povojni revolucionarji, je pravzaprav srčika vpliva religije na človeka in njegove zmožnosti razumnega reševanja problemov. Z drugimi besedami pove, da človek, ki hoče reševati določene probleme in jih rešuje na religiozen način, teh problemov ne rešuje dejansko, temveč navidezno in začasno, odrija jih na stran, kakor zasvojenec z drogo začasno potiska na stran svoje probleme, ki pa ga vedno znova dohitevajo, prehitevajo in končno njegov daleč največji problem postane način kako se loteva reševanja svojih problemov.

Če postavim laično tezo da je marksizem zaradi zapostavljanja privatne lastnine, ki je za enkrat na tej stopnji razvoja družbene zavesti še vedno največji pogonski generator družbenega razvoja, utopičen

nazor, nikoli docela uresničljiv ali pa uresničljiv le v neki nepredvidljivo daljni prihodnosti, ko bo človek dejansko postal človeku človek in ne volk, in da je tudi religija, vsaj za ateiste, nekaj podobnega, potem lahko pogojno ugotovim, da nam dva popolnoma diametralno nasprotna nazora ponujata pravzaprav enako podobno iracionalno vsebino, vendar zapakirano v povsem različni in nasprotujoče si zapeljivo pisano obarvani embalaži. Priznam: ta **samo moja** laična in k temu še pogojna izrečena teza lahko osupne marsikaterega boljšega poznavalca marksizma, ker je najbrž resnično zelo problematično negiranje racionalno-enciklopedičnih naporov marksistov; bolj pa odgovarja naslovu tega zapisa.

*»S poznavalsko držo, s katero se loteva problema nevere, s silovito močjo svoje besede, ukoreninjene v najboljši francoski kulturni tradiciji, usmerja pozornost svojih številnih poslušalcev na tragični položaj človeka, ki se je oddaljil od boga ali je vsaj pozabil nanj, in na način, kako se temu človeku približati v spoštljivem in bratskem dialogu. Njegovo prepričanje je prepričanje njegovega prijatelja Pierra Emmanuela: »Ateizem je zima sveta, vera je njegova pomlad.« (poudaril B. Š.). Tako je zapisal, takrat še nadškof, Franc Rode v svoji knjižici **Cerkev, narodi in demokracija**, izdani leta 1997, kjer bralcem predstavlja 9. aprila 1965 ustanovljeno Tajništva za neverujoče, po Tajništvu za edinost kristjanov in Tajništvu za nekrstijane tretji dikasterij dialoga znotraj rimske kurije.*

Prijetna za branje in preprosto razumljiva je ta Rodetova knjižica, a podobno misli iz uvoda tega zapisa v praksi zija dokajšnji prepad med deklariranim in dejanskim. Še se spomnimo kakšno dobro desetletje nazaj, kako je kot ljubljanski nadškof in metropolit radikalno zarezal v dokaj strpno slovensko sožitje med kristjani in nekrstijani s pepelom pokojnikov v kante za smeti, z dresiranimi nemškimi ovčarji in še čim. Ena najboljših odločitev papeža Ivana Pavla II. za Slovenijo je zato bila, da ga je 11. Februarja 2004 vzel k sebi v Vatikan in imenoval za prefekta Kongregacije za ustanove posvečenega življenja in družbe apostolskega življenja. A vseeno, RKC kot svetovna verska institucija najbrž resno misli razpravljati z neverujočimi, saj je bil prvi vodja papeškega Tajništva za neverujoče eminentni kardinal König in danes ga vodi ravno tako v vatikanski hierarhiji zelo vidni kardinal Jean-Louis Tauran. Koliko pa bi se bil Vatikan kot krovna institucija vseh katoličanov pa tako tudi Katoliške cerkve na Slovenskem pripravljen v dialogu premakniti iz svojih dogmatičnih okopov, ni treba posebno ugibati. Povsem razumljivo je: še tako minimalen odklon od deklarirane absolutne resnice je negacija nje same in absolutna resnica ne bi obstajala več. Kako je z dialogom ateistov z verujočimi? Medtem, ko Vatikan k temu pristopa preudarno, organizirano, institucionalno, ateisti, institucionalno nepovezani ali ne dovolj povezani, nastopajo v dialogu kot posamezni vidni misleci, družboslovci, filozofi – in med njimi včasih tudi naš največji filozof ta čaš, svetovno prepoznavni ateist Slavoj Žižek. Ni zaznati pozitivnih učinkov širše evropsko in svetovno institucionalno povezanih ateistov, ki bi ustrezno organizirani lahko enotno in odločneje zagovarjali svoja stališča v tem dialogu. Podobno velja tudi za ateiste v Sloveniji. Verjetno ni pretirana ocena, da jih je vsaj kakšnih petnajst odstotkov. Po podatkih Statističnega urada Republike Slovenije se je leta 2002 pri popisu prebivalstva za ateiste sicer deklariralo 10,1 odstotka prebivalstva, a tako ali drugače neverujočih je najbrž mnogo več. Že deset odstotno število aktivnega prebivalstva je velika sila, ki bi povezana v Združenje ateistov (ZAS) lahko bila močno civilno združenje in se tako uspešneje zoperstavila eklatantnemu kršenju ustavnega načela ločenosti verskih skupnosti in države. To je še toliko bolj pomembno zato, ker desnica, ki je že v prejšnjih mandatih svojega vladanja kar močno podlegala pretiranim apetitom Katoliške cerkve na slovenskem po sredstvih iz državnega proračuna, je tudi veliko bolj povezana od leve in zato nenehno obstaja nevarnost, da bo z njeno pomočjo trajneje prevzela oblast in s tem za protiuslugo slabo prikriti podpori v političnem tekmovanju, še povečala protiustavno financiranje vodilne verskih skupnosti.

Za nadstandard iz lastnega žepa

Država plačuje zadovoljevanje vseh vrst potreb prebivalstva v višini in obsegu, ki ga omogoča višina iz davkov in prispevkov državljanov nabranega državnega proračuna. V odvisnosti od teh zmožnosti je primerno visok življenjski standard prebivalstva. Višje so te zmožnosti, višji je standard – in obratno.

So pa sloji prebivalstva, ki jim takšen standard ne zadostuje in zato so za določen nadstandard pripravljeni, mimo plačevanja davkov, še dodatno seči v svoj žep.

Podobno mora biti pri plačevanju za zadovoljevanje religioznih vsebin. Kar močno je namreč prisotna teza, nekajkrat jo je na javni televiziji odpiral tudi poznani moralni teolog in profesor dr. Ivan Štuhec, ko je zagovarjal verouk v šolah, češ tudi verniki plačujejo davke in zato imajo pravico biti v šolah vzgajani v skladu s svojim verskim prepričanjem. Seveda verniki imajo to osnovno človekovo pravico, vendar vzgoja mora biti organizirana v verskih ustanovah svoje vere, z učitelji svoje vere in za denar svoje vere. Sleherni državljan te države plačuje davke in država mu to vrača, včasih bolj včasih manj uspešno, z državnim izobraževalnim, socialno zdravstvenim, otroško varstvenim, invalidsko pokojninskim sistemom, z izgradnjo in vzdrževanjem vseh vrst infrastrukture in z vsemi drugimi oblikami zagotavljanja življenjskega standarda prebivalstva, ki se napajajo iz državnega proračuna. Tega so deležni vsi državljani, verni in neverni, zadovoljevanje religioznih potreb pa je že določene vrste nadstandard, vlaganje med ostalim tudi v lepo posmrtno življenje, ki pa si ga mora v našem sistemu plačevati vsak zainteresirani posameznik sam, na način, kakor si ga organizira njegova sekta ali cerkev. V nasprotnem smo v podrejenem položaju neverni, ki se bomo cvrli v peklu navkljub temu, da vernim sopljučujemo ta nadstandard.

Namesto zaključka

Ko gre za zapletene odnose med religijo in ateizmom, na nekaj ne bi smeli nikoli pozabiti: Ateizem ni naperjen zoper verovanja, ne sprejema le vsebine verovanj. Ateisti smo lahko nasprotniki religije, nikakor pa ne njeni sovražniki. Lahko se ji v strpnem dialogu zoperstavljamo z že znanimi znanstvenimi argumenti ali lastnimi spoznanji, nikakor pa ne z nestrpnim sovražnim govorom in zaničevanjem. Seveda pa to vzajemno velja tudi za teiste. Ateisti ne bi smeli v nobenem primeru delovati proti religijam in verujočim, marveč to spoštovati kot svobodno izbiro vsakogar in le v razumevajočem dialogu dokazovati svoj prav ter z odločnimi argumenti, ki jih kot dovolj trdne temelje daje ustava, nasprotovati vpletanju religije v povsem posvetne zadeve. Zagovorniki ateizma ne verujemo v nadnaravno in posmrtno, a verovanje drugih v nadnaravnost, posmrtnost, boga in božanstva tolerantno spoštujemo.

(september / kimavec 2011)

Vladislav Stres

*»Človek je vrednota in vrednost,
če vrednote in vrednosti prepoznava.«*

Hiter razvoj znanosti je pripeljal do tega, da vse bolj prepoznavamo kompleksnost Sveta¹ in njegovih procesov ter logike kot zakonitosti, ki so del njega. Kompleksnost je tako obsežna, da informacije poenostavljamo. Ustvarili smo slike, simbole, delna znanja, delne logike.

Že najmanjši delci ali energijske točke imajo svoje hotenje in ta hotenja deloma imajo tudi mnogo večje tvorbe, kot je npr. človek ali pa planet sam. Kaj je cilj teh hotenj²? Cilj je dopolnitev v t. i. absolutno dozorevanje. Ker pa so ta hotenja vsakega 'delca' malce različna, je velikansko telo, kot npr. človek, dokaj nejasna celota hotenj. Zaradi 'dihanja', ki je osnovni proces vpijanja, filtriranja, vgrajevanja in na drugi strani izdihovanja oziroma odmetavanja delcev, sčasoma pride do sortiranja na višjem nivoju. Podobni delci skupaj so sposobni oblikovati bolj čisto zavest, kaj sploh vsi skupaj hočejo. Materialne koncentracije, torej telesa, imajo torej funkcijo razvoja materije oz. energije, ki jo združujejo.

Tako kot zavest človeka poveljuje in usmerja delovanje človeka, lahko skupna zavest skupine ali pa državne skupnosti usmerja več ljudi. Karl Gustav Jung je skupinsko zavest imenoval **Nadjaz**.

Ljudem se nudijo različni Nadjazi v obliki religijskih, ideoloških modelov in vzorcev življenjskih ciljev ter vrednot. Modeli Nadjazov se vsiljujejo preko reklam, pogostih ponavljanj, dokazovanj na mehke in na grobe načine. Skupine, ki stojijo izza lastnega oblikovanega Nadjaza se, v primeru ogroženosti letega, vedejo agresivno. Reagirajo z vojno, cenzuro, lažmi ....

Če damo Nadjazu ime, ga lahko torej imenujemo: Jezus, Mohamed, Buda, kapitalizem, socializem ... ker Nadjaze ustvarjajo tudi posamezne lože, ga lahko imenujemo tudi: Opus Dei, Framasoni, takšni in drugačni Templarji, vitezi .... In vsi ti Nadjazi se želijo dvigniti nad druge ter upravljati s podrejenimi.

V tem boju med verzijami, kateri Nadjaz bo združil človeštvo, se je povsem pozabilo na posameznika, na nujnost, da ima vsak svojo svojstveno identiteto. Dejanska modrost zato verjetno v tem neposrednem merjenju moči, kako pridobiti, sprati možgane preko: medijev, teorij, sublimalnih informacij, iniciacij ... dejavno ne sodeluje. Modrost se zato lahko sliši le v 'tišini'. Najprej pa moramo prisluhniti srčiki svoje lastne zavesti oz. duše. Zahodne religije so tako v današnjem času pokazale svojo konfuznost in nesposobnost stkati mrežo povezav z upoštevanjem vedenj na enem koncu ter svobode posameznika na drugem koncu.

Kaj dobimo in kaj izgubimo z ukinjanjem Rimokatoliške cerkve? S tem se dokončno ločujemo iz objema rimskega imperija tudi v duhovnem smislu. Na drugi strani pa bi bilo prav, da oblikujemo Nadjaz na podlagi posebnosti naših krajev, običajev in ljudi ter iz vsega skupaj iztisnemo 'radij'

---

1 Svet kot celoto zapisujem z veliko začetnico, saj je zame celota vsega, kar obstoji, in je ime te celote.

2 T. i. teoretični delci, iz katerih je zgrajeno vse, imajo osnovne lastnosti Boga, kot ga poznajo tudi religije: so vseprisotni, poznajo absolutno svobodo in absolutno ljubezen. Toda do absolutne ljubezni pridejo res zelo redko in takrat jih fiziki kvantne mehanike vidijo kot svetlobni fluks, ki izgine v neznanu. Do tega pojava pride npr. ko se združita t. i. pozitron in elektron. Za absolutno ljubezen so teoretični delci (npr. kvarki) pripravljeni žrtvovati prav vse druge povezave, torej se odločijo za absolutno svobodo (avtorstvo: © Vladislav Stres).

idealov, ki nas bodo združevali in obenem omogočali samosvoj razvoj zavesti oz. duhovnosti posameznika.

Pri tej nujni novi postavitvi lastnega Nadjaza bi lahko upoštevali religijo naših prednikov. Posameznik mora odraščati v umirjenem, spodbudnem okolju. Tu se lahko naslonimo na znanja o Tročanu – urejanju predvsem rastlinskega okolja na način vzpostavitve energetskega harmoničnega dopolnjevanja (npr. v okolici doma zasadimo lipo, ki predstavlja vodni element, jablano, ki predstavlja sončnega in oreh, ki predstavlja zemeljskega). Pojem Boga bi lahko enačili s Svetom kot celoto. Temelj tovrstnega pogleda na Svet in Boga je zapisan v temeljnih slovenskih besedah **sveti – Svèt – svéti**. Svet je torej svetost in vse, kar sveti, je Svet. S Svetom smo neločljivo povezani in prav je, da se tega zavedamo. Med seboj smo soodvisni, zato moramo, vsaj tisti, ki imamo glede tega podobna prepričanja, živeti v partnerskem odnosu v smislu medsebojnega dopolnjevanja, tako do ljudi kot tudi do narave in naravnih sil. Posledica bo družba prijaznih, sodelujočih, med seboj dopolnjujočih se ljudi, tudi narava, v primeru, da postanemo do nje spoštljivi, bo postala prijaznejša. Pravijo, da so drevesa postavnejša, živali prijaznejše, pridelek obilnejši, voda okusnejša, naše zdravje trdnejše, če gojimo ta partnerski čut.

Postavljanje v položaj a-teizma, brezboštva, pretiranega poveličevanja racionalnega in diskreditacije čutno čustvenega je zame ključna napaka, zaradi katere smo v krizi vrednot in v razpadanju Zahodne civilizacije. Vanjo vdirajo tuje kulture, prebivalstvo pa postaja odtujeno in zombistično odrevenelo. Čustva aktivirajo in dajo v pogon in prav je, da jim zopet damo mesto, katerega bi morala imeti. Toda ne kot samozadostna, ampak razvita v prefinjenost in dobro odporna proti možnim manipulacijam. Tu pa je prostor zavesti, ki razpolaga tako s prefinjenim občutkom za inspirativno kot tudi z relevantnimi podatki. Oboje skupaj je namreč celota, ki ima možnost, da si izbori prostor v prihodnjem svetu civilizacije ljudi.

Kdo vse si je do danes lastil pravico do naziva vrhovnega Nadjaza – samega Boga! Ker je Bog Svet kot celota, si tega imena ne bi smel lastiti nihče. Celo več: morali bi reči, da ga počasi spoznavamo in da o njem vemo relativno zelo malo. Bistveno več kot duhovščina o Bogu dandanes dejansko ve znanost, če jo jemljemo kot integralno celoto, kar pa (še) ni³. Za Boga se je npr. proglasil vladar neodvisna Hetitske države Kommagene Antiochus Theos oz. Antioh I. Vladal je med 70-tim in 38-tim letom pred novim štetjem. Od v samega Boga povzdignjenjega Antioha ni daleč zaostajal narcis Gaj Julij Cezar (100–44 p. n. št.), ki se je v svojem življenju okitil še z naslovi kot so Augustus, Pontifex Maksimus in na koncu je hotel postati Cezar – Cesar tudi vsem ostalim. Proglasiti se je želel tudi za Ozirisa, za edinega sina Boga na Zemlji. No, to je uspelo cesarju-diktatorju, 'popolnemu' Oktavijanu⁴ (oz. Oktavij, 27 p. n. št. – 14 n. št.). S čem so lažno dokazovali svoj položaj Boga oziroma njegovega edinega zastopnika? Vladati so skušali ključnim čustvenim in miselnim tokovom prebivalstva v svoji državi, pa tudi širše. Kar so se domislili, je bilo čaščeno in se je tudi uveljavljalo. Zato so jih prebivalci kraljevine, cesarstva ... imenovali tudi "veter" oz. dih, npr. hebrejsko **Ruah**. Vsakogar, ki jim je bil na poti, so enostavno 'odpihnili'. Odpihnili so 'napačna' vrednotenja, razmišljanja, ki so jih ljudje pred tem imeli v posameznih krajih, pa tudi širše, npr. v celotnem Rimskem cesarstvu. Pri uveljavljanju čaščenja jim je pomagal državni aparat, ki je bil sestavljen iz POSLUŠNIH, vodljivih. Kako podobno današnjemu stanju, mar nel? Ključni del sporazumevanja, kaj je prav in kaj ne, kaj častiti in kaj izpostavljeni, je bil denar v obtoku. Kovanci, na katere so bila odtisnjena tovrstna sporočila. Preko obtoka oz. rabe denarja pa se je ugotavljalo tudi, katero sporočilo se je med ljudmi bolj uveljavilo. Cel državni aparat je uporabljal tehnike čustvenega, miselnega podrejanja in iniciacij, npr. polaganje rok, kot to danes počnejo škofom, duhovnikom in laičnim iniciantom v RKC .... Poleg tega so razvili tehniko javnega prikazovanja krutega izživljanja nad vsakim, ki se je pregrešil: javno sramotenje, izobčenje, krvne daritve, križanje, obešanje, razčetverjenje .... Vse to je lomilo možne odpore daleč naokrog. S tem namenom so izdelali tehnike mučenja, v katerih je žrtev res močno izražala svoje bolečine, bedo in

3 Npr.: Kvantna in Newtonova mehanika sta še vedno vsaksebi, nista povezani v celovito teorijo.

4 Cesar Gaj Oktavijan je imel naslednje nazive: Augustus (vzvišeni) – častni naziv, nosil ga je kot lastno ime, imperator – vrhovni poveljnik, caesar – v spomin na Julija Cezarja, princeps – prvi v državi in prvi v senatu, pontifex maximus – vrhovni svečenik, pater patriae – oče domovine, tribunus plebis – ljudski tribun.

razpad osebnosti (npr. pri križanju so nogi pribili skozi gležnja, roki pa vsaksebi skozi kosti zapestja). Z uveljavitvijo strahospoštovanja so dosegli učinke programiranja 'črednega nagona' soljudi, torej izjemno sfanatizirano pripadnost vsemu, kar je počel vladar, ki je bil odet v simbole ciljnega človeka: Kalosa, Agathosa, Kristusa odrešenika ....

Fanatično pripadni, imenujem jih tudi Kapoti, so vodili državo na različnih oblastnih nivojih glede na potrebe in posamezne osebne lastnosti. Zakaj uradnike civilne in vojaške oblasti imenujem tudi Kapoti? Ta izraz so namreč uporabljali v koncentracijskih taboriščih zato, ker so nekateri poslušnejši jetniki delovali kot zavezniki oblasti. Torej so se naslonili na **dogme** (nedotakljive resnice) in ukaze vodij kljub temu, da so pri tem zapostavili osnovne pravice soljudi. Neposlušnim, nesfanatiziranim sojetnikom so lomili vratove – ne zato, da bi s tem zaustavili brutalnost in kriminal, ampak zato, ker jim je bilo tako ukazano. Če so želeli biti ljubi oblasti in vladarju(-em), so se morali ukazom podrežati z veseljem in izkazanim zadovoljstvom. Totalitaristična miselnost vladarja je bila za državno upravo slast ter napoj. Vladar je bil nedotakljiva čudovitost, nedoumljiv zaradi njemu lastnih ključnih sposobnosti, ki so bile nad vsemi.

Tudi danes mediji ustvarjalo osebnosti, ki jim dajejo vlogo nosilcev idealov. Predvsem mladina tako nori zdaj za tem, zdaj za onim zvezdnikom. Na ta način se programirajo v sledenje. Šolski sistem pa dela na tem, da se otroci v osnovni šoli oddaljijo od družine, v srednjih pa še od samih sebe in da tako kot pubertetniki izgubijo vrednote čistosti, iskrenosti, veselja do dela in raziskovanja. **Cilj je pač kreacija robotizirane osebnosti**, ki bo del kapitalističnega kolesja podrežanja posameznika za cilje elit. Položaj Boga si dandanes namreč lastijo elite, ki pa težje uveljavljajo nekdanje kode programiranja ljudstva. Preveč informacij zbeži preko interneta, s preveč tehnološkimi pridobitvami razpolagajo(-mo) nepovečani ljudje. Zaradi tega se koncepti in vizije, ki jih širijo iluminati te ali one sekte ali ideologije, krhajo. V času se izkazujejo kot neobstoje iluzije. Čaščenje vladarja kot vrhovnega absolutuma se je sicer zadržalo v nekaterih državah, kot npr. v Severni Koreji, toda tudi tam gre evolucija podobno pot. Na totalitarizmu grajena miselnost se tako krha, Bog v podobi sina na Zemlji je v Zahodni civilizaciji razpadel na božanstva, ki želijo narediti svetovno vlado. Ta svetovna vlada pa se v tem času ne postavlja na način osnovnih moralnih načel in pravic posameznika, ampak kot nova totalitarna družba. Posameznik, npr. državljan EU, v soočenju z nepregledno ter počasno mašinerijo upravljanja, ki določa, kaj lahko, kaj sme in česa ne, ne more spremeniti **ničesar**. Ta Zahodna mašinerija v navezavi z nadrejenim 'partnerjem' ZDA predstavlja tehnokracijo, izza katere se zelo verjetno skriva poskus postavljanja novega Boga vsem zemljanom, torej ljudem, pa tudi širše, naravi na sploh. Kot da se bo Babilonski stolp, ki ga omenja Biblija stare zaveze kot največje zlo, res zgradilo »iz opek, mimo pravic posamezne opeke.« Tako imenovane svete knjige (Biblije ipd.) moramo brati z distanco. V sebi vsebujejo veliko zanimivosti, toda v današnji dobi smo pričeli razmišljati s svojo glavo in uveljavljati pravico do identitete ter soupravljanja družbe – sodelovanja. Zato Boga na zemlji v obliki sekt, zakonodaje ali združb ne potrebujemo, niti tega v veliki večini več nočemo. Bog je Svet kot celota in prav vse ima in naj najde svoje mesto v tej neizmerni mogočnosti, katere delček smo tudi mi sami, tako kot civilizacija kot posamezniki.

NEKAJ VPRAŠANJ ZA TEOLOGE

Frane Tomšič

V Katekizmu Katoliške cerkve (slovenska izdaja iz l. 1993) je na strani 44 zapisano: »Bog je avtor Svetega pisma. 'Od Boga razodeta resnica, ki jo vsebuje in posreduje Sveto pismo, je zapisana po navdihnjenju Svetega Duha'.«

Je stvarjenje vesolja trajalo šest dni, kot je zapisano v Svetem pismu (Ekumenska izdaja, Ljubljana, 1993), ali je Bog kot avtor 'zapisal' šest dni, mislil pa je šest razvojnih obdobj?

Stvarjenje je potekalo šest dni

Prvi dan: ločitev svetlobe od teme;
drugi dan: ločitev zgornjih voda od spodnjih;
tretji dan: v nižjih vodah se od vode ločuje zemlja; nastane svet vegetacije;
četrti dan: na nebu nastaneta Sonce in Luna;
peti dan: ustvarjeni živa bitja v morju in ptice;
šesti dan: ustvarjeni živali in človek;
sedmi dan: Bog počiva.

Tretji dan je bila ustvarjena Zemlja, četrti pa Sonce in Luna. Iz tega lahko razberemo, da je bila Zemlja začetek, vesolje z vsemi milijardami galaksiji in zvezd pa dan kasneje. Zemlja je torej središče vesolja.

Branje Svetega pisma

Lahko beremo Sveto pismo tako, kot je zapisano, ali moramo predpostavljati, da je Bog uporabljal metafore, ki jih znajo razlagati le teologi?

Mož bo gospodoval nad ženo

»Bog je rekel ženi: 'Prav mnogo težav ti bom dal pri tvoji nosečnosti; v bolečinah boš rodila otroke. Po svojem možu boš hrepenela, on pa bo gospodoval nad teboj.'« (Sveto pismo, str. 13)

Je Bog mislil resno?

Prepovedi

»Od svojih otrok ne dajaj nobenega v daritev Molohu in ne skruni imena svojega Boga: jaz sem Gospod!«

»K moškemu ne smeš iti kakor ženi; gnusoba bi to bila. K nobeni živali ne smeš iti; s tem bi se oskrnil; ženska naj se ne postavlja pred živaljo, da bi se z njo družila; grda oskrumba bi to bila ...

Kdor koli stori katero izmed gnusob, vsi, ki to delajo, naj bodo iztrebljeni iz sredine svojega ljudstva ....« (Sveto pismo, str. 122)

Pobiti vse nasprotnike

Bog je 'zapisal': »Kajti moj angel pojde pred teboj in te privede k Amorejcem, Ferezejcem, Anaanancem, Hevejcem in Jebusejcem, ki jih bom iztrebil.« (Sveto pismo, str. 84)

»In Gospod, naš Bog, nam je dal v roke basanskega kralja Oga in vse njegovo ljudstvo; pobili smo ga tako, da mu nihče ni preostal, ki bi utekel ... In pokončili smo jih z zakletvijo v vsakem mestu, može, žene in otroke.« (Sveto pismo, str. 177)

In naprej: »Uniči vsa ljudstva, ki ti jih je izročil Gospod, tvoj Bog! Tvoje oko naj se jih ne usmili!« (Sveto pismo, str. 182)

» ... 'Toda v mestih teh ljudstev, ki ti jih Gospod, tvoj Bog, daje v last, ne puščaj nobenega živega bitja pri življenju, temveč kot predmet zakletve jih neizprosno uniči: ..., kakor ti je Gospod tvoj Bog zapovedal ....'« (Sveto pismo, str. 193)

»In Mojzes se je postavil k vratom v tabor in rekel: 'Kdor je za Gospoda, k meni!' /.../ 'Pripašite si vsak svoj meč okoli ledja, pojdite po taboru sem ter tja, od vrat do vrat, in vsak naj ubije celo svojega brata, prijatelja in sorodnika!' /.../ In padlo je tisti dan izmed ljudstva okoli tri tisoč mož.« (Sveto pismo, str. 93)

Kaj je Bog mislil z besedami 'iztrebi' in 'uniči vsa ljudstva'? Ali se niso krščanski vladarji zgledovali po Gospodovem zgledu, ko so vodili morije, kjer so umirali milijoni? (le na Soči nekaj sto tisoč mož in fantov)

Vsaka kršitev se kaznuje s smrtjo

»/.../ In glej, to se je resnično zgodilo: zgodila se je gnusoba v Izraelu; tedaj pelji tistega moža ali tisto ženo, ki sta storila to hudobijo, k vratom, moža ali ženo, in ju posuj s kamenjem, da umrjeta!«

»/.../ Kdor pa bi predrzno ravnal in bi ne poslušal duhovnika, ki tam opravlja službo Gospoda, tvojega Boga, ali sodnika, ta človek mora umreti; /.../« (Sveto pismo, str. 191)

»Jedel boš sad tvojega telesa, meso svojih sinov in hčera, ki ti jih bo dal Gospod, tvoj Bog, v stiski in sili, s katero te bo stiskal tvoj sovražnik.« (Sveto pismo, str. 201)

»Če se moža tepeta in pristopi žena enega, da reši svojega moža iz rok tistega, ki ga tepe, pa stegne roko in zgrabi njegov sram, ji odsekaj roko: tvoje oko bodi brez usmiljenja!« (Sveto pismo, str. 197)

Sveto pismo je polno takih in podobnih zapisov. Če je Bog avtor Svetega pisma, čemu je govoril v prisposodobah? Sveto pismo so brali le pismeni izbranci; zakaj jim ni povedal, kar je mislil?

Ali lahko dopustite, da so tisti, ki trdijo, da je Bog avtor Svetega pisma, najhujši preklinjevalci, ki žalijo 'Stvarnika'?

Čarovnice in heretiki

V štiristo letih je Sveta inkvizicija obsodila na grmado nad milijon 'čarovnic' in heretikov (med njimi tudi Gorenjca Petra Kupljenika). Tukaj ni šlo za metafore. Grmade so res gorele.

Kako se to ujema s tem, kar pripisujejo Jezusu?

Teologi bodo odgovorili, da je smrtne kazni izvrševala posvetna oblast in ne Cerkev. Vendar so 'heretikom' in 'čarovnicam' sodila inkvizicijska sodišča. Posvetna oblast je le izvrševala sodbe.

In kdo je gospodoval v Rimu, ko so sežgali dominikanca Giordana Bruna in Petra Kupljenika?

Prodaja odpustkov

Katedralo sv. Petra so gradili z denarjem, ki so ga vladarji in verniki plačevali za boljši položaj v raju zase, pa tudi za že umrle sorodnike, ki so trpeli v vicah. Premoženje obsojenih heretikov je pripadalo Cerkvi.

Ali lahko sklepamo, da je Rimsko katoliška cerkev bogatela s prodajo »večnega življenja«?

Vnebovzetje

Marija je bila s telesom vzeta v nebesa (dogmo o tem je papež razglasil šele leta 1950). Nebesa sodijo v duhovni svet. Ne gre za materialni prostor, kjer bi stal božji dvor z dvorjani. Niti ne moremo domnevati, da je raj na oddaljenem planetu.

Kaj naj bi človeško telo delalo v duhovnem svetu?

Davidov potomec

Pisec Matejevega evangelija prične z Jezusovim rodovnikom, s katerim dokazuje, da je njegov odrešenik Davidov potomec. Pisec Lukovega razodetja prav tako dokazuje Jezusovo sorodstveno zvezo s kraljem Davidom. Pri Mateju je naštetih 25 rodov do Jožefa, pri Luki pa 39. Pisca se ne strinjata niti o Jožefovem očetu (po Mateju je Jakob, po Luki pa Heli).

Kako je mogoče, da je Jezus Davidov potomec, če Jožef ni bil njegov oče? (deviško rojstvo)

Krščanstvo ni religija knjige

»Vendar pa krščanska vera ni 'religija knjige'. Krščanstvo je religija božje 'besede' /.../« (Katekizem, str. 45) »Nikakor ni prav, če kdo osebno vest in razum postavlja v nasprotje do moralne postave ali do cerkvenega učiteljstva.« (Katekizem, str. 515) »Biti poslušen v veri pomeni svobodno se podrediti poslušani besedi, ker za njeno resničnost jamči Bog, resnica sama.« (Katekizem, str. 53)

Je zato Cerkev izdala indeks prepovedanih knjig in so knjige gorele na grmadah?

Celota vernikov se ne more motiti

»Celota vernikov /.../ se v verovanju ne more motiti. In to svojo posebno lastnost razodeva z nadnaravnim verskim čutom vsega ljudstva /.../« (Katekizem, str. 42)

Je množica vernikov res dokaz o resničnosti verovanja? Ali niso množice sledile tudi drugim prerokom in voditeljem?

Angel varuh

»Vsak vernik ima ob svojih straneh angela kot zaščitnika in pastirja, da ga vodi v življenju.« (Katekizem, str. 103)

Kje so bili angeli tistih milijonov, ki so končali v krematorijih?

Edina Kristusova Cerkev ...

»Edina Kristusova Cerkev ... je tista, ki jo je naš zveličar po svojem vstajenju izročil Petru, da je njen pastir, in jo njemu ter drugim apostolom zaupal, da jo razširijo in vodijo /.../ Ta Cerkev, na tem svetu ustanovljena in urejena kot družba, obstaja v katoliški Cerkvi, katero vodijo Petrovi nasledniki in škofje, ki so v občestvu z njim.

Odlok o ekumenizmu 2. vatikanskega koncila razlaga: 'Samo po katoliški Kristusovi Cerkvi, ki je splošen pomočnik za zveličanje, je namreč mogoče doseči vso polnost zveličavnih sredstev ...!« (Katekizem, str. 229)

Luther, pri nas pa Trubar, sta se uprla pokvarjenosti v Cerkvi (prodaja odpustkov, moralni razkroj svečnikov itd.). Ali sta se s tem odrekla 'polnosti zveličavnih sredstev'?

Smrt

»Smrt je posledica greha. Kot verodostojen razlagalec svetopisemskih trditev in izročila uči cerkveno učiteljstvo, da je smrt prišla na svet zaradi človekovega greha.« (Katekizem, str. 275)

Ali so tudi vsa druga živa bitja (od šimpanza do slona in orla) grešila?

O smrti je grški filozof Epikur pred 2300 leti zapisal: »Svetovi in živa bitja se rodijo in umirajo zaradi gibanja atomov. Spoznavanje narave osvobodi človeka praznoverja in strahu pred smrtjo, kajti brez tega ni mogoča človekova sreča, ki je v duševnem miru.«

Večno življenje

Po smrti se človeško telo na koncu razstavi na milijarde atomov, ki se razkropijo v morjih, v zraku, v zemlji. Je mogoče, da so te milijarde še vedno v funkcij moje osebnosti?

Od stopnje sestavljenosti je odvisno, v kakšni funkcij so. Šele, če so sestavljeni kot naš živ organizem, delujejo kot človek.

Infinitezimalni delci energije tvorijo osnove vsega obstoječega v vesolju. Šele njihova stopnja sestavljenosti določa obliko materije, kot jo dojemamo.

Ali 'dušo' izvzamemo iz vse obstoječe energije? Je potemtakem duša le misel? Je misel možna brez možganov? Kako je z dušo naših prednikov, primatov?

Na koncu bo Jezus prišel soditi živim in mrtvim. Mrtvi bodo spet oživali (prav tako napoved so pripisovali perzijskemu božjemu sinu Mitri, ki naj bi prišel na Zemljo 1400 let pred Kristusom).

Glede na to, da nas je že sedaj sedem milijard in da so bile tudi pred nami milijarde in bodo še za nami, kje bo toliko prostora?

Katekizem rešuje to zadrego takole: »Bog pripravlja novo bivališče in novo zemljo, na kateri prebiva pravičnost in katere blaženost bo izpolnila in prekosila vsa hrepenenja po miru, ki se poraja v srcih ljudi.« (Katekizem, str. 285)

Tako, po sodnem dnevu se bodo vse milijarde ljudi selile na novo zemljo. Bomo tam večno živeli ali spet umirali? Zakaj bi morali spet dobiti telo, če ga v duhovnem svetu ne rabimo?

O svetosti življenja

»Peta zapoved, ne ubijaj.

Sveto pismo natančneje opredeljuje prepoved pete zapovedi: 'Nedolžnega in pravičnega ne ubijaj'« (Katekizem, str. 566)

»Varovanje skupnega blagra družbe zahteva, da napadalcu onemogočimo, da bi škodoval. Na tej podlagi je prišlo do spoznanja, da ima zakonita javna oblast pravico in dolžnost, da strogo nastopa z ustreznimi kaznimi, v skrajno težkim primerih ni izvzeta tudi smrtna kazen.« (Katekizem, str. 567)

Ko so se že mnoge države odrekle smrtni kazni, je Cerkev zadrego rešila tako, da je leta 2005 izdala Kompendij (povzetek Katekizma katoliške Cerkve iz leta 2002). Besedilo o smrtni kazni je izpuščeno. Vendar je tudi zapisano, da Katekizem velja v celoti.

Ali velja 'svetost življenja' le pri zarodkih?

Zločini proti morali

V pismu, ki sta ga 18. maja 2001 kardinal Ratzinger, kot prefekt Kongregacije za doktrino Vere, in nadškof Tarcizio Bertone, kot tajnik, poslala vsem škofom in drugim verskim predstojnikom in se nanaša na določitev pristojnosti Kongregacije za zločine proti veri, je med drugim zapisano: »Zločini proti morali, to je zločin proti šesti božji zapovedi, storjen s strani klerikov z mladoletnim izpod 18. leta starosti.« In na koncu: »Zadeve s tega področja so podvržene pontifikalni tajnosti.«

Je Cerkev kdaj prijavila zločine proti otrokom, storjene s strani klerikov, pristojnim oblastem države, v kateri so bili storjeni?

V tem pismu lahko zaznamo prikrito novost. »Grehi« se nanašajo le na zločine z mladoletnimi izpod 18. leta starosti. *Kaj pa spolni odnosi s starejšimi od 18 let?*

Lovišča so potemtakem odprta. Nič slabega! Vendar, kontracepcija je grešna, kondomi prepovedani. *In kaj se zgodi, če mladenka ali žena nad 18. letom starosti zanosi s klerikom?*

Družina je temelj krščanske družbe

Otroci morajo rasti z materjo in očetom. *Kako se bo ravnala RKC do klerika, ki bo postal oče? Bo moral oblikovati srečno družino ali bodo njegovi otroci nezakonski?*

Predkrščanska verovanja

Smrt Marduka, sumersko-babilonskega božanstva, so obhajali med 15. in 20. marcem. Pasijon je v njegovem evangeliju takole predstavljen: Ko so ga sovražniki ujeli in odpeljali na goro, so ga ogrnili v škrlatno ogrinjalo in ga zasmehovali. V roke so mu dali palico za žezlo, na glavo so mu posadili krono iz trnjevih akantovih listov. Po zaslišanju, kjer se je izdajal za boga, so ga obsodili na smrt. Pred pokopom so mu zasadili sulico v prsi. Na tej osnovi so privrženci Marduka dokazovali, da je umrl in da ni dvomov o njegovem vstajenju od mrtvih. Enako se je zgodilo v Siriji z bogom Adonisom. Tri dni po smrti, 25. marca, je vstal od mrtvih.

Grško-egiptovskega boga Sarapisa je doletela podobna usoda. Ko so ga sovražniki usmrtili, se je najprej spustil v pekel, potem pa vstal od mrtvih.

Ko je odrešenik Mitra (sin boga Ahura Mazde indo-iranskega izvora; njegovo rojstvo so praznovali 25. decembra z začetkom podaljšanja dneva kot zmago nad temo) prišel na Zemljo, njegovo življenje ni bilo drugačno od življenja drugih božanstev. Rodila ga je devica, delal je čudeže. Mitrova morala, ki jo je učil, je bila namenjena predvsem ponižanim in zatiranim. Obljubljal jim je večno blaženost po smrti. Mitro so mučili, ubili in obesili na kol. Tretji dan je od mrtvih vstal in odšel v nebesa. Evangelij Aveste govori o zadnji večerji, ki jo je Mitra obhajal z apostoli. Po spremembi kruha in vina v svoje telo in kri jim je rekel, da bo vsakdo, ki bo jedel in pil to telo in kri, deležen večnega življenja. Obljubil je, da se bo ob koncu sveta vrnil na Zemljo in sodil živim in mrtvim. Mrtvi bodo vstali iz grobov in spet dobili svoja telesa.

Številne podobnosti Jezusovih mitov s celo kopico mitov drugih starih junakov in božanstev niso naključne. Rodile so jih deviške matere, delali so čudeže, bili križani in od mrtvih vstali.

Vse religije so priredba prejšnjih verovanj. Njihova zgodovina ponikne v času animizma, ki je bil prvi temelj človekovega verovanja, animizma, ki je tudi sam izviral iz vraževernosti in neznanja in je zapeljal primitivne ljudi v strah pred neznanim.

Trubar o prikazovanjih

Primož Trubar je v svojem spisu 'Proti graditvi cerkva' na koncu zapisal: »Glih taku ta cerkev na Sveti gori per Gorici je tudi od ene zludjene babe gori prišla in te druge cerkve na gorah skoraj vse. H timu farji, škofi ine nekateri gospudje melče, za volo kir od tacih malikovih ofrov imajo dosti mesa h kuhanu. Oli zludi nje, kir h taki pregrehi inu golufiji melče, zuper ne pridugujo inu ne branijo, bode tudi kuhal v tim pekle vekoma, aku prave pokure inu per pravim času ne dejo.«

Zakaj se Marija prikazuje le ubogim na duhu? Ne bi bilo bolj učinkovito, če bi se prikazala na kateri od univerz ali med gobavci v Indiji ali med umirajočimi otroki, okuženi z aidsom v Afriki, ali na oddelku za otroke, obolelimi zaradi raka?

Božja mati

Je Marija božja mati ali le mati človeka, v katerega se je Bog vselil?

S tem vprašanjem se je Cerkev dolgo ukvarjala. Že na prvem koncilu v Niceji (leta 325), ki ga je sklical cesar Konstantin Veliki, so ugotovili, da je Kristus Bog. Na koncilu v Efezu (leta 431) po potrdili, da je Marija Božja mati. Temu stališču sta se, poleg drugih, upirala tudi patriarh Konstantinopla Nestorij in škof Arij. Obsojena sta bila kot heretika. (Denzinger, Enchiridion Symbolorum, 37. izdaja)

Poboj domobrancev bi utegnil biti del božjega načrta

V knjigi 'Stati inu obstati' je dr. Franc Rode na 46. strani zapisal: »Ali povojni poboji kristjanov na Slovenskem in desetletja komunistične vladavine. Kolikor je bila to velika nesreča za narod, so vendar v tem obdobju slovenski kristjani prvič v zgodovini izpričali svojo zvestobo Kristusu s svojo krvjo in s svojim skritim junaštvom. Tako Bog lahko uporabi celo zlo za dosego svojega načrta.«

To je izrekel takratni najvišji slovenski cerkveni dostojanstvenik. Ali tudi vi menite, da so morilci morebiti izvajali Božji načrt?

In naprej na str. 152 in 153:

»Sprava je mogoča samo s priznanjem Višjega, s priznanjem Nekoga, ki presega tako nas same kot vse zemeljske danosti in vse zemeljske načrte. S priznanjem pravičnosti kot večnim zakonom vesti, ki ga nihče v imenu nobene zemeljske danosti ne sme kršiti.

Ko človek relativizira svoja dejanja in jih podvrže kriterijem večne pravičnosti in resnice, se lahko spravi z drugim.

Dokler se ne bomo ločili od teh malikov in se priklonili pred večno resnico in pravičnostjo, med nami ne more biti sprave.«

Kdaj, mislite, se bodo neverujoči 'ločili od malikov in se priklonili pred večno resnico in pravičnostjo'?

Sprava je potemtakem nemogoča.

Božji dvor

Bog naj bi bil duhovno bitje, misel, skratka, povsod navzoč. *Kako je mogoče, da ga poskušajo razna verstva umestiti v 'raj', kjer ima svoj dvor? Kako je mogoče, da božji sin sedi na njegovi desni strani? Kako je mogoče, da je Bog domoval na oblaku, kot je zapisano v Mojzesovih knjigah?*

Svečeniki so se vedno trudili predstaviti nebesa v prostoru. Indijanci bodo dobili 'večna lovišča', drugi bujno zelenje z žuborečimi potočki in deklicami, tretji hierarhično zgrajen božji dvor (najzaslužnejši najbližje prestolu) itd.

Svetniki

Kdaj se duša zaslužnega premakne bližje božjemu prestolu: ali takoj, ko pride v nebesa, ali šele takrat, ko ga Cerkev prizna za svetnika?

Cerkev in morala

Cerkev je zaščitnica morale. *Ali menite, da so se ljudje pred krščanstvom vedli nemoralno? Potemtakem naj bi bil incest tedaj vrlina, odnos sinov do staršev sovražen, kraja in umor dovoljena?*

Ali so otroci nevernikov vsi nemoralni?

Glede incesta velja omeniti, da sta bila prva človeka Adam in Eva. V najnežnejšem primeru sta morala Kajn in Abel občevati s svojimi sestrami, če so hoteli nadaljevati človeško vrsto.

Kajn se je potožil Gospodu, da ga bodo vsi ljudje preganjali, kamor bo prišel.

Vprašanje: kateri ljudje, če sta tedaj živela poleg njega le Adam in Eva?

Cerkev in oblast

»Oblast, ki jo zahteva nravni red, izhaja od Boga: "Vsak naj se podreja oblastem, ki so nad njim. Ni je namreč oblasti, ki ne bi bila od Boga. In te, ki so, so postavljene od Boga. Kdor se torej upira oblasti, se upira redu, ki ga je določil Bog. Tisti, ki se upirajo, si bodo nakopali obsodbo."« (Katekizem, str. 486)

Vsaka oblast je od Boga. Izjema je tista, ki ne upošteva evangelija. Italijanski fašizem, ki je leta 1939 sklenil konkordat in s tem zagotovil Cerkvi materialne in moralne predprave, je bil za Cerkev od Boga dan, saj je papež Pij izjavil: »Mussolini je človek božje previdnosti.« Edina oblast, ki ni od Boga, je tista, ki je Cerkvi odvzela materialne privilegije!

Oblast mora torej upoštevati tudi Staro zavezo, dopuščati suženjstvo, ne puščati pri življenju 'čarovnic', ubiti homoseksualce, prešuštnike in tiste, ki niso dovolj spoštljivi do svečnikov, pa vsa ljudstva, ki ne priznajo Gospoda, edinega boga.

Čarovnice in heretiki

Upoštevanje božje določilo o čarovnicah, je bilo v srednjem veku sežganih na grmadah več sto tisoč 'čarovnic'. Nemška teologa Heinrich Kramer in James Sprengler sta celo spisala uradni priročnik *Malleus Maleficarum* (1486; *kladiva za čarovnice*). Prvo izdajo grozljivega priročnika je pospremil sam Innocent VIII. s svojo bulo 'Nihil obstat' (naj nihče ne ovira).

Evropska civilizacija temelji na krščanstvu

Ali res?

Stari Egipčani so se ukvarjali z astronomijo in matematiko. Grki so spoznali, da je Zemlja okrogla in del sončnega sistema, celo obseg Zemlje so natančno izmerili s pomočjo razmerij, ki jih je določil Eratosten, in so omogočila oceno Zemljinega obsega, tj. 40.000 kilometrov.

Še bolj presenetljiva je bila Hiparhova domneva o obstoju Amerike. Do tega spoznanja je prišel z opazovanjem plimovanja Atlantskega in Indijskega oceana. Egipčani so celo izračunali čas, ki ga potrebuje sončni sistem za pot okoli središča galaksije (okoli 26.000 Zemljinih let). Naj omenimo še Evklidove *Elemente* in Aristotelov *Organon*.

In kaj je krščanstvo prevzelo ob starih kultur? Le božanstva in mitične junake. Zemlja je postala ploščata in središče veselja. Zgoraj je bil raj, spodaj pekel. Človekovo telo je postalo grešno.

V starem Rimu so ljudje živeli na visoki civilizacijski stopnji. Javna in zasebna kopališča so omogočala ljudem, da so skrbeli za osebno higieno. Rim je tedaj štel okoli milijon prebivalcev. Ko je krščanstvo postalo državna vera, se je začelo. In v Rimu se je v naslednjih stoletjih število prebivalcev drastično zniževalo. Ljudje so živeli v umazaniji in širile so se bolezni (kuga, črne koze).

Cerkvi je treba priznati, da je prispevala k razvoju stavbarstva in upodabljačoče umetnosti. Bila je ena od redkih bogatašev, ki si je lahko privoščila največje umetnike, ki so upodabljali vse, kar je bilo božjega: boga Očeta z brado, svetnike, angele, demone in zgodbe iz Svetega pisma (čeprav je v Stari zavezi prepovedana vsakršna upodobitev Boga).

Suženjstvo in fevdalizem

Cerkev ni nikoli obsodila suženjstva (po Svetem pismu je bilo suženjstvo upravičeno), pa tudi fevdalne ureditve ne, saj je bila sama vtkana v fevdalni sistem.

Cerkveno premoženje

Premoženje, ki si ga je Cerkev pridobila, ni bilo sad njene ustvarjalnosti, temveč prodaje 'večnega življenja'. Dobro je znana *Konstantinova daritev (Donatio Constantini)*, na osnovi katere je papež za vse večne čase pridobil oblast nad zahodno Evropo in pravico, da imenuje škofe, nosi zlato tiaro in cesarski škrlat. Italijanski humanist Lorenzo Valla je že leta 1440 nesporno dokazal, da je *Donatio Constantini* ponaredek in je za malo ubežal smrti na grmadi.

Cerkev in vojne

Pa spoštovanje božjih ukazov o uničenju ljudstev, ki so zasedali deželo, ki jo je Bog podaril Izraelcem?

Premnoge vojne, od verskih naprej, so vodili krščanski vladarji. Da ne govorimo o križarskih vojnah, kjer so križarji bredli do kolen v krvi svojih nasprotnikov; pa genocid nad ameriškimi Indijanci.

Ali mora od Boga dana oblast res upoštevati vse to? (Hitler se je skliceval na Staro zavezo, ko je moril Jude, celo Bush je opravičeval napad na Irak s svojim božjim poslanstvom, pa hrvaški ustaši ....)

Enakost in razlike med ljudmi

»Ko človek pride na svet, ne razpolaga z vsem, kaj je potrebno za razvoj njegovega življenja, telesnega in duhovnega, in potrebuje druge. Razlike se pokažejo kot povezane s starostjo, s fizičnimi zmožnostmi, z umskimi in nravnimi sposobnostmi, pri izmenjavah, ki jih je vsakdo mogel biti deležen, z razdelitvijo bogastva. Talenti niso enako razdeljeni. Te razlike pripadajo božjemu načrtu, da vsak prejme to, kar potrebuje, in da tisti, ki razpolagajo s posebnimi 'talenti', priobčujejo od tega dobrine tistim, ki jih potrebujejo. Razlike opogumljajo in pogostokrat obvezujejo ljudi k velikodušnosti, k dobrohotnosti in k delitvi z drugimi; razlike spodbujajo kulture, da se bogatijo druga z drugo: Ne dajem vseh kreposti vsakemu enako /.../. Večje število takih je, ki jih tako razdeljujem, včasih enem, včasih drugemu /.../. Enemu ljubezen, drugemu pravičnost; temu ponižnost; onemu živo vero /.../. Ker se tiče časnih dobrin, reči, ki so potrebne za človeško življenje, sem jih razdelil zelo neenako, in nisem hotel, da bi vsak imel v posesti vse, kar mu je potrebno, da bi tako ljudje nujno imeli priložnost, da izkazujejo ljubezen drug drugemu /.../. Hotel sem, da eni potrebujejo druge in da bi bili moji služabniki pri razdeljevanju milosti in preobilja darov, ki so jih prejeli od mene.« (Katekizem, strani 492 in 493)

Po božjem načrtu so torej razlike med bogatimi in reveži za to, da si bodo bogati z miloščino revežem zaslužili nebesa!?

Ne glede na čas stvarjenja je Bog dopustil, da si človek tisočletja izmišljuje poganska božanstva in jih časti. Šele 500 let pred našim štetjem, ko so se izraelski poglavarji po 50-tih letih suženjstva vrnil k svojim plemenom, so začeli pisati staro zavezo. V Babiloniji so se seznanili z vzhodnimi verovanja in izvedeli, da je babilonskim razumnikom uspelo združiti plemena v skupnost tako, da so jim odkrili enega Boga, pravega. To izkušnjo so izkoristili izraelski razumniki in ustvarili enega, pravega Boga Izraelcev. Seveda se njihova zgodba začne z Adamom in Evo.

Albino Luciani, tisti, ki je papeževal 33 dni kot Janez Pavel I., je s svojima sodelavcema in z dovoljenjem Vatikana raziskal egiptovsko zgodovino, da bi ugotovil, ali je zgodba o izraelski prisotnosti v Egiptu resnična. Kljub svetopisemskemu 'dejstvu', da naj bi bila v Egiptu vsaj polovica prebivalstva izraelskega, v zgodovinskih virih niso odkrili nobene sledi o prisotnosti Izraelcev. (vir: Lucien Gregoire, Umor v Vatikanu, Založba Ciceron, 2007)

Navedel sem le nekaj drobcev, ki sodijo v temelje krščanstva. Teologi bodo verjetno rekli, da moramo poznati simbole, če hočemo razumeti 'sveta' besedila. Pisci Biblije so verjetno pisali le za izbrance.

Ali je kdaj kateremu od teologov šinil v misel najmanjši dvom?

PAPEŽ: VERNIK, ODPADNIK, KRIVOVEREC ALI ATEIST?

Vlado Began¹

V kanonu 751 Zakonika cerkvenega prava je zapisano: "Z besedo krivoverec označujemo po prejemu krstu trdovratno zanikanje katere izmed resnic, ki jo je treba verovati z božjo in katoliško vero, ali trdovraten dvom o njej; odpadništvo je zavrnitev krščanske vere v celoti ..."²

Papež je na čelu organizacije, ki velja za krščansko, tudi papež naj bi bil kristjan. Če se nekoga označuje za kristjana, mora ta slediti tistemu, katerega ime nosi, to je Jezusu, Kristusu. Seveda sledenje ne more biti samo v besedah, temveč predvsem v dejanjih. Pravzaprav je pravo sledenje samo sledenje v dejanjih, kajti Jezus iz Nazareta je dejal: "Po njihovih sadovih jih boste spoznali." (Mt 7,16)³

Ali papež s svojo cerkvijo res sledi Jezusu iz Nazareta?

Jezus, Kristus je med drugim rekel, da je potrebno ljubiti svoje sovražnike in kdor prime za meč, bo z mečem pokončan. Jezus, Kristus je bil torej pacifist. Ali je to tudi papež? Ne! Papež sploh ni pacifist, kajti sam je ob napadu pakta Nato na neko državo rekel: *Mi nismo pacifisti*. Cerkev nauka, ki ga ustvarja in uči papež, pozna in zagovarja dve vojni: t. i. pravično vojno in sveto vojno, ki po zgodovinarju Deschnerju dopušča tudi napad in je v preteklosti igrala veliko vlogo. V imenu Boga, v imenu Jezusa, Kristusa, ki je bil pacifist, so umirali milijoni ljudi, ne samo v preteklosti, temveč še v 20. stoletju. Seveda je del Jezusovega nauka tudi zapoved *Ne ubijaj*, ki je absolutna in ne pozna izjem. Po tej zapovedi ni dovoljeno ubiti nobenega bitja, vključno z živalmi. Katoliška cerkev ves čas deluje proti tej zapovedi in s tem sproža potoke krvi nedolžnih bitij. Papež celo dopušča smrtno kazen, kar je direktno v nasprotju s to zapovedjo. Cerkevna biblija je polna pozivov k ubijanju: ubiti je potrebno prešuštnike, čarovnice, homoseksualce, tiste, ki udarijo ali preklinjajo svoje starše ali ne poslušajo duhovnikov .... Vsi ti so zapisani smrti, kajti biblija je po papežu božja beseda, ki jo je potrebno v celoti izvrševati. Kako je cerkev ponaredila zapoved *Ne ubijaj* kaže tudi njena natančna opredelitev te zapovedi: "Nedolžnega in pravičnega ne ubijaj" (2 Mz 23,7). Glede na takšen demonski nauk so v sedanjem času v nevarnosti za svoje življenje vsi, ki so nekomu nekaj dolžni, ki torej niso nedolžni. V nevarnosti so tudi vsi nepravilni, seveda tisti, ki so kot takšni spoznani po kriterijih cerkve. Cerkev kot nepravilne označuje vse tiste, ki ji ne dajo tega, kar zahteva. "Vsak udarec s sabljo, vsako granato, s katero moramo izsiliti svojo pravico do življenja, blagoslovi bog", je rekel teolog Zurhellen. "V takšni vojni sovražnike z mirno vestjo daviti, ropati, žgati je krščansko in delo ljubezni", je rekel znani katoliški cerkveni učitelj Tomaž Akvinski. "Danes bodo blagoslovili naše čete, saj Boga ne smemo pozabiti pri nobeni vojni." (General Adolf von Thiele)⁴ Papež s svojo cerkvijo permanentno krši peto Božjo zapoved in Jezusov nauk. Ali sledi tistemu, po katerem se samovoljno imenuje?

Katoliška cerkev zahteva od staršev, da so njihovi otroci krščeni v prvih tednih po rojstvu, po drugi strani pa uči, da je Jezus rekel, da je potrebno najprej učiti in nato krstiti (Mt 28,19). Gre za očitno nasprotje. Jezus je spoštoval svobodo vesti vsakega bitja in je tudi zato rekel, da je potrebno prvo učiti, torej da se oseba pouči o veri oz. Bogu, in šele nato krstiti, če se za ta korak odloči. Odločitev je

---

1 Vlado Began, univ. dipl. prav., avtor knjige *Resnica in cerkev se izključujeta!*

2 Zakonik cerkvenega prava, Nadškofijski ordinariat, 1983, Ljubljana, str. 329

3 Ta in ostali biblijski citati so iz <http://www.biblija.net>

4 Zadnji trije citati so iz http://www.zrtve-cerkve.org/html/cerkev_je_za_vojno.html

torej v celoti v rokah 'kandidata' za krst. Papež seveda deluje drugače kot je rekel Jezus in zahteva od staršev, da otroka takoj po rojstvu krstijo. Če tega ne storijo, grozi papež staršem z večnim peklom, ta pa tudi ne uide otrokom, če umrejo nekrščeni, seveda po papežu.

Krst otroku odvzame svobodno odločitev glede Boga. Otrok se ni svobodno odločil za Boga, temveč je bil prisiljen, da veruje v boga, ki so mu ga izbrali starši, večinoma pod strahovlado katoliške cerkve. Vera v boga ni bila njegova lastna, temveč od drugih. Takšna vera pa po navadi nima uspeha in mnogokrat vodi v ravnanja, ki so v nasprotju Jezusovim naukom. Spomniti se je potrebno samo cerkvenih verskih vojn, ki so bile vodene v imenu Jezusa, Kristusa. Obred krsta je poln magijskih primesi in kot magijska šega izvira iz poganstva. Že v poganskih časih so imeli naslednja krstna opravila: potapljanje v vodo, polivanje z vodo, mazanje s slino, izgon hudiča, zraven pa so bile sveče, krstni botri, krst v sili, krst otrok .... Katoliška cerkev je mnogo tega, kar je bilo v poganstvu običajno, prevzela in je to sedaj del njenih ceremonij. Katoliška cerkev je že v 3. stoletju trdila, tako znani zgodovinar Karlheinz Deschner, da je prvi otrokov krik, ko pride na svet, klic po krstu. Starše, ki so odklonili krst dojenčka oziroma otroka niso dali krstiti takoj po rojstvu, je katoliška cerkev še v času reformacije preganjala in jih usmrtila kot tako imenovane »prekrščevalce«. Podobno je počela evangeličanska cerkev. Kje je cerkev med drugim našla podlago za ta pregon? V odloku o izvirnem grehu Tridentnega cerkvenega zbora iz leta 1546, iz katerega izhaja, da kdor zanika, da je potrebno novorojene otroke krstiti, se izobči. Ker to izobčenje še vedno velja, so še sedaj v veliki nevarnosti tisti, ki zanikajo krst dojenčkov. Kaj ima Jezus iz Nazareta skupnega s poganskim ceremonialom krsta dojenčkov, ni znano! Znano pa je, da Jezus ni krstil dojenčkov ali otrok. Tudi sam je bil krščen šele nekje pri starosti 30 let. Ali papež s svojo cerkvijo sledi tistemu, po katerem se samovoljno imenuje?

"Laže gre kamela skozi šivankino uho, kakor bogataš pride v Božje kraljestvo," (Mr 10,25) je rekel Jezus. In še ena Jezusova misel: "Ne nabirajte si zakladov na zemlji, kjer uničujeta molj in rja in kjer tatovi vlamljajo in kradejo; nabirajte pa si zaklade v nebesih, kjer jih ne uničujeta ne molj ne rja in kjer tatovi ne vlamljajo in ne kradejo. Kjer je namreč tvoj zaklad, tam bo tudi tvoje srce." (Mt 16,19–21) Kako stojita na tem področju papež in njegova cerkev? Katoliška cerkev je neizmerno bogata, saj njeno celotno premoženje, to je premoženje po vsem svetu, po oceni znaša več tisoč milijard evrov. Gre za nepredstavljivo veliko premoženje, s katerim upravlja samo en človek, to je papež. Cerkev je največji nadržavni zemljiški posestnik zahodnega sveta. V Rimu je že okoli tretjina vseh stavb v posesti katoliške cerkve. Ta je tudi največji verski gospodarski koncern na svetu in angažiran na področju nepremičnin, kemije, elektronike, vrednostnih papirjev ... poseduje pa tudi mnoge banke. Cerkev ima v lasti tudi večje število raznih medijev, preko katerih vpliva na javnost. Nemški nadškof zasluži mesečno okoli 11.000 evrov, takšni ali drugačni transferji nemške države v katoliško cerkev znašajo letno več deset milijard evrov (samo nemški karitas je v letu 2002 dobil od države približno 25 milijard evrov).⁵

"Če bi se Vatikan ločil samo od polovice svojega bogastva, na svetu ne bi bilo revežev," je izjavil abbe Pierre (Henri Groues). Kako bogati so deli cerkve, kaže tudi podatek, da je na primer premoženje konservativnega reda Kristusovih legionarjev vredno okoli 30 milijard dolarjev. Za primerjavo: slovenski državni proračun na letni ravni znaša slabih 10 milijard evrov. Tudi v Sloveniji cerkev ni revna. Razpolaga s premoženjem, ki je vredno več sto milijonov evrov; mogoče je ta številka že preseгла milijardo. Ali to bogastvo ustreza temu, kar je rekel Jezus? Nikakor. To bogastvo nima z Jezusovim naukom ničesar, prav ničesar skupnega. To bogastvo je rezultat predvsem kraje, ki se je dogajala skozi stoletja in tisočletja, ko si je cerkev pridobivala bogastvo z goljufijami, umori, tatvinami, ponarejanjem ... danes pa se nadaljuje. Ali papež s svojim nepredstavljivim bogastvom sledi tistemu, po katerem se samovoljno imenuje? Po tistem, ki je bil tesar in si je sam služil kruh in ni živel na tuj račun, kot to dela papež in njegova cerkev!? Namesto da bi papež bogastvo razdelil med reveže, si to bogastvo še vedno kopiči. Ob tisočih milijardah cerkvenega bogastva zaradi lakote in bolezni umirajo otroci in odrasli. "Resnično, povem vam: Kar koli ste storili enemu od teh mojih najmanjših bratov, ste meni storili," (Mt 25,40) je jasen Jezus.

---

5 Carsten Frerk, Violettbuch Kirchenfinanzen, Alibri Verlag, Aschafenburg, 2010, str. 221.

"Resnično, povem vam: Kar koli ste storili enemu od teh mojih najmanjših bratov, ste meni storili," je bil jasen Jezus, kot že navedeno. Kako v to njegovo izjavo vklopiti cerkveno pedofilijo? "Vsaka zloraba je svetoskrunstvo," je izjavil nadškof Stres pri skupni maši avstrijskih in slovenskih škofov v Mariazellu v Avstriji.⁶ Vsaka spolna zloraba je torej tudi svetoskrunstvo, pa tudi smrtni greh, saj pomeni kršitev šeste Božje zapovedi. Na Irskem je bilo s strani katoliških klerikov spolno zlorabljenih okoli 35.000 otrok. Koliko svetoskrunstev so storili irski kleriki? In koliko smrtnih grehov? V Ameriki je bilo oziroma je v postopku več tisoč klerikov zaradi suma spolnih zlorab otrok, mnogi so bili pravnomočno obsojeni. Koliko svetoskrunstev so storili? Ameriški duhovnik John Geoghan je v 30 letih posilil ali drugače zlorabil okoli 150 fantov. Koliko svetoskrunstev in smrtnih grehov je storil? Za ta svoja dejanja ni bil kazensko preganjan, temveč ga je bostonski nadškof Law selil iz župnije v župnijo. Za ščitenje pedofilskega duhovnika, verjetno pa še mnogo drugih, je bil nadškof Law povišan v kardinala in premeščen v Rim. Ali v katoliški cerkvi velja načelo: več kot imaš smrtnih grehov, bližje papežu si? Koliko svetoskrunstev so duhovniki storili v Nemčiji, Italiji ...? Koliko svetoskrunstev so kleriki storili v Sloveniji? Katoliška cerkev je za te spolne zlorabe vedela in jih prikrivala. Vedela je za svetoskrunstvo in ga prikrivala. S svetoskrunstvom svojih klerikov se je očitno strinjala in pristajala nanj. Dokler zadeve niso prišle v javnost, svetoskrunstvo ni bilo posebej problematično. Če zadeve ne bi prišle v javnost, svetoskrunstvo in smrtni greh še sedaj ne bi bila problematična. Vprašanje je, ali ni cerkveno problematiziranje spolnih zlorab otrok in svetoskrunstva samo navidezno? Da se cerkev v javnosti opere, zadeve pa gredo po starem naprej. Kajti če bi cerkev v resnici želela spremembe, bi morala temeljito spremeniti svoj nauk in krvavi biblijski temelj. O tem pa ne govori. Temelji ostajajo nespremenjeni. Ali pomeni papeževu prikrivanje spolnih in drugih zlorab oz. svetoskrunstva sledenje Jezusu iz Nazareta?

Papež je na vrhu strogega hierarhičnega cerkvenega sistema. "Ko je krščeneec postal ud Cerkve, ne pripada več sam sebi, temveč tistemu, ki je umrl in vstal za nas. Od tedaj naprej je poklican k temu, da se podreja drugim, da jim služi v občestvu Cerkve, da je cerkvenim predstojnikom poslušen ter jih uboga in da jih upošteva s spoštovanjem in ljubeznijo," pravi papež v svojem katekizmu.⁷ Kaj ima to skupnega z naukom Jezusa, Kristusa? Ta je namreč rekel: "Vi pa si ne pravite ›rabi‹, kajti eden je vaš Učitelj, vi vsi pa ste bratje. Tudi na zemlji nikomur ne pravite ›oče‹, kajti eden je vaš Oče, ta, ki je v nebesih." (Mt 23,8–10) Tudi papeževu samopoimenovanje 'sveti oče' z Jezusovim naukom nima nobene zveze. Papež sam sebe imenuje za svetega očeta, po drugi strani pa v molitvi Očenaš govori o tem, da je Sveti oče v nebesih. Če je Sveti oče v nebesih, zakaj potem cerkev imenuje za svetega očeta nekoga, ki je na zemlji? Absurdno! Kaj imajo nazivi papež, kardinal, škof, dekan ... skupnega z Jezusovim naukom? On je govoril o bratih in ne o hierarhiji. Ali papež sledi Jezusu iz Nazareta?

Dejstvo je, da papež s svojo cerkvijo ne sledi Jezusu iz Nazareta. To nesledenje je systemske narave, saj je vtakano v samo katoliško doktrino in ne gre za posamezne napake ali zmote. To jasno dokazuje zgodovina in sedaj veljavni katoliški nauk. Sicer pa je papež na čelu cerkve, ki sama sebe imenuje katoliška, kar tudi dokazuje, da katoliška cerkev ni krščanska in da papež ni kristjan. Ni mogoče biti istočasno katolik in kristjan, kajti oba nauka se razlikujeta. Ali je lahko organizacija, o kateri svetovno znani zgodovinar Karlheinz Deschner pravi, da na svetu ni organizacije, ki bi bila od antike do danes, vključno s srednjim in novim vekom, ter posebno v 20-tem stoletju, tako obremenjena z zločini kot rimsko-katoliška cerkev, krščanska?

Papež je zavrnil krščansko vero, zato bi ga bilo mogoče šteti za odpadnika. Ker pa niti ne veruje v Boga, njegov 'ideal' je zlo in ga tudi vnaša v ta svet, seveda tega javno ne pove, razkrivajo pa to njegova dejanja in katoliški nauk, bi ga bilo mogoče opredeliti tudi kot nevernika ali ateista.

---

6 Družina, 4. 7. 2010.

7 Katekizem katoliške Cerkve, Slovenska škofovska konferenca, 1993, Ljubljana, št. 1269, str. 342–343.

Kaj je torej papež: vernik, krivoverec, odpadnik ali ateist? Eno je zanesljivo: kristjan ni! Lahko je katolik, ne pa kristjan. Samo dela se kristjana v smislu: "... imenujejo se kristjani, pod ovčjo kožo pa so divji volkovi," kot je to rekel Goethe.⁸

"Cerkev ima v moči svoje božje ustanovitve dolžnost, da kar najvestneje varuje zaklad božje vere neokrnjen in nedotaknjen ter da stalno z največjo gorečnostjo čuje nad zveličanjem duš. Zato mora z največjo skrbnostjo odstraniti in izločiti vse tisto, kar utegne nasprotovati veri ali kakorkoli postavljati v nevarnost zveličanje duš. – Zaradi tega ima Cerkev na temelju tiste oblasti, katero ji je zaupal njen božji ustanovitelj, ne le pravico, temveč tudi dolžnost, da ne le trpi, marveč da prepoveduje in obsoja katerekoli zmote, če tako zahtevata neokrnjenost vere in zveličanje duš."⁹ Kaj ima ta cerkveni poziv k nasilju skupnega s pacifistom Jezusom, Kristusom? Nič! Ne samo to: je čisto nasprotje Jezusovega nauka in pomeni ideologijo njegovega nasprotnika! Jezus, Kristus je resnica, cerkev, ki se je obrnila proč od njega, pa z resnico nima nič skupnega. Zato se resnica in cerkev izključujeta!

Ob koncu še naslednja zanimivost: Od katoliške cerkve uradno pooblaščen izganjalec hudiča pater Don Gabriele Amorth je dejal, da je v Vatikanu hudič, dokaz za to pa so spolni škandali. Pravi tudi, da obstajajo kardinali, ki ne verujejo v Jezusa, in škofje, ki so povezani s hudičem.¹⁰

---

8 http://www.zrtve-cerkve.org/html/cerkev_je_za_vojno.html

9 Strle, Anton, Vera Cerkve, Mohorjeva družba, Celje, 1997, št. 97, str. 203.

10 <http://www.timesonline.co.uk/tol/comment/faith/article7056689.ece>.

O morali in vrednotah

»VREDNOTE, ZA KATERE JE VREDNO UMRETI«

Frane Tomšič

Prof. dr. Anton Jamnik, teolog, v daljšem članku (Delo, 3. marec 2012) razmišlja o moralnosti v sedanjem času. Naj omenim njegova osnovna spoznanja:

»Namen tega razmišljanja je nakazati določeno temeljno orientacijo, s katero je mogoče živeti ...«

» ... pomanjkanja moralnega in religioznega temelja na osebni ravni ...«

»... Naše življenje je pravo takrat, kadar naša volje ostaja v harmoniji s Stvarnikom.«

»V srednjem veku ni obstajala praznina duše, tedaj je žeja človekove duše po duhovnem življenju našla poti, ki niso potrebovale drog.«

»Še vedno so v modi stereotipne razlage o 'mračnem srednjem veku' kot obdobju pritiskov in prevelikega religioznega vpliva.«

»Sodobni človek pogosto živi v prepričanju, da so različne morale na svetu v medsebojnem nasprotju, kot naj bi bile v nasprotju tudi različne religije. V obeh primerih je poiskal poenostavljen zaključek, da gre pri vsem tem za človeški konstrukt. /.../ Kajti za vse kulture je značilna temeljna usmeritev in intuicija o moralnosti, ki je uresničena v Bitju samem ...«

»Moralnost ni človeški zapor, ampak prisotnost božjega v njem ....«

»Etična vizija krščanskega verovanja končno ni nekaj čisto specifičnega za krščanstvo, ampak je sinteza velikih etičnih intuicij, ki jih povezuje nov centralni element. To soglasje, ki danes vlada na etičnem področju (pri različnih religijah), nekateri uporabljajo kot očitek oziroma argument proti temu, da bi božje zapovedi v Svetem pismu imele obvezujoči značaj. /.../ Kajti narava ni kot to trdi absolutni scientizem, mehanični stroj, v katerem vladajo posamezna pravila, ampak je ustvarjena. To je stvarstvo, katerega urejenost izhaja od Stvarnika Svetega Duha..«

»Krščanska vera, ki nam pomaga odkrivati stvarstvo kot ustvarjeno od Boga, nikakor ne paralizira razuma; praktičnemu razumu daje življenjsko okolje, v katerem se more razviti. /.../ Redukcija tega bivanja samo na ta svet nujno vodi v pogosto zelo mučno proslavljanje (uživanje) življenja ....«

»Z moralnostjo je tesno povezana vera, da je svet ustvarjen in da je življenje nesmrtno.«

Navedel sem osnovne misli iz članka, da bi bralec lažje sodil o mojih pogledih na snov.

Sodim med tiste, ki sprejemajo znanost kot metodo odkrivanja naravnih skrivnosti in ne verjamejo v »inteligentni načrt«, kot ga predstavljajo nasprotniki razvojne teorije, in ne verjamem, da je Bog ustvaril stvarstvo v šestih dneh pred približno 6000 leti.

O osnovah verovanja sem v zbirki 'Mali katekizem' zapisal: »Ko je človek v svojem razvoju dosegel sposobnost abstraktnega mišljenja, se je začel spraševati o svojem obstoju. Takrat so se pojavili posredniki, najprej vrači in zdravilci, potem svečeniki, ki so se vrinili med domnevna božanstva in množico prestrašenih. Ni bilo pomembno, ali so ljudje izkazovali ponižnost z darovanjem ovce ali človeka. Vedno je šlo za načelo, božanstvu se je bilo treba prikupiti, in sicer tako, kakor so to zahtevali

svečeniki. Množila so se verovanja in vere in rasli so žrtveniki in katedrale. V vsakem predelu Zemlje drugače. Glasniki ver so oblikovali onostranstvo po lastnih zamislih. Indijanci so dobili 'večna lovišča', drugi spet čudežni vrt z žuborečimi potočki in deklicami, tretji hierarhično oblikovan božji dvor (najzaslužnejši najbližje Stvarniku) in tako naprej. Ljudje so dobili plejado priprošnjikov in zaščitnikov, ki so prosili Stvarnika za srečo.«

Osnovno vprašanje je, ali verjeti v posmrtno življenje. Duša je duhovna reč, skratka nekaj, kar naj bi za nami ostalo in se preselilo v raj, vice ali v pekel. Duša je misel. Je misel možna brez možganov?

Svečeniki so torej tisti, ki določajo, kako se prikupimo Stvarniku in kako živimo po prvotni božji morali. Izumili so verovanja in poti do sreče po smrti.

Dr. Jamnik omenja Sveto pismo. Po Katekizmu Katoliške cerkve je Bog avtor Svetega pisma. Kdor pazljivo bere Staro zavezo, bo naletel na mite, ki jih vsebujejo tudi starejše religije.

Stara zaveza vsebuje ogromno mitov, ki prikazujejo Boga kot krvoločnega in maščevalnega. Izraelcem ukaže pobiti cela ljudstva, kamenjati grešnike in podobno.

Potem je tukaj še rešitev Izraelcev iz egiptovskega suženjstva. Škof Albino Luciani je skupaj z dvema sodelavcema raziskoval prisotnost Izraelcev v Egiptu. Čeprav je egipčanska zgodovina zapisana za vsakega faraona posebej, o prisotnosti Izraelcev v suženjstvu in eksodusu niso našli ničesar. Kasneje je Luciani postal Janez Pavel I., tisti, ki je papeževal le 33 dni. Tudi oba sodelavca sta slabo končala. Enega so našli v Tiberi, drugega je blizu Vatikana stisnil ob zid drveči športni avto.

Luciani je nameraval vrniti Cerkev v prvotno uboštvo.

O Izraelcih v Egiptu je pisal tudi raziskovalec judovske zgodovine Shlomo Sand v knjigi: »Kako so izumili judovsko ljudstvo«. Eksodusa ni bilo, tudi kralja Davida ne, čeprav je Jezus njegov potomec. Sand je profesor na univerzi v Tel Avivu.

Skratka, vse to dokazuje, da je Sveto pismo človekova stvaritev in da Sveti duh nima ničesar pri tem. Tukaj se mi poraja vprašanje: kako lahko Cerkev trdi, da je Bog avtor Svetega pisma? Se teologi kdaj vprašajo, kaj bi rekel Stvarnik, če bi spremljal človekova dejanja?

Seveda vsebujejo tudi »svete knjige« drugih verovanj nešteto mitov. Ahura Mazda, indoperzijski bog oče, je hotel pomagati človeku. Ker je bil čisti duh, ni mogel posredovati ljudem svojega sporočila, zato je učlovečil sina Mitro. Mitro je rodila devica, ubogim je obljubljal rešitev v nebesih, povedal, da bo na koncu prišel soditi živim in mrtvim, mrtvi bodo oživel. Na koncu je imel z apostoli zadnjo večerjo, kjer je spremenil vino v svojo kri in kruh v svoje telo. Zli duhovi so ga mučili in pribili na kol. Tretji dan je od mrtvih vstal. Mitrovo rojstvo so praznovali 25. decembra kot začetek daljšanja dneva, kar naj bi pomenilo zmago nad temo.

Vse, kar se nanaša na mazdejsko verovanja (čeprav izvira iz starejših legend), pripisujejo ustanovitelju Zaratustri.

Te zgodbe tvorijo sredstvo za podrejanje ljudstev cerkvenim organizacijam. Seveda so morale biti dovolj konkretne, da so bile dosegljive tudi preprostim ljudem. Zato so namestili nebesa v prostor, čeprav naj bi šlo za duhovno kategorijo. Enako velja za Stvarnika, tudi on je duhovno bitje in zato prisotno povsod. Ne gre prezreti pekla. Tam naj bi se grešniki za vekomaj cvrli v ognju. To pa predstavlja odlično sredstvo za podrejanje ljudi. Če ne boste pridni, vas čaka pekel!

Še nekaj misli o zgodovini Cerkve. Ko je cesar Teodozij ob koncu IV. stoletja sklenil, da bo krščanstvo državna vera in določil smrtno kazen za nasprotnike, je sprožil proces, ki je privedel do cerkvene države. Cerkvena hierarhija se je morala preleviti v dvojno funkcijo: na eni strani teološko delo za vero, na drugi skrb za državo.

V srednjem veku, po dr. Jamniku, ni obstajala praznina duše, čeprav ga nekateri označujejo kot 'mračni srednji vek'. Vera je torej blestela, zato naj ne bi šlo za mračnjaštvo. Pa pogledjmo. V srednjem

veku je bila fevdalna ureditev, na eni strani množice tlačanov, na drugi fevdalna gospoda. Tudi mnogi visoki svečeniki so bili fevdalci. Ne bo odveč omeniti, da je gospoda brezpravnega tlačana lahko prodala skupaj z zemljo in imela vse pravice, tudi tisto o »prvi noči«.

Cerkev ni nikoli obsodila fevdalne ureditve, pa tudi suženjstva ne. V Stari zavezi je suženjstvo ves čas prisotno.

Pavel III. je z listino *Lice ab initio* ponovno vzpostavil inkvizicijo (1542), ki naj bi branila celovitost vere. Inocencij IV. je dovolil inkviziciji uporabo mučenja. Glede na določilo Stare zaveze, da se čarovnic ne sme pustiti pri življenju, je inkvizicija obsodila na smrt (po nekaterih ocenah) nad milijon žensk, ki so bile krive spolnega občevarja s hudičem in temu podobnih grehov. Inkvizitorja Jakob Springer in Heinrich Kraemer sta izdala *Malleus maleficarum*, priročnik za odkrivanje čarovnic. Potem so tukaj še heretiki (Katarji, Waldosianci, Fraticelli, Templarji, Arnoldisti itd). Ne gre pozabiti nasilja nad Židi kot 'Kristusovimi morilci'. Sveti Janez Kristus je zapisal: »Židje žrtvujejo svoje otroke Satanu .... «

Pod grožnjo z mučenjem je Galileo Galilei 22. 7. 1633 v Rimu pred inkvizicijskim sodiščem na kolenih izjavil: »Preklicujem, preklinjam in mrzim te zmote in herezije ....« Odrekel se je 'bogokletni' tezi, da se Zemlja vrti okoli Sonca. Leta 1593 je inkvizicija zaprla Giordana Bruna, v mladosti dominikanca in filozofa, in ga po sedmih letih ječe živega sežgala. Trdil je, da je v vesolju še mnogo sonc in planetov in da v vesolju nismo sami.

Inkvizitorja, ki je obsodil Galileo Galileja in dal živega sežgati Giordana Bruna, je Roberto Bellarmino, papež Pij XI., leta 1930 proglasil za svetnika. (*glej naknadni popravek tega odstavka na koncu prispevka*)

Ne gre pozabiti, da so se že stari Egipčani ukvarjali z matematiko in astronomijo, Grki pa so spoznali, da je Zemlja okrogla in del sončnega sistema, celo obseg Zemlje so natančno izmerili (40.000 km).

Od starih kultur je Cerkev povzela le božanstva in mitske junake. Zato je zgorela Aleksandrijska knjižnica. Rim se je pogreznil v srednjeveški mrak. Zemlja je postala ploščata in središče vesolja. Zgoraj so bila nebesa, v podzemlju pekel. Človekovo telo je postalo grešno. Naj omenim še križarske vojne. V štirih vojnah so križarji pobili nešteto 'nevernikov'. V četrti so oropali vse cerkve v Konstantinoplu.

Po dr. Jamniku srednji vek ni bil 'mračni srednji vek'!

Pa še beseda o bogastvu. Cerkev je pridobivala bogastvo s prodajo nebes. Ko so gradili cerkev sv. Petra, so po Evropi menihi na veliko prodajali odpustke. Ljudje so plačevali za grehe, pa tudi za sorodnike, ki so že trpeli v vicah.

Cesar Konstantin naj bi s pismenim dokumentu *Donatio* ali *Constitutum Constantini* (Konstantinova daritev) določil vrhovno oblast rimskega papeža nad vsemi vladarji na svetu. Rodila se je posvetna papeška oblast. Humanist Lorenzo Valla je neizpodbitno dokazal, da je listina ponaredek. Posvetna oblast Cerkve in začetno cerkveno premoženje sloni torej na lažnivi listini!

Cerkvena zgodovina je polna plemenitih papežev, pa tudi pokvarjencev, ki so izrabljali oblast. Bili so časi, ko je v Rimu cvetela prostitucija, prodajanje kardinalskih klobukov in celo papeštva. Potem čas papežev in antipapežev.

Zanimiva je usoda Marozije. Malo pred letom tisoč je bila dejanska gospodarica papeštva. Hčerka Teodore, prostitutke in priležnice Janeza X., je že pri petnajstih letih postala ljubica papeža Sergija III. Leta 910 se jima je rodil sin Janez, ki je kasneje, pri enaindvajsetih, postal papež Janez XI.

Toliko o tem. Seveda so bili cerkveni veljaki le ljudje in zato podvrženi slabostim absolutne oblasti. Brez nevarnosti, da bi teologi oporekali, lahko trdim, da pri vsej tej zgodbi Jezus ni imel ničesar. Cerkev se je glede bogastva in zlatega blišča ravnala po Stari zavezi (bog je zase zahteval domovanje z mizo iz čistega zlata in blišč svečnikov), za reveže pa so izrabljali Jezusa.

Kaj bi rekel Jezus, če bi srečal v zlato zavitega papeža v nosilnici? Bi bil srečen, da so v njegovem imenu počeli vse to in zgradili ogromne katedrale, opremljene z zlatom?

Mnenje, da morala ni možna brez vere v Stvarnika, je lažno. Odnosi med živimi bitji so se oblikovali z razvojem iz potrebe po sožitju. Dr. Jamnik je omenil tudi božje zapovedi. Mogoče bi moral omeniti, da se šesta zapoved ne glasi 'ne ubijaj', temveč 'ne ubijaj nedolžnih in pravičnih'.

In končam pri naslovu članka dr. Jamnika: »Vrednote, za katere je vredno umreti«. Križarji so verjeli v take vrednote, pa tudi mladeniči, ki so z letali zrušili dvojčka v New Yorku.

(naknadni popravek po izidu zbornika)

Peti odstavek na strani 74 se pravilno glasi:

Inkvizitorja kardinala Bellarmina, ki je obsodil Giordana Bruna na grmado, je papež Pij XI. leta 1930 proglasil za svetnika.

VERSKA ČUSTVA

Tilka Kren

Vera kot pozitiven človekov čustveni odnos do nadnaravnih sil, do božanskega temelji na potrebi po zaupanju v dobroto življenja in svetlobo v življenjskem okolju nasproti temi. Že mali otrok ob prvih vprašanjih o resničnosti in obstoju nadnaravnih bitij, vil in škratov, Sv. Miklavža in hudiča, angela varuha in drugih duhov pogosto vpraša za Boga in ga avtomatično locira 'tam zgoraj', tudi če živi v neverni družini.

Zaupanje v dobroto matere in očeta se nadaljuje v potrebo po zaupanju v večno dobroto, dobre sile v življenjskem okolju in veselju. Oziranje navzgor k Soncu, viru svetlobe in toplote, je rodilo vere v bogove SONCA, najvišje energije, ki preganja TEMO, noč in smrt kot svoje nasprotje, izvor kulta prednikov, animizma, magije in šamanstva.

Potrebo po osmislitvi odnosa do sveta in resničnosti je čutil človek že v pradavnini in v vseh kulturah sveta so se razvijali sistemi verovanja v nadnaravne sile, nepoznane vzroke smrtnosti, iskanje spoznanj in znanja ter upanja v rešitve. Upanje in vera v smisel, red, uravnoteženost kozmičnih sil in v varnost je narekovalo prerokom učenje, ki so ga zapisali v kamen, v svete knjige, Sveto pismo, Koran in druga podobna besedila. Tako opisujejo velike svetovne mitologije in enciklopedije več sto religij in v mali Sloveniji smo imeli v letu 2011 uradno prijavljenih 38 verskih skupnosti.

Prizadevanje velikih krščanskih religij za 'enotnost', 'edino zveličavnost' in 'nezmotljivost' ene same vere in njenega edino pravega Boga se je v zgodovini prekalilo v mnogih vojnah in nasprotovanjih ter v zadnjem stoletju razvilo v medsebojno spoštovanje ENOTNOSTI V RAZNOLIKOSTI, STRPNOST IN DIALOG med različno verujočimi in celo neverujočimi. 'Križarske vojne' so zgodovina Evrope, žal pa še vedno uničujejo mnoge narode sveta.

Tako Dalai Lama poudarja, da nas vse vere učijo DOBROTO, POTRPEŽLJIVOST in ODPUŠČANJE. Papež Janez Pavel II. širi vero še na druge vrednote, ko pravi: »Brez verskih in etičnih vrednot ni prave svobode niti resnične demokracije!« Islam govori o šopku ver, ki je lepši iz več vrst cvetja. budizem prinaša v Zahodno kulturo ZEN-MODROSTI in pojem popolnega razsvetljenja. Hinduizem kot Hare Krišna enači Boga s 5000 let starimi principi svobode in LJUBEZNI = Boga. Baha'i verska skupnost sprejema vse dosedanje preroke: Mojzesa, Zaratustro, Krišno, Jezusa, Mohameda, Budo, Lao Tseja in dodaja svojega Bahaulaha.

Naš znani religiozolog dr. Marko Kerševan v bogatih spisih poudarja:

1. Vse religije se navezujejo na SPOŠTOVANJE ŽIVLJENJA, nenasilje in ne-ubijanje.
2. Vse religije se navezujejo na PRAVIČNOST in SOLIDARNOST pri delitvi dobrin sveta vsem.
3. Vse religije se navezujejo na RESNICE ŽIVLJENJA.
4. Vse religije se navezujejo na KULTURO, enakopravnost med spoloma in narodi.

Kljub različnim religioznim obredom, svetiščem, izročilom, filozofiji, bogoslužju in ceremonijam vse vere negujejo VREDNOTE: ljubezen, spoštovanje, čudenje, hvaležnost, mir, molitev, meditacijo, pravilno življenje, odrešenje, praznovanje, upanje, pravičnost in svobodno izbiro božjega imena.

Če vrednote, kot so LJUBEZEN, DOBROTA, SVOBODA, PRAVIČNOST, ZNANJE, ZDRAVJE, UMETNOST, LEPOTA, PRIJATELJSTVO, poskušamo povezati v en pojem ali besedo, lahko rečemo: BOG! V tem smislu smo vsi ljudje verni, nekateri na svoj tipičen način v neki verski skupnosti, bratovščini ali organizaciji, v osebni odnosu pa vsak v svojem srcu edinstveno in enkratno verujoč in zaupajoč v božanski red na tem svetu in v veselju.

Štetje različno verujočih duš v demokratičnih odnosih pri nas pripelje do smešne ugotovitve, da nas je štiri milijone Slovencev, o Indiji pa se govori, da ima več Bogov kot ljudi. Prevladujoča krščanska religija je nekaj stoletij združevala judovsko staro zavezo, helenistični duhovni svet in verska gibanja iz Bližnjega vzhoda, doživela v srednjem veku razkol na vzhodno pravoslavno in zahodno rimokatoliško cerkev, v 16. stol. dobila protestantsko cerkev, razne misijone v svetu in se v zadnjem stoletju spet povezuje v ekumenski edinosti.

Amsterdamska pogodba v svoji Deklaraciji razvija DIALOG med EU in verskimi skupnostmi, kjer se bodo odnosi razvijali tako, da ne bodo različno verujoči motili eden drugega, niti nereligioznih, tj. ateistov.

Vera kot pozitiven odnos človeka do božanskega temelji na človekovi potrebi po zaupanju v soljudi, toleranco različno mislečih in izobraževanje mladih o verah kot nekonfesionalni predmet v šoli.

Čeprav vero in religijo pojmuje kot duhovno bogastvo človeštva skupaj z znanostjo, umetnostjo in celotno kulturo civilizacij, nam zgodovina in žal tudi sedanost sporoča o grozodejstvih, ki se dogajajo na svetu zaradi medverske nestrpnosti in sovraštva. Človek kot ustvarjalno in zavestno bitje med višino svoje duše in globino svoje naravne biti ni le HOMO SAPIENS, LUDENS in CREATIVUS ampak tudi HOMO FABER in HOMO MILES, izdelovalec orodja in orožja, ki drugače mislečega sočloveka zna in zmore pokončati in pomendirati njegove kulturne stvaritve.

Vera kot iskanje smisla življenja v zgodovinskem dogajanju je vodila človeštvo k različnim bogovom pri različnih narodih na vseh celinah in usmerjala vitalno energijo med vero v Boga nad nami, mimo Bogov ob meni v človeška čustva do Boga v meni. Mnogi verniki ne hodijo več za Bogom v nebesih, ampak za dobroto v človeškem srcu, ki je pri vernih in nevernih simbolični nosilec ljubezni, ustvarjalnosti, milosti, zaupanja; pa tudi ljubosumja, destruktivnosti, sovraštva in ubijanja.

V času, ko opazujemo svetovne vojne konflikte ameriške ekonomske+finančne+trgovske ekspanzije v najvišje nebotičnike, najhitrejša letala nad verujočimi množicami islamskih Arabcev, se konflikti absurdno obračajo. Fanatični in 'nezmotljivi' nekdanji predsednik ZDA Georg Bush ml. se je opiral tudi na duhovno ozadje svoje Zahodne kulture, ki razvija lažne ideale popolnosti, razvitosti, premoči in brezobzirnosti napredka sveta po lastni meri.

Freudova učenka K. Horney je analizirala notranje konflikte človeka evropsko-ameriške kulture in nakazala smer v sodobni humanizem, ki širi ljubezen do soljudi, toleranco do drugačnosti, miroljubnost po vzoru Kristusa, Frančiška Asiškega, Martina Lutera Kinga, Mahatme Gandija in drugih vzornikov za človeka vredno življenje.

Ob absurdni vojni agresiji ZDA na Afganistan in Irak smo v svetu priča miroljubnim gibanjem za vrednote zrele osebnosti, ki iskreno misli+plemenito čuti+spoštljivo vrednoti. Človek odprtega srca nima predsodkov o lastni nezmotljivosti, odgovorno odloča in izbira realne rešitve za sebe in druge, mobilizira etično moč v sebi v duhu panteizma, ko so sveti vsi bogovi in je sveta tudi naša mati Zemlja in vsa živa bitja na njej. Pred dvajsetimi leti sem sestavila lestvico vrednot mladih maturantov kot idealov življenja in eshatološkega smotra v realni distanci do sodobnega mita o življenju brez trpljenja po meri napredka tehnične civilizacije, TV-kulture in za-drogirane bolečine.

Moj mentor je sestavil podobno lestvico vrednot za študente in usmeril pozornost naše psihologije osebnosti v sodobna gibanja za OZN-vrednote, vero+upanje+ljubezen krščanskega sveta, moč osebnosti v integraciji svobodnih čustev+iskrenih misli+spoštljivih vrednot v humana dejanja in demokratične odnose med vsemi ljudmi na svetu.

Svet in sebe spoznati, življenje pretrpeti+užiti, to pomeni delati iz ljubezni do sebe in drugih brez hlastanja po idolih, ki jih ponujajo svetovni kapitalizmi, komunizmi, nacionalizmi, globalizmi in drugi - izmi, je zelo težko, ampak človeka vredno in smiselno. Ko spremljamo svoje čustveno doživljanje iz STRAHU v POGUM, iz JEZE v VESELJE, iz OBŽALOVANJA v LJUBEZEN, iz PESIMIZMA v OPTIMIZEM, iz ZATAJEVANJA v ODPIRANJE RESNIC, neprestano tvegamo kljub odgovornim

izbiram v dejanjih, saj smo ljudje po naravi tudi zmotljivi, počasni, egoistični, leni in čustveno bolj občutljivi, kot to zmoremo doumeti.

Kot psihologinja, psihoterapevtka in poznavalka zgodovine umetnosti sem že v času študija, še bolj pa ob delu s trpečimi pacienti v mentalno-higienski posvetovalnici iskala poti in mostove iz nevidnega sveta pomenov in duhovnih vrednot v svet vidnih znamenj človeške kulture, znanosti, umetnosti in religije.

Verni obožujejo 'učlovečenega' Boga Kristusa, drugače verni potrebujejo dialog o kulturnih vrednotah, ki omogočajo nekakšen panteizem in eshatološko božanstvo v vrednotah človekovega samouresničevanja, ljubezni, ustvarjalnosti, humanizma, pluralizma kulturnih vrednot in planetarne odgovornosti za bodočnost človeštva.

Upam, da bo KULTURA DIALOGA med vernimi, razno-vernimi in ne-vernimi postala vzor za odnose med različno razvitimi državami sveta, krščanskega zahoda in budističnega vzhoda, razumarskega severa in čustveno impulzivnega juga, računalniško opremljenega intelektualizma in intuicije nepismenih množic.

Živali in rastline imajo naravno moč ravnotežja v bivanjskem okolju, človek pa je zmožen komunikacije in DIALOGA, ko ustvarja, razumeva in sporoča simbole fizičnega, psihičnega in duhovnega sveta. Kultura lahko medčloveške odnose humanizira tudi, ko jih nehumana civilizacija uničuje z absurdno tekmovalnostjo in borbo za 'svobodo' z bombami. Pluralizem vrednot terja od človeštva vero v ohranitev raznolikosti kultur, upanje v moč sočutja med ljudmi in dejavno ljubezen do ogroženih.

Ker so verska čustva za večino ljudi zelo intimna in privatna sfera, so verske dileme v S.O.S. rubrikah redke. Da bi bolje spoznali različne tipe verovanja, povzemam v nadaljevanju opis VERNIKA, ATEISTA, AGNOSTIKA IN SAMORAZISKOVALCA.

VERNIK:

Sprejema vero že v otroštvu v svoji družini in ta je v kraju bivanja večinska in edina prava. Verske resnice so mu očitne in ne vidi potrebe po drugačnih prepričanjih. Spoštuje jasno zapisana pravila verskega življenja. Čuti, da ga bo iskrena vera privedla k Bogu, ki ga bo v nebesih nagradil za njegova dela na zemlji. Rad sodeluje v bogoslužju z drugimi svoje vere in meni, da druge religije niso prave.

ATEIST:

Ne čuti potrebe po veri v boga in verjame znanstvenim razlagam o obstoju vesolja. Ima raje znanstvena dejstva, kot fantazije o bogovih. Meni, da je bog nastal po človekovih predstavah in ne obratno. Vera v vsemogočnega boga se mu zdi naivna. Raje ima filozofijo kot vero.

AGNOSTIK:

Ne verjame, da obstaja pravi bog ob tolikih različicah bogov na svetu. Če Bog že obstaja, je nespoznaven. Lahko uživa na tem svetu brez vprašanj o veri in bogu. Človek lahko spozna samo tisto, kar je izmerljivo.

SAMORAZISKOVALEC:

Zaupam samo svojim neposrednim doživetjem in ne sledi veram po izkušnjah drugih. Čuti potrebo po osebnem raziskovanju resnic. Ima raje resnico v sebi kot vero v pripovedi drugih. Raziskuje vprašanja o smislu življenja, ne zaupa verskim razlagam in raje spoznava sam sebe, kot bi druge spraševal o sebi.

Na vprašanja otroka in mlade osebnosti *Od kod sem prišel? Kdo sem? Kam grem?* si vsak človek odgovarja po svoje, kot so ga naučili starši in drugi pomembni vzorniki ali pa se o tem sploh ne sprašuje in živi v blaženi nevednosti. Nekateri mladi ljudje se uprejo tradiciji in iščejo razlage v študiju, raziskovanju ali združbah svojih vrstnikov drugod po svetu in izberejo ideale drugačnih kultur. Mistiki

pravijo, da vse poti vodijo na vrh gore, nekatere pa pripeljejo v še večjo zmedo verskega čustvovanja in mišljenja ali duhovne tipologije.

Vračji, vedeževalci in jasnovidci lahko človeško vero in zaupanje v neznane nadnaravne sile usmerjajo v dober namen, zdravljenje, samouresničevanje in osebnostno rast, ali pa zavedejo v mistiko in bolno fantazijo. Meje med zdravo vernostjo in bolno duševnostjo so nejasne, če prištejemo predsodke o večvrednosti 'moškega mišljenja' nasproti 'ženskemu čustvovanju', pa se ne čudimo, zakaj so preroki in duhovniki moški, ženske pa molivke, vestalke in tolažnice žalostnih.

Iz prepričanja milijonov vernikov v vsaki verski skupnosti, da je samo njihov bog pravi in da poznajo edino pravo 'resnico', izvirajo mnogi medosebni, družinski, nacionalni in svetovni spori in konflikti ter krvoločne vojne. Zmerjanje z 'antikristom', 'verskim blaznežem', 'verskim zaslepljencem' in drugimi vzdevki je še mila oblika nestrpnosti, ki kliče po resničnem DIALOGU, verski strpnosti in občudovanju verske raznolikosti.

Mojstri dialoga med vernimi in nevernimi so tudi moji vzorniki dr. Anton Trstenjak, teolog in psiholog, dr. Janez Janžekovič, filozof in teolog, dr. France Stele, umetnostni zgodovinar in drugi, ki so tudi v časih političnega preganjanja vere in cerkve ohranili rahločuten posluš za versko svobodo, pogumno besedo za dialog med različno mislečimi in dobrohotno zavezo med možgani in srcem, ki dela čudeže.

Med kreativne čudeže v vsakem posamezniku z vidika psihologije lahko uvrstimo človeško hrepenenje po SREČI, ki pripelje človeka v duševni stiski v iskanje zdravja, zaupanja in optimizma, harmonijo mišljenja in čustvovanja z dejanji in SREČE-vanje z drugimi v kreativno sozvočje življenja vseh živih bitij na svetu.

Religija kot razmišljanje, usmislitev ali svetost življenja nam preko čustvenega zaupanja v nadnaravne in duhovne sile daje možnost občutja oceanske energije, ki nas obdaja na tem planetu in povezuje z vesoljem.

Molitev ali meditacijo si vsak človek izbere sam skladno s svojimi zmožnostmi, potrebami in interesi, ki se v našem kulturnem okolju uresničijo 'normalno'. Tako so nekateri zaradi vere v svojega boga vsem drugim sovražni, srednja večina niha med strahom pred vojno, boleznijo, smrtjo in upanjem na mir, zdravje in večno življenje, redki pa najdemo v sebi moč zavestnega, odgovornega, kreativnega spoštovanja, varovanja in vere v večnost lepote, dobrote, resnice in pravičnosti, zaupanja, ustvarjalnosti, solidarnosti ... kot sinonimov za Boga.

(Zgornje besedilo je tretje poglavje nastajajoče knjige avtorice besedila dr. Tilke Kren, psihoterapevtke. Knjiga bo nosila naslov 'Človek in čustva'.)

ZAKAJ NE VERUJEM (VEČ)

Herman Graber

Že v rosnih letih sem pri verouku spraševal vse mogoče; vstajenje od mrtvih mi ni šlo v glavo (pri 7., 8. letih), o vnebovzetju, nebesih, o brezmadežnem spočetju se takrat še nisem spraševal, a povod za razmišljanje sta bila dva dogodka.

Ker sem župnika nenehno kaj spraševal, mi je dovolj jasno in karajoče dejal: »Dvomiti ni dovoljeno!« To je v meni dvom še spodbudilo. Nenehoma sem potem župnika pazljivo poslušal in več in bolj so se mi razne stvari zdele nenavadne, nemogoče .... Zatem sem verjel v smrtni greh in pekel in se župnika bolj ali manj bal in, kot pač zapoveduje, podreja mladostnike cerkvena doktrina, tudi s strahom spoštoval.

Drugi dogodek mi je tudi ostal za 'vekomaj' v spominu. Ker župnika nisem več toliko upal nadlegovati, pa tudi način njegovega podajanja 'snovi' je bil brez 'razprav', sem doma nadlegoval mamo. Z odgovori nikakor nisem bil zadovoljen, ker pač niso bili v skladu z mojim takratnim razumevanjem sveta. Ko ob neki priliki ni zmogla več – razumljivo, za menoj so bili še štirje otroci – in nikakor ni zmogla zadovoljiti moje radovednosti ter dvomov, me je grobo zavrnila, frcnila po ustih in me nagnala delat.

Ta dva dogodka, kot sem že rekel, sta me spremljala – in me še – nekaj desetletij življenja. Sem se pa pri petnajstih uprl, to moram poudariti in nisem več hotel v cerkev; ker sem čutil, da ni v redu, kar tam pridigajo in zapovedujejo. Pa tudi dolgočasil sem se s tistim nenehnim lajnjanjem na obredih. Posebno zoprna mi je bila spoved. To sem še posebej zasovražil. Tudi zato, ker 'nisem imel grehov' in sem si jih moral izmišljati, kot npr. nisem ubogal mame, rabutanje, kakšna nedolžna kletvica ipd. To je bilo zame naporno in počutil sem se nelagodno.

Ko sem se zaposlil, za Cerkev ni bilo ne časa ne potrebe in sčasoma sem vse odrinil na rob. Bil je obdobje, ko Cerkev zame ni obstajala. Če je kdaj naneslo, da sem prišel v stik s cerkvenimi obredi, (pogrebi npr.) sem bil v začetku še kar toleranten; te ljudi sem imel za poštenjake, in to je štel. Ker pa človek k sreči ni izoliran od okolja, je vsake toliko kaj pricurjajo o goljufiji, lažeh, izmišljotinah. Zlasti starejši so bili, še v času socializma, kritični, in to sem 'absorbiral', ne da bi čutil kakšno posebno potrebo po tem. Tu je bila še šola, kjer sem marsikaj zvedel, čeprav sem tudi tam dvomil (no, danes seveda vem, da so nas učili o stvareh, ki so zelo blizu stvarnosti).

Naj malce preskočim: dogajati sta se začeli demokracija in osamosvojitve. Že prej sem rahlo dvomil o medu in mleku, ki da se tam cedita, kakor sem kar naprej poslušal in bral. Ampak toka ni bilo več mogoče ustaviti, neslo nas je v neznano ... in prineslo na vrh prevlado Cerkve! Moji strahovi in sumi, saj sem spoznal njihove metode, so se potrdili že dva meseca po vstopu v kapitalizem. K nam v službo je prišel bivši župnik. In takoj je bil deležen nenormalne pozornosti. Kajpak mi ni bilo treba več veliko dvomiti o naravi delovanja RKC.

Sicer sem pa, razen o Cerkvi, kot najbrž večina ljudi, razmišljal o problemih, ki jih prinaša vsakdanjik: o lastnem življenju, smislu, zdravju. Zaradi let/zrelosti tudi politika prihaja na moj 'dnevni red' in Cerkev je tu takoj prepoznana kot močan dejavnik, če že ne kar glavna oblikovalka javnega mnenja. In pojem denacionalizacijske in vsakršne druge grabežljivosti. To me je motiviralo, da sem začel resno razmišljati, kje so vzroki, kako, zakaj, le kaj razumejo ti ljudje, ki so verni. Zakaj se jih toliko deklarira za vernike, na račun česar potem RKC izstavlja državi in vsem nam neznansko visoke račune?

Iz radovednosti in tudi z namenom, da bi se približal odkrivanju o (ne)obstoju boga, sem prebiral

leposlovno literaturo o vesolju (kjer naj bi bila nebesa). Kasneje se je pojavila še genetika, ki je še posebej odstrla 'delo Stvarnik'«. V osnovi sem razumel naravni Darwinov izbor, ki ga razmišljujoči z opazovanjem živega okoli sebe lahko sam prepozna. Okolje pa je nenehno molilo, prosilo, celo romalo, zato sem se sam temeljito poglobil v religijo in ugotavljal: molitev nič ne pomaga. Imel sem veliko takih zgledov v ožjem okolju, tudi pri mami in sestri. 'Pravičen in vsemogočen' bog je izmišljotina, sprva nevednih in preplašenih, pozneje preračunljivih, nemoralnih in izrazito pohlepkih ljudi. Kljub zapovedani skromnosti. Nobena posebna modrost ni bila potrebna za ugotovitev, da boga ni, ker ne ukrepa, ker dopušča krivice, zaradi katerih človek (zdravstveno) trpi itd. Tu se najdejo tudi verni, a njihova spoznanja niso dovolj močna, saj so slabiči, ki še kar naprej 'verujejo'.

Prav pozorno sem opazoval, da učinka boga ni nikjer čutiti. Kar je tovrstnih izkušenj, ni nobena do sedaj dokazana, je pa znanost nasprotno od teh verovanj odgovorila na številne zablode in povsem definirala dogme kot neznanstvene trditve. In jih tako seveda za vsakega normalno dojemajočega človeka ovrgla.

Vedno, ko povem, da sem ateist in da v boga ne verujem, mi vsiljujejo mnenje, da v nekaj pa moram verovati! Odgovarjam in vztrajam, da to ne drži. Nobene molitve, čeprav dopuščam placebo občutek, ne potrebujem, in verovanja v nedokazljivo tudi ne. Menim, da so številne dogme žalitev razuma. Nobenih utvar si ne delam o tem, da bom občasno pač zboleval, da sem v veliko stvareh pomanjkljivo 'narejen', da me bo doletelo še veliko drugih težav in težavic, da bom na koncu preminil in za mano ne bo ostalo nič v smislu 'večnega življenja' .... S tem sem se povsem sprijaznil in za pomoč ne potrebujem nič neobstoječega, nedokazanega, nečesa/nekoga in pretežno zadovoljno in veselo živim. Še najmanj se zanašam na vero in molitev, o kateri sem se imel priložnost mnogokrat prepričati, da nimata niti ena niti druga pričakujočega učinka.

Ob rob mojemu 'trdorazumskemu' pogledu na svet: vsiljuje se mi celo vtis, da verni po pravilu bolj boleajo – izjema so nune – da so pretežno revnejši sloj, da so manj izobraženi, celo da so pogosto manj pošteni, etični. Ni čudno, saj jih 'vzgajajo' tako, da jim grehe odpuščajo! Poleg tega so vere dominantne, vojaško organizirane, diktatorske, pretežno totalitarne: ukazujejo celo post, vtikajo se v obnašanje v postelji, 'včlanjujejo' že dojenčke, ob tem pa se deklarirajo za družbeno koristne (samo znanost nam je omogočila blagostanje, ki ga živimo, religija jo je samo ovirala) in za vrhovno moralno avtoriteto!? Praksa pa je diametralno nasprotna tej deklarativnosti. In to še v 21. stoletju!

Mirne vesti ostajam 'brezverec' – kot tako imenovane dominantne religije rade žalijo drugačne in ateiste – in si pomagam izključno z lastno močjo. In že dolgo vem, da se lahko zanesem samo nase (tudi druge osebe so seveda pri tem dobrodošle, da ne bom napačno razumljen) in 'verujem' izključno v preverjeno in preverljivo.

Branko Delcott

Oportunizem, strahopetnost in svetohlinstvo je v današnjem času neizmerno! Na RTV Slovenija nam, ateistom, občasne oddaje o negativni vlogi religije, zgodovini katolicizma, agnosticizmu, zlu, ki se mu pravi kreacionizem, ateizmu in še o čemu niso odobrili. Gledamo lahko redne religiozne in v duhovnost usmerjene oddaje, ki za nas mnoge absolutno niso sprejemljive, in pa množico osladnih maškarad v zlatu in brokatu, ki jim pravijo svete maše.

Mnoge od tistih, ki se v mariborski in drugih slovenskih občinah kot funkcionarji ali občinski svetniki ukvarjajo s politiko, pozivam, naj svojo zvito in izkrivljeno hrbtenico zravnavajo od teže cerkvenih oblastnikov, sicer se naj sramujejo podredljivosti in svetohlinstva do RKC. Po vsej Sloveniji brskamo in iščemo kosti po vojni sicer povečini brez sodb pobitih okupatorjevih sodelavcev in postavljamo spominska obeležja (izvzemam tiste, ki jih taka usoda ne bi smela doleteti), pa se ob tem vprašam: ali si zaslužijo častni vojaški pokop in spominsko obeležje snovalci, izvajalci ali sodelavci pri zločinskih dejanjih, krvoloki, neizprosni okrutni zločinci ali njim podrejeni klavci, kot so bili Francetič, Ljotič, škof genocida Stepinac, ki smo ga dovolili uvoziti iz Hrvaške na našo Kredarico, pa Kvaternik s svojo stoglavo gardo posebej krvavih ustaških klavcev in požigalcev srbskih vasi, ki so se šli vsi klanjat papežu v Rim leta 1943, mati Kvaternika pa je zaradi sinovih pošastnih zločinov naredila samomor!?

Naj omenim še Miroslava Filipovića, imenovanega „satan“, ki je najraje izvajal pokole po šolah, kjer je dal izločiti otroke srbske narodnosti in jih vpričo vseh ostalih otrok in učiteljev poklal s svojo klavsko bando, in sicer v oblačilu Stepinčevega frančiškana. Kosti takih človeških izrodov, ki ležijo tudi pri nas v Sloveniji, so v sramoto ne samo nam, ampak celemu poštenemu svetu. Pa dajmo jim še častno stražo, da njihovih zločinskih kosti ne bodo raznesle lisice. Trudimo se, da zločince, sodelavce okupatorjev in izdajalce lastnega naroda ohranimo v trajnem spominu, nam, ateistom, pa se – kot je evidentno – odreka možnost, da postavimo spominsko obeležje vsem tistim, ki so jih cerkvene oblasti v času inkvizicije sežgale na grmadah (številke gredo v milijone), pred tem pa peklenko mučile v posebnih mučilnicah z raznimi mučilnimi napravami, da so priznali tisto, česar niso bili krivi. Zgodovinar Dežman pa je dal sramotno izjavo, da se je treba truditi, da bodo v naši Sloveniji stali tudi spomeniki zmage in ne samo spomeniki poražene revolucije. In kje je tu demokratična enakost in pravica, ki je po ustavi in mednarodnih konvencijah zagotovljena vsakomur, da lahko javno izrazi svoje mnenje, ne da bi ga pri tem kdo oviral!? Cerkvene zločine je pač treba prikrivati in jih čim bolj zanikati. Čeprav je zoper papeža Benedikta XVI. vložena pobuda mednarodnemu sodišču za sum storitve zločinov proti človečnosti (prikrivanje pedofilov v cerkvenih vrstah), ni za pričakovati, da ga bo doletela pravična kazen, ker je papež, pripadnik cerkve, predstavnik in posrednik boga, torej niča in nikoli dokazane figure na Zemlji, še manj pa v nebesih.

Po Jožetu Pučniku je poimenovano brniško letališče, razen tega pa lahko tudi vidimo njegov doprni kip v Cekinovem gradu v Ljubljani. Pred leti pa je bilo objavljeno v „Mladini“, da je Pučnik nastopal kot znanstveni svetovalec avtorjev filma „V vroči lavi sovraštva“. Gre za »izdelek« skrajnih nemško-nacionalističnih organizacij, ki grobo ponarejajo slovensko zgodovino in pravi, pozitiven značaj NOB. Naslov tega filma pa je prispevek slovenskega kardinala F. Rodeta. Pučnik je bil prisoten tudi pri predstavitvi tega filma v Celovcu, in sicer z ramo ob rami s pokojnim deželnim glavarjem Haiderjem. O tem sem le v Večeru zasledil članek.

Skoraj bi prišlo do kriminalnega simbolnega dejanja, ko sta hotela pokojni in nekdanji minister Bajuk ter 'diva' SDS-a, tudi njihova poslanka Eva Irgl postaviti doprni kip kot spomenik nekdanjemu banu

Dravske banovine, izdajalcu in sodelavcu okupatorja Natlačenu, in to v njegovem kraju na domačiji. Natlačen se je že pred vojno hodil klanjat in klečeplazit Mussoliniju v Rim, enako kot škof Rožman.

Na veliko ogorčenje in protest Kitajske je nekdanji papež Janez Pavel II. beatificiral 120 posebno težkih zločincev iz t. i. »opijske vojne«. Mi, ateisti, pa očitno ne bomo dosegli, da postavimo spominsko obeležje resnično nedolžnim ljudem, ki so bili žrtve cerkvenih zločinov, ker jih je pač počenjala cerkev in ker so tisti, ki o tem odločajo, klečeplazci cerkve in podobni tistim, ki cerkvene zločine zagovarjajo.

Rehabilitiran je bil škof Rožman. O Rožmanovem zločinskem in protinarodnem delovanju v korist okupatorja obstaja vrsta zgodovinskih in resničnih dokazov. Dolgo ponavljajoča laž postane sčasoma pač resnica. Tudi on bo svetnik in bo imel spomenike, pa na njih ne bo pisalo, da je bil zločinski izdajalec in sodelavec okupatorja. Novodobni in mladi, mlečnozobi zgodovinarji pa trosijo toliko neresnic in izmišljotin o njegovih velikih delih v korist Slovenije in slovenskega naroda, da mi je bilo slabo, ko sem jih poslušal. Pečarjeva in Peskova sta si gotovo zaslužili cerkveno pohvalo in rezerviran sedež v nebesih.

Demokracija ni draga, ampak dragocena, a jo oportuno izrablja v svojo korist tako cerkev kot mnogi oblastniki, predvsem tisti, ki so privrženi cerkvi.

(december / gruden 2011)

Vojteh Urbančič

Stvari, ki se lahko zgodijo, se morajo zgoditi.

Samo še vprašanje časa je bilo, kdaj bo rimokatoliška cerkev (RKC) v Sloveniji doživela ekonomski in predvsem moralni debakl, kot ga ni že od 2. svetovne vojne. Pravzaprav je bil moralni kredit, ki ga je imela RKC na račun ozkega in togega tolmačenja ločitve cerkve od države v prejšnjem režimu, še edini kredit, s katerim je lahko pletla svoje sirenske pesmice in privabljala naivne ljudi v svoje kólo. Zdaj ga je izgubila dokončno in nepovratno, moralni kredit namreč. Pa tudi 800 milijonov evrov.

Če se je še ob nešteti pedofilskih škandalih sprenevedala, da gre »za osamljene primere znotraj duhovniških vrst« (namesto, da bi posiljevalce in druge moralne izprience iz svojih vrst prijavila organom pregona, jih je premeščala v druge fare in jih skrivala v Vatikanu ter jih tako zaščitila pred roko pravice), se ob tej aferi bibličnih razsežnosti ne more več.

»Izvirni grehi« za moralni padec brez primere so globoki in segajo daleč nazaj.

Celibat, ki ga je RKC uvedla zaradi pohlepa po posvetnem bogastvu, se ji maščuje z večnimi in ponavljajočimi se pedofilskimi škandali. Proti vsem biološkim, nravstvenim in zdravorazumskim spoznanjem je naravnano protinaravno, patološko in za duševno zdravje mladih moških nevarno izogibanje zdravi heteroseksualni spolnosti. Spolni nagon je eden najmočnejših nagonov pri ljudeh; prisilna vzdržnost na vrhuncu spolne moči je pravi humus za psihopatologije vseh vrst, za spolne deviacije – in to je le še pol koraka od pedofilije in drugih kaznivih dejanj zoper otroke in mladoletnike. Spolni nagon, ki se ne more udeležiti na normalen način, si poišče substitute, stranpoti, kot silna deroča reka, ki podira vse pred seboj. V tem kontekstu se zdi naravnost infantilno in poniževalno žebranje osramočenih in pod reflektor javnosti privlečenih predstavnikov RKC o »zaobljubi bogu«, o »odgovoru na klic, ki prihaja od boga« in podobnem. Zato sploh ni tako groteskno, ko v (sicer popolnoma depasiranem in na trenutke prav bebavem) intervjuju (Mariborski utrip, 25. 2. 2011) z novim mariborskim nadškofom Turnškom lahko preberemo tudi tole neverjetno vprašanje: »V svojem **znanstvenem** (pripis avtorja: ???!!!) raziskovanju ste se ukvarjali tudi z eksorcizmom (pripis avtorja: za nepoučene: z izganjanjem hudiča!). Vam je kakšen primer ostal še posebej v spominu?« In vprašanec Turnšek je ledeno hladno z resnim obrazom dal še bolj neverjeten odgovor: »Z eksorcizmom sem se ukvarjal **teoretično**, kot teolog, službe eksorcizma pa nikoli nisem opravljal. Sem pa nekajkrat sodeloval z nekdanjim eksorcistom v mariborski škofiji.« Preberite ponovno in se uščipnite, da se prepričate, da ne sanjate! V XXI. stoletju se viden klerik ne sramuje priznati, da se je ukvarjal z izganjanjem hudiča, pa čeprav le »teoretično«!!!

Kako je RKC **praktično** izganjala hudiča in druge demone, vemo kar nekaj iz morbidnih podrobnosti v zapisih o divjaških čarovniških procesih in pobojih nedolžnih ljudi. Tudi pri nas v Mariboru so gorele grmade, na katerih so sežigali ljudi, ki jih je »obsedel hudič«. Prepričan sem, da bi se našli kakšni gospodje nadškofi ali pa njihovi poklicni eksorcisti, ki bi počeli to tudi danes in to »praktično«, ne samo teoretično, če se ne bi bali posvetne oblasti.

Predstavljajte si, da bi novinar postavil tole vprašanje kakšnemu znanstveniku: »V svojem **znanstvenem** raziskovanju ste se ukvarjali tudi z astrologijo (za nepoučene: astrologija je psevdoznanost, ki poskuša pojasnjevati človeške lastnosti in usodo človeka z gibanjem in položaji nebesnih teles!). Vam je kakšen primer ostal še posebej v spominu?«

In znanstvenik bi odgovoril: »Z astrologijo sem se ukvarjal **teoretično**, horoskopov pa nikoli nisem pisal. Sem pa nekajkrat sodeloval z nekdanjim astrologom na teološki fakulteti v .... Skupaj sva tudi znanstveno proučevala teorijo o štorkljah, ki prinašajo otroke staršem.«

Kaj bi si mislili o takšnem 'znanstveniku'? Ja, isto si jaz mislim o prečastitem....

Pedofilski škandali niso bili problem (za RKC, kajpak, za žrtve je vedno bill!), dokler je obvladovala tudi posvetne institucije in bila zlizana z državo (to obdobje v evropski zgodovini historiografi imenujejo pomenljivo »mračni srednji vek«). Takrat so enostavno takšne škandale pometli pod preprogo, seveda, če je kdo sploh upal ziniti kaj o tem. Farja, ki je posilil deklico ali dečka so piš-me-v-uhovsko premestili v drugo škofijo, da je tam naprej delil svete zakramente nedolžnim otrokom, ki so bili pod njegovo (dobesedno) pastoralno oskrbo.

Človek ne bi verjel, toda RKC si upa v brk vsej zgroženi javnosti početi to tudi danes:

V Angliji in Walesu več kot polovici katoliških duhovnikov, ki so bili zaprti zaradi pedofilije, niso odvzeli duhovništva. Še več, nekateri celo dobivajo finančno pomoč Cerkve. RKC v tem ne vidi težav. (<http://www.rtvsl.si/svet/obsojeni-spolnih-zlorab-a-cerkev-jim-ne-pokaze-vrat/239317>)

Toda *tempora mutantur et nos mutamur in illis* (časi se spreminjajo in mi z njimi). V XXI. stoletju ni več mogoče prisiliti ljudi k molku in poslušnosti. Javnost je izvedela za neviden in neverjeten obseg svinjarij, ki jih počenjajo njeni dušni pastirji. Stvar je prišla v medije. INTERNET je poskrbel, da je za zlorabo otrok na Irskem že naslednji dan vedel tako rekoč ves svet. Ljudje so se zdrznili. 'To je torej pastoralno delo, ki ga opravljajo z našimi otroki!', so zamišljeno mrmrali v brado bogaboječi starši, ki so svoje otroke pošiljali k vero-uku in drugim 'ukom'. Dvignili so glas. Zahtevali so visoke odškodnine za uničena otroštva in življenja.

RKC je plačala stotine milijonov evrov odškodnin žrtvam spolnih zlorab. Prodajale so se nepremičnine. Škofija Wilmington v zvezni državi Delaware je razglasila bankrot, da bi se izognila plačilu odškodnine. Od leta 2002 je imela ta škofija že osem zunajsodnih poravnjav, pri vsaki je plačala 780.000 dolarjev odškodnine. Od izbruha škandala leta 1992 je v ZDA cerkev žrtvam spolnih zlorab plačala približno **dve milijardi dolarjev** odškodnine.

Nemški jezuitski red je ponudil milijon evrov odškodnine okoli 200 žrtvam spolnih zlorab.

Afera s spolnimi zlorabami otrok v Katoliški cerkvi je najprej izbruhnila leta 1992 v ZDA, po objavi obsežnih poročil, ki sta leta 2009 razkrili spolne zlorabe na Irskem, pa so leto kasneje privreli na dan tudi podatki o številnih spolnih zlorabah, ki so jih duhovniki zagrešili v več drugih evropskih državah. Med najodmevnejšimi so bili pedofilski škandali v Belgiji, Nemčiji in Veliki Britaniji, na dan pa so prišle tudi zlorabe otrok na Nizozemskem, v Avstriji, na Malti in Švedskem. Večina zlorab se je zgodila v institucijah Katoliške cerkve, kot so šole katoliških redov, sirotišnice in različni zavodi.

Hud udarec je Cerkvi zadalo razkritje dejstva, da so številni dostojanstveniki in celo najvišji cerkveni krogi za zlorabe vedeli, a so jih prikrivali, proti duhovnikom, ki so zlorabe zagrešili, pa praktično niso ukrepali. Za zlorabe naj bi vedel celo sedanji papež Benedikt XVI., ko je še pod prejšnjim papežem vodil kongregacijo za doktrino vere, a tudi on ni ukrepal.

(<http://web.vecer.com/portali/vecer/v1/default.asp?kaj=3&id=2011012605614914>)

Toda očitno to ni bilo dovolj. RKC se nikakor ni mogla upreti mamljivim čarom kapitalizma. Spustila se je v greznico borznega mešetarnenja, prevar svojih naivnih vernikov, ki so ji zaupali svoje prihranke, v utaje davkov, v prevare države in EU, v ...popoln seznam bi bil verjetno dolg celo stran, vendar mislim, da ste razumeli poanto.

Tudi za te rabote RKC je »izvirni greh« globok in sega daleč nazaj. Ne sicer tako daleč kot pošast celibata, vendar pa skoraj dve desetletji. Kar sta modra vladarja Marija Terezija in Franc Jožef pred več kot dvesto leti upravičeno odvzela cerkvi in samostanom, pa so si ti polagoma pridobili nazaj (načini pridobivanja cerkvenega premoženja so posebna zgodba, vendar je preobsežna, da bi jo tu

povedali) in je nova oblast po 2. svetovni vojni ponovno »reivindicirala«, je naša vrla oblast v začetku devetdesetih let XX. stoletja širokogrudno v naravi znova podarila RKC. Bili smo ena redkih tranzicijskih držav, ki je tako na široko in v naravi vračala RKC fevdalne posesti. Opogumljena z materialno podlago se RKC ni mogla upreti skušnjavi pohlepa in je izgubila z vidika svoje glavno poslanstvo – poskrbeti za zveličanje duš in njihovo najkrajšo pot v nebesa – ter zajahala tigra liberalnega kapitalizma. Toda, kot je nekoč dejal naš pokojni predsednik Drnovšek, *tigra je lažje zajahati, kot razjahati*.

Za mariborsko nadškofijo in njene posvetne finančne mage je bila meja samo nebo. Ustanavljala je holdinge (ZVON 1 IN 2), pa gospodarske družbe (Gospodarstvo Rast) in telekomunikacijski T2, spuščala se je v tvegane naložbe po vsem svetu. Ta neznosna lahkotnost hazardiranja izvira iz preprostega dejstva, da je hazardirala s tujim denarjem – predvsem z denarjem več kot 30.000 naivnih Slovencev, ki so ji neomajno zaupali, saj so bili glasovi farjev s prižnic tako sladki, tako prepričljivi, kot obljube o večnem življenju in nebesih....

Toda grehu neizogibno sledi kazen. Tako nas vsaj prepričujejo sami in to je pravzaprav njihova iznajdba – kakšna ironija usode!

V domači fari so lahko govorice o finančni polomiji in malverzacijah neverjetnih razsežnosti za nekaj časa utišali, jih proglasili za hudičevo delo ali delo ateistov, komunistov, nevernikov, skratka sovražnikov RKC. Toda pozabili so, (1) da so dejstva trmasta stvar in ne izginejo, pa če se še tako zaklinjamo in zavijamo oči in (2) da je danes svet globalna vas.

Počilo je v uglednem italijanskem časopisu L'Espresso.

Reakcija je bila tipična in že ničkolikokrat videna (od tod naslov tega prispevka *deja vu*, torej *že videno*) in se je odvijala v fazah.

Najprej popolno sprenevedanje. »O tem ne vemo nič. Nismo seznanjeni.«

Druga faza: »Ničesar nismo dolžni.«

Tretja faza: »Holdinga ZVON 1 in 2, gospodarski družbi Gospodarstvo Rast in telekomunikacijski T2 niso v neposredni lasti nadškofije.«

Četrta faza: »Res je, da gre za finančno luknjo, toda ta je globoka le 17 milijonov evrov.«

Peta faza: »Nimamo zastavljenih nepremičnin, no, morda dve, tri....«

Ko jim novinarji pomolijo pod nos izpiske iz sodnega registra, kjer so na bremenskem listu C črno na belem vpisane hipoteke na številne nepremičnine v lasti mariborske nadškofije, s stisnjenimi zobmi nekako izdaviijo, da je to resnica, vendar....

Šesta faza: »Morda dolgovi res znašajo 800 milijonov evrov, toda storili bomo vse, da ljudem, ki so nam zaupali svoje prihranke, le-te povrnemo.«

Kot bi poslušali Zidarja, Bavčarja, Kordeža, Tovšakovo....

Bilo je zabavno gledati na televiziji, kako nekakšnemu portparolu mariborske nadškofije g. Štuhec izginja z obraza naduti in arogantni nasmešek z vsako novo dokazano lažjo RKC in z vsakim novim odkritim finančnim škandalom. G. Štuhec, direktor Zavoda Antona Martina Slomška, zdaj mrmra le še o tem, da je vesel, da niso zastavili »njegovega« zavoda na Vrbanski. Nič več ni smešnega v početju RKC, ki ga novinarji vsak dan razkrivajo pred zgroženo in osuplo slovensko javnostjo; ostaja le še trpek občutek izigranosti, prevaranosti z rahlim priokusom po kriminalu.

Veliki mojster finančne melodrame in dirigent polomije stoletja Mirko Krašovec, ki bi mu njegove finančne bravure zavidal tudi Ostap Bender Iljfa in Petrova, pa je preprosto poniknil ... *sit venia verbo* (*oprostite na izrazu*): pametna odločitev Mirko, pametna....

Nikoli več ne bodo mogli farji (vsaj v mariborski nadškofiji ne!) brez zadrege na obrazu in čiste vesti pridigati ljudem o pravičnosti, poštenosti, humanizmu in kar je še teh dobrot, ki so jih do sedaj imeli kar nekako v zakupu.

(V Mariboru, februarja / svečna 2011)

Opomba avtorja: Prispevek je bil poslan časnikoma Delo in Večer, vendar ni bil objavljen, niti niso bili navedeni razlogi za to.

Boris Vežjak

So stališča RKC v slovenskih medijih predstavljena uravnoteženo? Kaj nam takšne medijske reprezentacije povedo o ideološki obarvanosti naših medijev? Bi smeli trditi celo, da nekateri novinarji ateističen razmislek potiskajo v margino kakšnih Pisem bralcev, medtem ko se cerkvene teme pojavljajo na naslovnica? Odličen simptom za takšno preiskavo so npr. Rimokatoliški cerkvi neprijetne novice. V začetku leta 2011 je slovenska javnost izvedela, da je mariborska nadškofija zadolžena za skoraj 800 milijonov evrov. Gospodarstvo Rast, v večinski lasti nadškofije Maribor in tudi celjske in murskosoboške škofije, se je znašlo v postopku prisilne poravnave. Slovensko cerkveno gospodarstvo je torej skorajda bankrotiralo. V oktobru 2011 so se začeli teči postopki na sodiščih. Prek družbe Rast je namreč uprava pod takratnim vodstvom Mirka Krašovca vodila finančno precej donosne posle, prek drugih dveh finančnih družb Zvon Ena in Zvon Dva, Holding pa upravljala z lastniškimi deleži v številnih slovenskih podjetjih. Dokler se ni zalomilo. Med drugim je financirala tudi znamenite politične brezplačnike SDS – in to na način, da je verjetno vedela, da bo denar obremenil male delničarje, da nikoli ne bo vrnjen in ob tem je, zelo verjetno, v času posojil brezplačnikom celo predpostavila svoj lasten bankrot. Zgodba z brezplačniki nasploh kaže hude znake gospodarskega kriminala, izigravanja zakonodaje in malverzacij tudi z davkoplačevalskih denarjem.

Toda kako so o tem finančnem cerkvenem škandalu poročali slovenski mediji? V nadaljevanju je ponujen le droben vpogled z navedbo nekaterih poročil. Pustimo ob strani žalostno dejstvo, da nekaj postane razvpita tema, ko jo objavijo v drugi državi – omenjena je postala zato, ker je o njej prvi poročal italijanski L'Espresso.¹ Mar ni to svojevrstna nezaupnica, celo klofuta domačim novinarjem? Sprva smo v dnevnem časopisju lahko prebrali npr. članek Ranke Ivelja v ljubljanskem Dnevniku o bibličnih razsežnostih dolgov mariborske nadškofije, ki že povzema italijanskega:

»Po mnenju naših virov iz ljubljanske nadškofije, ki je Mariboru sicer posodila 10 milijonov evrov, je izjava mariborske nadškofije sprenevedava. »To je en navaden blef. Čas je, da odkrito priznajo, da so s svojimi neodgovornimi poslovnimi avanturami hudo izdali zaupanje ljudi, ki so svoje certifikate v dobri veri vložili v Krekov sklad, in škodili Cerkvi v celoti. V najboljšem primeru bo v stečajni masi ostalo le 50 odstotkov sredstev,« nam je dejal neki visoki klerik ter dodal: 'Morda dolg nadškofije in povezanih družb ni visok 800 milijonov evrov, z gotovostjo pa je mogoče reči, da dolg nadškofije in posledično murskosoboške in celjske škofije dosega vsaj 500 milijonov evrov. Dejstvo je, da se tisti, ki ustanovi podjetje, ne more kar tako izmakniti odgovornosti za njegovo poslovanje.' Po naših informacijah so nad ravnanjem in odzivi vodstva mariborske nadškofije močno razočarani in prizadeti tudi mnogi duhovniki, ki se le nemočno zgražajo.« (Dnevnik, 25. 1. 2011)²

Čeprav so številke impozantne, so jih v mariborski nadškofiji nemudoma minimalizirali in zamahnili z roko – ob tem so kritizirali italijanski časopis:

»L'Espresso je ves dolg povezanih družb pripisal neposredno nadškofiji. Kot tam pojasnjujejo, je njihov neposredni dolg do bank konec leta 2010 znašal 17,4 milijona evrov, od tega za področje

---

1 Članek je bil objavljen 21. januarja 2011 in ga podpisuje novinar Emiliano Fittipaldi. Naslov (v angleščini) je »Sveti bankrot«, podnaslov pa namiguje na podjetje T2, ustanovljeno s cerkvenim denarjem, prav tako vpeto v nečedne posle in se glasi: »Od pornoči televizije do optičnih kablov: slovenska mariborska nadškofija je z napačnimi investicijami izgubila skoraj bilijon evrov. Tu je skrivni dosje, zaradi katerega se papež trese«. Članek je dostopen na naslovu: <http://espresso.repubblica.it/dettaglio/the-holy-crash/2142807>

2 <http://www.dnevnik.si/novice/slovenija/1042419611>.

*gospodarskega delovanja približno tretjino, polovico za vzgojo in izobraževanje, preostanek pa za pastoralne in druge dejavnosti».*³

S tem pa so ponovili isti luknjičav trik, ki ga je, kot pravijo v italijanskem časopisu, uporabil že Krašovec kot izgovor, zakaj se je izognil pisni odobritvi Svetega sedeža glede naložb:

»L'Espresso navaja tudi zelo zanimivo Krašovčevo pojasnilo, zakaj so kršili pravilo, po katerem mora Sveti sedež pisno odobriti vsako naložbo, višjo od milijona evrov. Krašovec naj bi se izvil takole: 'Menil sem, da je takšna odobritev potrebna, ko gre za škofijo, ne pa tudi, ko gre za družbe v njeni lasti.' Kakor koli že, poudarja Fittipaldi, 'v slovenski Cerkvi se morajo zavedati, da bodo morali odgovornost za izdano zaupanje vlagateljev in grozečo finančno polomijo nositi sami. Vatikan ne bo pomagal.'«⁴

Zakaj je to pomembno? Ker se je znova izkazalo, da gre za neposredno odgovornost nadškofije. Govorijo o 17,4 milijona neposrednega dolga, kot da se jih kot ustanovljene družbe to ne tiče. Podatek, ki bi ga morali novinarji (ali upniki) terjati in je odločilen in profesionalno najbolj zanimiv, je seveda tisti drugi: drži informacija o skupnem dolgu v višini 800 milijonov ali ne? Se družbe v lasti nadškofije podatki ne tičejo? Pisanje mariborskega Večera, od katerega bi seveda, tudi zaradi njegovega monopolnega položaja v Mariboru, pričakovali največ, je zelo indikativno za presojo medijskih prezentacij zgodbe o bankrotu širši javnosti. Cerkveno področje že desetletja pokriva novinarka Vanessa Čokl – po oceni mnogih žal največkrat zelo pristransko in izrazito procerkveno. Kako je Večer pisal o dolgovih mariborske nadškofije in kako o RKC nasploh v zadnjih letih, je zato zelo intrigantno vprašanje za medijske in druge raziskovalce. Na kakšen način so torej v Večeru poročali o omenjenem finančnem škandalu – prav vsa poročila podpisuje omenjena novinarka? Prvič so poročali 22. januarja pod naslovom »Italijani merijo mariborski 'sveti bankrot'« in podnaslovom »Finančna luknja mariborske nadškofije, bolj natančno: insolventnih Gospodarstva Rast ter holdingov Zvon Ena in Zvon Dva, je 800 milijonov evrov, dramatično poroča italijanski tednik L'Espresso, v nadškofiji pa pravijo, da so številke Italijanov neverodostojne.« Potem pa nadaljevali takole:

»Iz finančne luknje naj bi le svetila luč«⁵

Če je pozitivno zainteresiran, poskuša novinar čim več povedati že v zgoraj navedenem naslovu, kar je novinarka tudi storila. In potem nadaljevala:

»Toda: po neuradnih, a zanesljivih podatkih bi se znalo izteči tako, da se mariborska nadškofija pojavi z investitorjem, zelo možno, da tujim, ki bi bil pripravljen dati nujni denar. Pogovori z bankami gredo po naših informacijah bolje, kot se poskuša s kakšne strani prikazati.«

Luč na koncu tunela, zanesljiva tolažba, vse bo še v redu. Kako boste poročali o finančnem brodolomu mariborske nadškofije, če jo želite prijazno braniti? Treba se je učiti pri najboljših, in o tem sem že pisal – brati je treba Večer, ne Družine, saj zna reči bobu bob (ter jih ravnokar podeljuje kot nekakšno nagrado).

Naslednji dan novinarka Večera znova ni razočarala – vsaj tiste, ki jih brani. Ne le, da je bil to prvi zapisani tekst o brodolomu nadškofije. Ob obisku vlade v Podravju je nato še v članku 26. januarja 2011 našla veliko dobrih besed o mariborski škofijski gimnaziji, bralcu pojasnila, da vse to stane in da so bili potrebni krediti, nato pa dodala:

»Da zgradbe na Vrbanski cesti niso zastavljene za sanacijsko pomoč nadškofije insolventnemu Gospodarstvu Rast, ki ima v nadškofiji večinsko lastnico, je novi gospodarski vrh nadškofije zatrdil ta

---

3 Povzemam članek na spletnem portalu SIOLa:

http://www.siola.net/novice/gospodarstvo/2011/01/mariborska_nadskofija_lespresso_je_objavil_netocne_trditve.aspx

4 Citiramo po omenjenem članku iz Dnevnika.

5 http://bor.czp-vecer.si/VECER2000_XP/2011/01/24/2011-01-24_STR-03-03_MX-01_Izd-01-02-03-04-05-06_PAG-V-ZARISCU.PDF.

teden, v odzivu na dramatično poročanje italijanskega tiska, češ da je mariborska nadškofija v 800-milijonskem minusu in da je v Mariboru nič manj kot sveti bankrot«. ⁶

Ogorčenost je jasno razvidna, naslov članka je znova predvidljiv, povedati želi nekaj pozitivnega, podnaslov pa mora afirmirati relativno majhnost dolga in seveda lepe dolžniške navade. Ko seštejemo povedano, dobimo tale naslov in začetek podnaslova:

*»Nad Vrbansko in Betnavo hipoteka ne visi
Kreditov ima mariborska nadškofija za 17,4 milijona evrov in jih redno odplačuje.«*

V okvirček je dodala še vestičko STA z naslovom »Krekovim skladom gre bolje«. Skratka: bralec, upnik in mariborska nadškofija so lahko pomirjeni, časopis Večer je zanje kot metin čaj.

Še bolje je novinarka svoje delo opravila isti dan, 26. januarja 2011, v ediciji Večera, imenovani 7 dni (druga se imenuje Vroči kaj in malo spominja na razvpito mariborsko cerkveno družbo T-2 – po veselju do pornografije seveda). Apologetika je tu še manj prikrita in bolj odločno artikulirana. Novinarka obsodi nov šport zgražanja nad tajkunskimi igricami nadškofije, izvirajočim seveda le iz ateistične alergije do RKC, poznavalsko relativizira zgodbo (»stvari niso tako preproste«), vsega menda ni kriva nadškofija (poznamo ta izgovor), niza opravičila in kaže s prstom na gospodarsko krizo, opozori na »deprivilegiranost« Maribora, ki ne more kovati denarja iz gozdov, tako kot ljubljanska Cerkev, poudari, da za vse še ni prepozno, k reševanju pozove širšo skupnost in na koncu še vzbudi zaupanje tistih, ki bi radi svoje otroke vpisali v škofijsko gimnazijo. Nekorektno in nepošteno opravljeno delo, ki nam daje slutiti, da je nekemu predvsem do ohranitve ugleda nadškofije! Še citat članka v celoti:

Pa imamo na Slovenskem nov šport! Kam, kako visoko, na seznam tajkunskih polomov umestiti tega, ki se zgošča nad mariborsko nadškofijo in z njo povezanimi finančnimi, gospodarskimi družbami. Ampak kljub temu, da nekateri v teh krajih, prestreljenih z ideološkimi stereotipi in pregovorno alergičnih na Katoliško cerkev, že veselo slavijo "sveti bankrot" v Mariboru, kakor so to dramatično poimenovali v italijanskem tedniku L'Espresso, stvari niso tako preproste. Ne visi vsa utež neposredno nad nadškofijo, veliko akterjev je tu, vsak ima svoje bilance in svoje odgovorne. Resnica je slej ko prej, da so leta konjunktura mariborske cerkvene finančnike zanesla, nakar se je zgodila vseprisotna finančna kriza in vrednosti delnic čez noč potisnila globoko k tlom. Po drugi strani se od Cerkve (in mariborska v denacionalizaciji ni mogla, kakor ljubljanska, računati na stabilne dobičke iz gozdov, torej iz lesa) zahteva čim večje samofinanciranje.

Kaj zdaj? Pozno so v tukajšnjem delu Katoliške cerkve v Sloveniji začeli sanirati precej zavoženo zgodbo, a vendarle ne prepozno, verjamejo tisti, ki so do zadnje številke v podrobnostih. Mariborski cerkveni možje, okrepljeni z zvenečimi tujimi finančnimi strokovnjaki, se nadejajo, najbrž tujega, investitorja, da bi se šlo v dokapitalizacijo. Če se to ne posreči, je pred Gospodarstvom Rast, ki je gospodarska družba mariborske nadškofije, pa pred finančnima holdingoma Zvon Ena in Zvon Dva, ki so od tega meseca insolventni, le še prisilna poravnava ali stečaj. V stečaju se poskuša prodati, kar je mogoče. Tu pa smo hitro pri tržni in dejanski vrednosti premoženja. Ampak po vrsti, stečaj je zadnja možnost. Obveznosti pri celi vrsti bank niso majhne, tudi kakšna cerkvena nepremičnina je zastavljena, trenutno pa vse vpletene strani predvsem varujejo svoje pogajalske pozicije. Vložki so visoki, padci, ki grozijo, boleči. Če nadškofija in z njo povezane družbe bankam v seštevku dolgujejo okrog 700 milijonov evrov, kakor je izračunano neuradno, pomeni to nekaj letnih prihodkov države Vatikan. In vsaj pol ducata proračunov mesta Maribor. Za prihodnost vložkov lepega števila malih delničarjev gre. Oba Zvona imata deleže v zvenečih slovenskih podjetjih. To še malo ni samo cerkvena zgodba. Ali zgolj mariborska. Do februarja naj bi se marsikaj razjasnilo. In za pomiritev zaskrbljenih staršev: seveda, mariborska škofijska gimnazija bo vpisovala tudi v šolsko leto 2011/2012.

⁶ http://bor.czp-vecer.si/VECER2000_XP/2011/01/26/2011-01-26_STR-02-02_MX-01_Izd-01-02-03-04-05-06_PAG-V-ZARISCU.PDF.

Kot rečeno, se je taktika pomirjevanja končala z novimi indici o vpletenosti nadškofije v čudne posle – med njimi so najbolj perversna prav posojila političnim brezplačnikom z vnaprejšno vednostjo, da bo ta denar izgubljen, in celo, da bodo sledili bankroti. Nemoralnost, ki ji ni para! Sodni procesi proti vpletenim v oktobru 2011, ki so jih sprožili upniki, predvsem banke, bodo lahko le še dodaten opomin o izigranosti deležnikov in malih delničarjev, verjetno tudi o tem, kakšne malverzacije so se dogajale v božjem hramu. Medijska taktika po načelu »minimize harm« je verjetno razkrila tudi močne povezave med slovensko RKC in našimi osrednjimi mediji.

Sicer pa moje mnenje o vsem tem? Socialno brezčutno in kratkovidno se je zgolj zmrдовati nad finančnim brodolomom mariborske nadškofije, saj so v ozadju tega številne tudi stiske opeharjenih ljudi. To elementarno človeškost je treba ohraniti, saj marsikoga zanese v privoščljivo muzanje nad cerkveno nesrečo. Ta poanta se zdi sprejemljiva, a kaj, ko jo razgaljajo konteksti pristranosti. Treba pa je tudi jasno povedati, da bolj od gospodarske polomije boli dosedanja neverjetna moralna sprevrženost, s katero zdaj nadškofija vali krivdo in finančno breme na gospodarske subjekte, s katerimi menda nima nič, čeravno gre za holdinge in družbe, ki jih je sama ustanavljala. To je podobno, kot če ne bi priznal očetovstva svojega otroka. V naslednjih mesecih bo morala podati jasna odgovora na dve vprašanji: o tem, ali je podatek o 800 milijonih evrov v vatikanskem revizorskem poročilu tam res zapisan ali ne. Drugo vprašanje je: zakaj je izigrala stroga vatikanska pravila o odobritvi naložb, višjih od en milijon evrov? Če prepričljivih pojasnil ne bo, bo izgubila še minimum zaupanja pri svojih vernikih – tisto, za katero nadškof dr. Anton Stres pravi, da ostaja edina deviza delovanja RKC.

Aleksander Markovčič

Po dvajsetih letih, od kar imamo svojo državo, smo priče vse večjemu upadanju socialnih možnosti in pravic državljanov. S tem se nam tudi zastavlja vprašanje ustavnosti dejanj vladajočih glede zagotavljanja finančnih sredstev iz proračuna države, namenjenih verskim skupnostim, torej organizacijam, ki so prostovoljno osnovane. Pri tem smo soočeni z dominantno organizacijo med verskimi skupnostmi, tj. Katoliško cerkvijo v Sloveniji (RKC). Z njeno umeščenostjo v Ministrstvo za obrambo (vojaški vikariat; sporazum s škofovsko konferenco iz leta 1992) je uveljavljen interes Vatikana v naši državi. Od sklenitve omenjenega sporazuma naprej smo zakonsko obvezani plačevati za uresničevanje njihovega interesa. Enako velja za financiranje Teološko fakultete v okviru Univerze v Ljubljani vključno z enoto te fakultete v Mariboru. Omenjeno je bilo kasneje zajeto v Zakonu o verski svobodi, ki je v izhodišču prirejen interesom RKC in omogoča zaposlovanje nosilcev verskih dejavnosti v državnih službah. Samo za vtis nevtralnosti je v njem formalno navedeno, da lahko državljanji iz osebnih razlogov odklonijo finančno podporo verski skupnosti.

V 4. alineji 2. člena Zakona o verski svobodi je zapisano: »Uresničevanje verske svobode vključuje pravico do odklonitve izpolnitve obveznosti, določene z zakonom, ki resno nasprotuje verskemu prepričanju osebe, če se s tem ne omejujejo pravice in svoboščine drugih oseb, v primerih, ki jih določa zakon. Pogoje in postopek v zvezi z uveljavljanjem pravice do ugovora vesti vojaški dolžnosti določajo predpisi s področja obrambe in izvrševanja vojaške dolžnosti.« Toda v besedilu ob tem ni navedeno, kako je mogoče uveljaviti »pravico do odklonitve izpolnitve obveznosti ... če se s tem ne omejujejo pravice in svoboščine drugih oseb ...«, ker ni nikjer zapisana vsebina navedbe, kako se izrazi in razume odklonitev pravice in svoboščine drugih oseb. Na podlagi tega se povsem samodejno zastavi vprašanje, kako oz. na kakšen način se s tem izrazi omejitev? Ne oziraje na to pa je v zakonodaji nesporno določeno, da smo državljanji **dolžni**, na posredni način, plačevati državno opredeljene verske skupnosti. Od dvainštiridesetih registriranih verskih skupnosti jih država finančno podpira samo sedem. Te izbrane so privilegirane na račun ostalih petintridesetih. Toda pripadniki le-teh so dolžni, poleg svojih potreb, plačevati tudi državno opredeljene verske skupnosti.

Mar ni z navedenim določilom posredno izrečeno, da drugače verujoči in neverujoči s svojo **osebno** opredelitvijo omejujejo pravice in svoboščine vernih sodržavljanov do opredeljenih verskih skupnosti? Pomeni to protest za dolžnost plačevanja obveznih prispevkov za tiste, ki jih finančno podpira država? Pri tem, da prav te nikakor ne želijo, da bi se samostojno financirale z 'verskimi članarini' svojih članov! Saj se zavedajo, da bi se s tem soočile z dejanskim številom svojih pripadnikov, neprimerno manjšim od deklariranega števila 'pripadnikov'. Dosedanje delovanje slovenskih političnih oblasti, pričeni kmalu po osamosvojitvi in kasneje z dr. Drnovškom ter nasledniki, so zagotovile njihovo neposredno financiranje iz državnega proračuna. Predzadnji predsednik vlade g. Borut Pahor je v okviru predvolilne agitacije leta 2008 govoril o potrebi noveliranja interesno opredeljenega Zakona o verski svobodi. Toda v treh letih, kolikor je bil na oblasti, ni z ničemer udeležil predvolilne obljube o uskladitvi določil zakona z ustavo. Prav tako ni odpravil drugih nepravilnosti povezav države z verskimi skupnostmi. Celó obratno: vstopil je v povezavo z RKC, tudi zaradi **osebne** želje obiskati papeža v Vatikanu. A zaman, ker tega papež ni izpolnil. Z odklonitvijo obiska je Vatikan nesporno izkazal, koliko in kako vrednoti našo državo. Pri tem pa je, ne oziraje se na to odklonitev, dosedanji predsednik vlade enako kot predhodniki podpiral uveljavljeno umestitev izbrane verske skupnosti v breme državnega proračuna – ne glede na to, da je to v nasprotju s temeljnimi pravili sožitja državljanov, z Ustavo RS, ki v 7. členu določa ločenost verskih skupnosti od države ter v 41. členu opredeljuje izhodiščni temelj pomena te ločenosti.

Prejšnja vladajoča struktura je pričela z vodenjem države ob soočanju z vedno slabšimi ekonomskimi razmeri v svetu in posledično s slabšanjem življenjskega standarda državljanov tudi pri nas. Upadajo finančna sredstva v državnem proračunu, število nezaposlenih raste. Posledica so racionalizacija upravljanja in državnih služb javnega sektorja na vseh področjih ter krčenje socialnih pravic in bonitet državljanov. Toda ob tem je razvidna popolna odsotnost prizadevanj za odpravo ali krčenje proračunskega financiranje izbranih verskih skupnosti, ki je kapitalsko namenjeno praktično skoraj v celoti RKC, tj. verski skupnosti, ki je vodilna v državnem kapitalizmu. Posredno to pomeni tudi odliv kapitala največjem kapitalistu sveta, Vatikanu.

Vlada s tem, tj. s posrednimi zakonskimi obvezami RS, zavezuje državljanke, da moramo financirati izbrane verske skupnosti. To se dogaja v državi, kjer naj bi bili celo z ustavo zavarovani pred finančnimi ambicijami oz. interesi verskih skupnosti.

Iz povedanega sledi, da seznam v RS registriranih verskih skupnosti le na zunaj pove, da so državljani RS 'svobodni' glede religioznega opredeljevanja. Dejansko pa je s tem, da so finančno upoštevane samo določene verske skupnosti in med njimi dominantno RKC, in sicer tako na državnem kot na lokalnem nivoju, utopija. Saj je vendar s tem v ustavi določena enakopravnost duhovnih (idejnih, nazorskih) **osebnih** opredelitev državljanov v dejanskem življenju praktično **zanikana**. In to žal celo z izrekom Ustavnega sodišča RS, ki je na svojevrsten način pristopilo k tolmačenju pomena besede 'ločitev' iz 7. člena Ustave RS. V slovenskem jeziku ta beseda za Ustavno sodišče RS očitno nima polnega in nedvoumnega pomena. Zaradi njihovega tolmačenja besede 'ločitev' imamo zakonsko določeno financiranje nosilcev verske dejavnosti v Ministrstvu za obrambo.

Spremljanje maloštevilnih vojakov na operacijah izven RS s strani nosilca verske dejavnosti iz vrst RKC na državne stroške ni opravičljivo – enako tudi ne umestitev štirinajst delavcev vikariata, ki so zaposleni v Ministrstvu za obrambo in neustavno obremenjujejo državo s 350.000 evrov letno. K temu moramo prišteti še stroške postavitve, poslovanja in vzdrževanja verskih objektov v vojašnicah, kjer se dogajajo številčno zanemarljive verske izpovedi, kar pa je vse financirano iz proračuna ministrstva. Pri tem je treba upoštevati, da je omenjeno povsem neumestno in neupravičeno zaradi številnih cerkva, ki lahko služijo tudi v ta namen in so v bližini vojašnic, obenem pa tudi zato, ker vojaško osebje prihaja na delovno mesto vsakodnevno od doma oz. iz domačih okolij, kjer so tudi njim na razpolago cerkve in drugi verski objekti. Treba je omeniti še financiranje vsakoletnih romanj dela vojaškega osebja, ki so pripadniki RKC, v Lurd v Franciji. Leta 2011 je npr. znašala cena romanja 22 (dvaindvajsetih) vojakov nekaj manj kot 8800 evrov. Upoštevati je treba še pokrivanje stroškov izdajanja verske literature vikariata in osebni dohodek zaposlenega apologeta RKC pri samem vrhu ministrstva. Iz vsega navedenega izhaja, da so skupni stroški v vojaško strukturo RS umeščene verske skupnosti oz. religije mnogokratnik celoletnega osebnega dohodka vseh zaposlenih v vojaškem vikariatu. To pa je tudi dokazilo, kako in koliko smo se v RS uklonili interesom Vatikana.

Zgornje navedbe povedo, da dosedanji odgovorni sodržavljanji, zadolženi za upravljanje države, še doslej niso bili sposobni ali niso želeli (oz. ne želijo!) uveljaviti z ustavo zagotovljenih pravic državljanov, kakor te izhajajo iz 7. člena Ustave RS. Omenjeni odnos je zelo ilustrativno prikazala predhodna ministrica za obrambo, članica Socialnih demokratov, ki je samoiniciativno prizadevno zagovarjala in branila neustavne stroške za verske dejavnosti v breme države. Žal!

ZAHTEVA ZA ODPRAVO DRŽAVNEGA FINANCIRANJA RIMSKOKATOLIŠKE CERKVE (IN DRUGIH VERSKIH SKUPNOSTI)

Koalicija za ločitev države in cerkve

Koalicija za ločitev države in cerkve
Slovenija
info@locitev-drzave-cerkve.org

Republika Slovenija
DRŽAVNI ZBOR
Šubičeva 4, Ljubljana

Zadeva: Zahteva za odpravo državnega financiranja Rimskokatoliške cerkve (in drugih verskih skupnosti)

Na podlagi 42. člena Ustave Republike Slovenije smo se državljani, verni, neverni in različnih svetovnih nazorov, ter Društvo za zaščito ustave in žrtev cerkve zbrali v neformalni civilni iniciativi, imenovani Koalicija za ločitev države in cerkve z namenom udejanjanja 7. člena Ustave RS, ki zapoveduje ločitev države in verskih skupnosti.

Menimo, da je slovenščina dovolj razvit jezik za sporazumevanje in podpisani ter podpisniki peticije za prenehanje financiranja cerkve ne pristajamo na t. i. negativno, pozitivno, mehko, trdo in še kakšno razlaganje tega člena Ustave.

Ločenost države in verskih skupnosti je civilizacijska pridobitev in terja od države, da svojo lastno Ustavo spoštuje, iz česar jasno izhaja, da ne sme iz javnih sredstev financirati nobene verske skupnosti **za njihove verske dejavnosti**, zlasti ne RKC oz. njene sfere, ki dobiva letno poleg ogromnega premoženja, ki ga poseduje in neobdavčenih sredstev (darovi, maše, pogrebi, nabirke ...) še dodatno preko 20 milijonov EUR letno iz javnih sredstev (vir: Supervizor). Ta sredstva so v današnji krizi prepotrebna za državljane naše države in ne tuje, Vatikana, za potrebe širjenja katoliške vere z državnimi sredstvi. Zahtevamo, da se uporabljajo za namene, za katere se zbirajo, t. j. za splošne potrebe v skladu s pozitivno zakonodajo in ne za širjenje katerekoli religije.

Politika napačno tolmači točko 130 odločbe Ustavnega sodišča (US) z dne 15. 4. 2010, št. U-I-92/07-23. US namreč pravi, da država sicer lahko financira določene dejavnosti RKC, toda pri tem **mora ostati versko nevtralna**. Prav ta pogoj pa ni izpolnjen. RKC ima v svojih aktih večkrat določeno, da so verniki dolžni svojo cerkev vzdrževati in da so tako kleriki kot verniki laiki dolžni vedno in povsod širiti in braniti vero. Npr. Kanon 222 pravi: *Vernike veže dolžnost podpirati cerkev v potrebah, da ji pomagajo pri bogočastju, delih apostolata, krščanski dobroteljni in dostojnem vzdrževanju služabnikov. Veže jih tudi dolžnost pospeševati socialno pravičnost in, spominjajoč se Gospodove zapovedi, iz svojih dohodkov podpirati revne.* Katekizem katoliške cerkve (št. 899) pa med drugim pravi: *Poučevati koga z namenom, da bi ga privedli k veri, je naloga vsakega pridigarja in celo vsakega verujočega.* Nadalje, kanon 781 Zakonika cerkvenega prava: *Ker je celotna Cerkev po svoji naravi misijonarska in je delo evangelizacije treba imeti za temeljno dolžnost božjega ljudstva, naj vsi verniki, zavedajoč se svoje odgovornosti, sprejemajo svoj delež pri misijonskem delu.* In še kanon 211 istega zakonika: *Vsi verniki imajo dolžnost in pravico prizadevati si, da se bo božje oznanilo odrešenja*

bolj in bolj širilo med vse ljudi vseh časov in po vseh krajih zemlje. Iz navedenega sledi, da je sedanja oblika »pomoči« tako po Ustavi kot po razlagi US **protiustavna**.

Pri sofinanciranju šolstva se postavlja vprašanje, zakaj naj bi bilo šolstvo, prežeto s cerkveno ideologijo, boljše od javnega, laičnega? Odgovor: Seveda ni, saj Cerkev nikoli ni podpirala znanosti, kot edinega tvorca napredka in današnje stopnje blagostanja, temveč je le-tega vso njeno dobo zavirala! Gre za kopiranje nekaterih šolskih sistemov (ZDA), ki podpirajo izobraževanje elite, številni talenti in večina populacije pa naj se zadovolji z manj kvalitetno javno šolo (táko, manj kvalitetno se dela sedaj). V tem pogledu in glede uvajanja RKC doktrine na vseh področjih pomeni nazadovanje za 70 let. Ali res pristajamo na to? Naslovniki te zahteve boste za to odgovorni, če boste tak razvoj dopustili. Nekaj je še čas rešiti, če sta industrija in finance uničena skoraj do kraja! Ali boste res dopustili popolno izgubo konkurenčnosti in nas zopet naredili hlapce?

Pod zahtevo (peticijo) za prepoved državnega financiranja RKC (in verskih skupnosti, 7. člen Ustave) se je doslej podpisalo cca 29.000 državljanov, ki jasno zahtevamo, da vlada in parlament v čim krajšem času ukreneta vse potrebno za prenehanje državnega financiranja RKC. Od vlade in parlamenta RS pričakujemo izvajanje pravne in **pravične** države!

Odgovor, prosimo, poslati, na elektronski naslov info@locitev-drzave-cerkve.org in na naslov Vlada Began, ker prostorov oz. uradnega sedeža nimamo.

Koalicija za ločitev države in cerkve

Zanjo:

Herman Graber

Vlado Began

P. S.: Pametna in odgovorna politika se vedno ravna po javnem mnenju, zato navajamo še dodatno informacijo. Z veliko gotovostjo smo zaznali, da so državljani v visokem odstotku proti financiranju institucije RKC iz proračuna(-nov). Konkretno: od približno 400 podpisanih peticije v dneh 23. in 24. 4. 2012 v Celju jih je izrazilo dvom ali nasprotovanje naši peticiji samo kakšnih deset, ki so prišli pred našo stojnico! To je komaj 2,5 %! Podobni so pisni odzivi državljanov, ki nam pišejo. Kolikor toliko demokratična država ne more mimo teh dejstev.

V vednost: mediji, Komisija za peticije ter enake možnosti in človekove pravice, poslanci DZ

POROČILO O ZAS-ovi POBUDI ZA POSTAVITEV SPOMINSKEGA OBELEŽJA ZA ŽRTVE ČAROVNIŠKIH PROCESOV V MARIBORU IN ZA POBITE ŽIVALI V RELIGIOZNIH OBREDIH

Branko Delcott

Že na ustanovnem zboru društva, ki je bilo predhodnik Združenja ateistov Slovenije (ZAS), septembra l. 2002, je bila kot ena naših prioriternih nalog zastavljena postavitve spomenika žrtvam inkvizicije, prav tako pa tudi postavitve opozorilne table s sliko in tekstom o okrutnem mučenju živali v izvajanju RKC, konkretno o prazničnem metanju živih živali s cerkvenega zvonika v čast vaškemu svetniku v Španiji, v vasi Manganeses de la Polvorosa.

V enajstih stoletjih je bilo s strani cerkve na grmadah sežganih, pred tem pa okrutno mučenih in lažno obsojenih na milijone ljudi, od tega kar 70 % žensk.

Zgodovinar Sašo Radovanovič je napisal knjigo *Bog se usmili uboge grešne duše, amen*. Zajel je obdobje od l. 1546 do l. 1746 in območje Štajerske, konkretno krajev Ljutomer, Hrastovec in Maribor. Tu je bilo v omenjenem obdobju obsojenih in kaznovanih 300 oseb, pri čemer je le ena ušla grmadi. V Mariboru so bile smrtne kazni izrekanе v prostorih današnjega Rotovža, izvajali pa so jih na treh lokacijah nekdanjih vojašnic v Melju. Vsi podatki v Radovanovičevi knjigi so verodostojni, saj jih je avtor povzel iz arhiva graškega muzeja. V Gradec so namreč »sodniki« po izvršeni usmrtitvi morali pošiljati svoje zapise.

Na osnovi teh sedaj znanih podatkov smo iz ZAS dne 22. 2. 2010 naslovili na Mestno občino Maribor, konkretno podžupanu Roku Pečetu, prošnjo za lokacijo za postavitve spominskega obeležja žrtvam inkvizicije in za spominsko opozorilno obeležje za živali, ubite v religiozних obredih.

Na Mestni občini Maribor (MOM) smo predstavniki ZAS o navedeni temi imeli pogovor pri takratnem podžupanu Roku Pečetu dne 16. 4. 2010. Razgovora se je udeležil tudi predstavnik Društva za zaščito ustave in žrtev cerkve. Naknadno smo na takrat podani predlog g. Pečeta njemu posredovali podrobnejše informacije in podatke. V telefonskem pogovoru sredi leta 2011 nam je g. Rok Peče zagotovil, da bo našo zadevo posredoval v obravnavo Mestnemu svetu MOM in naj ga pokličemo naslednji dan po seji. Kasneje se na mnoge telefonske pozive avtorja tega prispevka ni več odzval.

G. Peče nam kot član društva za varstvo in proti mučenju živali tudi ni nudil nobene pomoči za namestitve že omenjenega predlaganega obeležja o krutosti s strani RKC nad živalmi. Glede namestitve tega obeležja na lokaciji mariborskega azila za živali smo dobili od vodje tega azila pristanek, a ko smo zahtevali pisno izjavo o pristanku, je bil odgovor negativen – baje je bil proti temu predsednik društva g. Erih Tetičkovič. Bili smo izredno negativno presenečeni.

Avtor tega besedila bom osebno predlagal mariborskemu društvu za varstvo in proti mučenju živali, da spremenijo naziv svojega društva, saj je njihovo prizadevanje proti mučenju živali idejno-nazorsko selektivno. Prav tako jim bom predlagal, naj presodijo o društvenem načinu delovanja in o stališčih dr. Tetičkoviča. Očitno ta daje prednost strahu pred zamero cerkve kot pa dolžnosti, ki se tiče samega smisla obstoja azila oz. omenjenega društva. Pri tem je ironično, da – kar sem podpisani prebral v *Nedeljskem* z dne 27. 11. 2011 – dr. Tetičkovič hvali svojo ljubezen in skrb za ljudi ter živali.

Naknadno smo iz ZAS sredi oktobra 2011 poslali g. Pečetu in v vednost celotnemu vodstvu Mestne občine Maribor še en dopis ter ponovno prosili za obravnavo naše pobude. Do danes se na naš dopis ni odzval nobeden od dvajsetih naslovnikov.

(V Mariboru, januarja / prosinca 2012)

Možna vsebina spominske plošče za žrtve inkvizicijskih oz. t. i. čarovniških procesov v naših krajih, ki bi lahko bila nameščena npr. na zgradbi Rotovža v Mariboru, se po predlogu Združenja ateistov Slovenije glasi:

KRIVICA IN TRPLJENJE STA KAŽIPOT SPOZNAVANJEM
IN PRAVIČNOSTI

V SPOMIN NA NEDOLŽNE ŽRTVE
ČAROVNIŠKIH PROCESOV, USMRČENIH NA GRMADAH S
STRANI KATOLIŠKE CERKVE
V NAŠEM MESTU V 16. IN 17. STOLETJU

MARIBORČANI IN MARIBORČANKE
(datum postavitve spominske plošče)

V zvezi s spominsko-opozorilnim obeležjem za živali, ki jih ubijajo v religioznih obredih, Združenje ateistov Slovenije predlaga, da bi bilo to obeležje nameščeno na primerno mesto znotraj območja mariborskega azila za živali. Obenem predlaga naslednjo možno vsebino tega obeležja:

KONČAJMO S KRUTIMI CERKVENIMI ZLOČINI
NAD ŽIVALMI!

Tradicionalni cerkveni običaj (recimo v španski vasi Manganeses de la Polvorosa v Španiji), ki se prireja v 'čas' kakšnega svetnika, je metanje živih živali s cerkvenega zvonika. Tudi z vašo pomočjo in skupnim protestom naredimo temu divjaštvu konec!

Združenje ateistov Slovenije
Združenje za zaščito ustave in žrtev cerkve

(slika metanja živali z zvonika)

(datum postavitve spominske plošče)

SPOMINSKA OBELEŽJA ČAROVNIŠKIH PROCESOV PO SVETU

Izbor in prevod:
Vojteh Urbančič

V nadaljevanju je nekaj informacij z raznolikih tujejezičnih spletnih strani, ki se vsebinsko nanašajo na zgornjo temo. Informacije so povzete in prevedene v slovenščino.

SALEM, Združene države Amerike

9. 5. 1992 je bilo odkrito spominsko obeležje pred več kot 3000 ljudmi. S tem so se spomnili 300. obletnice divjaških pobojev t. i. »salemskih čarovnic« v režiji in pod taktirko RKC.

IDSTEIN, Nemčija

Ob vznožju pečine je bila odkrita spominska plošča v spomin na pobite, potem ko so bili obtoženi čarovništva. Idstein je bil namreč znan po svojih čarovniških procesih, ki jih je organizirala RKC.

BIDEFORD, Velika Britanija

V tem angleškem mestecu v Exeteru so bile zaradi čarovništva obsojene in obešene številne ženske, med njimi S. Edwards in M. Trembles. Spominska plošča v spomin tem tragičnim žrtvam cerkve je bila odkrita na zidu Rougemont Castle v Exeteru.

FREIBURG, Nemčija

V divjaških lovih na čarovnice in pobojih nedolžnih žrtev v organizaciji RKC, ki so dosegli višek leta 1599, je bilo pobitih mnogo ljudi, večinoma žensk. Na kraju, kjer so žrtve sežigali, je danes na starem mestnem obzidju obeležje v opomin na te tragične dogodke.

SOENDERPOSTGADE, Nemčija

Leta 1904 je bila v zid hiše Marena Splida vzdana spominska tabla kot opomnik na sežiganje nedolžnih žensk leta 1641 v t. i. čarovniških procesih v režiji RKC.

TRENTO, Italija

Leta 2007 so mestne oblasti Trenta postavile spominsko ploščo kot spomin na nedolžne Žide, ki so jih v pogromih, organiziranih s strani RKC, pobili pred več kot 500 leti.

BAD FREDEBURG, Nemčija

V mestnem muzeju hranijo obsežno dokumentacijo o čarovniških procesih in njihovih žrtvah.

BOCHUM, Nemčija

Mesto je iniciralo projekt »čarovniška umetnost«, v katerem so zbrali več kot 100 eksponatov o čarovniških procesih v tem mestu.

BUEREN, Nemčija

V t. i. »čarovniški kleti«, kjer so se leta 1631 odvijali čarovniški procesi, je Okrajni muzej iz Wewelsburga organiziral spominsko razstavo, ki opozarja na te tragične dogodke, sprožene s strani RKC.

BLOMBERG, Nemčija

Na mestnem trgu je vodnjak s kipom, ki je bil postavljen leta 1989 kot spomin na sežig »čarovnika« leta 1460.

DORTMUND, Nemčija

V spomin na 26 čarovniških procesov, ki jih je organizirala v tem mestu in okolici RKC, je mesto Dortmund organiziralo razstavo in izdalo knjigo z naslovom »Živi sežgani pred mestnimi vrati – dortmundške čaravnice in njihovi morilci«.

GESEKE, Nemčija

V tem mestu je moč najti informacije o čarovniških procesih. Leta 1991 je bila na mestnem vodnjaku odkrita bronasta plastika s sceno »Sežiganje čaravnic«.

HAMM, Nemčija

V ulici Dolberger Strasse je bila leta 1991 odkrita kamnita spominska plošča z imeni nedolžnih žrtev, ki jih je leta 1603 v čarovniških procesih pobila RKC.

HIRSCHBERG, Nemčija

Leta 1986 je bil postavljen spominski križ za nedolžne žrtve RKC, pobite v čarovniških procesih v začetku 18. stoletja. Leto poprej, tj. 1985, je bila izdana knjiga »Iz zgodovine Hirschberga«, ki se obsežno ukvarja s čarovniškimi procesi in sramotno vlogo RKC v njih.

KAMEN, Nemčija

V mestnem muzeju in arhivu je obsežna dokumentacija o čarovniških procesih iz konca 16. in začetka 17. stoletja v tem mestu.

LEMGO, Nemčija

Leta 1994 je mestna oblast na cerkvi Sv. Nikolaja postavila kamnito spominsko obeležje ("Stein des Anstoßes") kot pomnik na nedolžne žrtve RKC, pomorjene konec 17. stoletja (največ leta 1681). RKC je v tem mestu pobila več kot 200 ljudi.

LIPPSATDT, Nemčija

V mestnem arhivu je obsežno gradivo o župniku A. Pretoriusu, ki se je prvi uprl divjaškemu lovu na čarovnice in ga je zato RKC obsodila.

LUEDINGHAUSEN, Nemčija

Spominska bronasta tabla je bila postavljena v spomin na žrtve čarovniških procesov ob »čarovniškem ribniku«, kjer je RKC uprizarjala odvratna mučenja nedolžnih žrtev s t. i. »vodnim preizkusom« (počasnim utapljanjem).

MENDEN, Nemčija

Od leta 1628 do 1631 je bilo v tem mestu v organizaciji RKC sežganih na »zažigalnici« ("auf dem Brandplatz") 27 nedolžnih žrtev. Po eni od žrtev se danes imenuje mestna knjižnica. Na grozodejstva spominja fontana na mestni tržnici. V mestnem muzeju obstoji o teh zločinih obsežno zgodovinsko gradivo.

MUENSTER, Nemčija

V tem mestu je RKC obtožila »čarovništva« 32 žensk in 8 moških. Šest so jih umorili. O tem priča spominska sobica v Niesingturm v mestnem obzidju med Ludgeri- in Servati vrati. Leta 1993 so po eni od žrtev (Greta Bünichmanns) skušali poimenovati eno od mestnih ulic, vendar je to spodletelo zaradi nasprotovanja lokalnega katoliškega župnika.

RECKLINGHAUSEN, Nemčija

V mestnem muzeju je razstava o 130 čarovniških procesih, organiziranih s strani RKC, največ v obdobju 1580–1589. To divjanje se je končalo šele leta 1706.

RUETHEN, Nemčija

To mesto je znano po čarovniških procesih in danes za obiskovalce organizirajo »čarovniško turo«, kjer jih podrobno seznanijo z zgodovinskimi dejstvi. Leta 1991 je bila odkrita tudi bronasta plošča.

SCHMALLENBERG, Nemčija

Od leta 1984 je v tem kraju v mestnem arhivu stalna razstava o čarovniških procesih. Podobne razstave in vodeni ogledi so organizirani tudi v TECKLENBURGU, WEWELSBURGU, WITTNU.

DUESSELDORF, KOELN, Nemčija

V teh dveh velikih nemških mestih so obeležja v obliki tabel, ki opozarjajo na čarovniške procese. V Koelnu je poimenovana ulica po eni od žrtev (Katharina-Henot Straße), umorjeni leta 1627 s strani RKC.

OSNABRUECK, Nemčija

Na več kot 250 žrtev RKC v tem mestu spominja bronasta plaketa na mestnem vodnjaku »sežig čarovnic«, odkrita konec '80 let prejšnjega stoletja.

LEMGO, Nemčija

Leta 1994 je bila odkrita spominska plošča žrtvam čarovniških procesov.

BALVE, Nemčija

Na Griču vislic (Galgenberg) je RKC med leti 1590 in 1630 sežgala okoli 300 žrtev, obtoženih čarovništva. 9. 8. 2006 je bil v spomin na nedolžne žrtve postavljen obelisk.

WINNINGEN, Nemčija

Na Čarovniškem griču (Hexenhügel) v tem mestu stoji najstarejše poznano obeležje žrtvam čarovniških procesov v Nemčiji. Postavljeno je bilo leta 1925. V 17.stoletju (1641–1651) je tu RKC pomorila več kot 20 nedolžnih ljudi.

GELNHAUSEN, MARBURG, Nemčija

Leta 1986 so bila na moriščih žrtev čarovniških procesov postavljena spominska obeležja.

BAMBERG, Nemčija

V tem mestu teče projekt, v okviru katerega bodo v City Passage odkrili spominsko obeležje več kot 1000 žrtvam t. i. Bamberških sežiganj čarovnic.

PISMO PODPORE SVETLANI MAKAROVIČ

Združenje ateistov Slovenije

Na spletnem portalu Planet Siol.net je bil dne 6. 1. 2012 objavljen intervju s priznano slovensko umetnico Svetlano Makarovič pod uredniško odbranim naslovom "Nekatere stvari je treba sovražiti". Po objavi je bila intervjuvanka deležna nekaterih ostrih kritik, nanašajočih se na tematiko sovražnega govora.

V Združenju ateistov Slovenije (ZAS) izražamo javno podporo umetničini pokončni drži in njenemu izražanju kritičnih stališč, zadevajočih probleme in anomalije v slovenski družbi (pedofilija, klerikalizacija, prilaščanje javnega oz. skupnega premoženja, prikriti ali odkriti fašizem v delu prebivalstva ...). V ZAS se sicer zavzemamo za pretehtanost in argumentiranost javno izrečenih stališč in javnih razprav ter odklanjamo 'vročičen', čustveno nabit, namerno prizadevajoč ton tovrstnih razprav in izjav. Vendar opozarjamo, da je treba pri presojanju tistih med njimi, ki gredo tako ali drugače preko roba 'družbene korektnosti', obvezno pogledati pod prste tudi kritiziranemu oz. problematiziranemu subjektu.

V zvezi z verskimi skupnostmi in religijami v Sloveniji (in širše), zlasti v zvezi s 'slovensko ekspozituro' Katoliške cerkve, opazamo vse od leta 1990 jasen trend širjenja njenega odkritega in prikritega (gospodujočega) vpliva v vse družbene pore. Načini in vsebine širjenja tega vpliva so za marsikoga sporni in lahko upravičeno budijo v njih zaskrbljenost, odpor, jezo ali celo bes. V ZAS menimo, da je pri širjenju omenjenega vpliva marsikdaj kršen 7. člen Ustave Republike Slovenije, ki govori o ločenosti države in verskih skupnosti. Zato opozarjamo, da je treba javno diskusijo v prvi vrsti osredotočiti na ta ključni problem, ne pa na tiste, ki si v tej deželi (še) upajo s prstom pokazati na 'tatu, ki vpije *Primité tatul*' – ali pa na tiste, ki so jih polna usta sebično razumljene pravice do verske svobode, hkrati pa dosledno zamolčujejo ali ignorirajo pravico do drugih prepričanaj ali do nevere v izvenčloveški obstoj boga oz. bogov.

Združenje ateistov Slovenije (ZAS)

zanj: mag. Vojteh Urbančič, l. r.

V Mariboru, 5. 5. 2012

Poslano množičnim občilom v Sloveniji, na Hrvaškem, v Bosni in Hercegovini, Srbiji, Črni gori in Makedoniji.

Kolofon

<i>Izdajatelj:</i>	Združenje ateistov Slovenije (ZAS)
<i>Za izdajatelja:</i>	mag. Vojteh Urbančič, predsednik ZAS
<i>Uredniški odbor:</i>	Jože Kos Grabar ml., mag. Vojteh Urbančič in Bogdan Škofljanc
<i>Pobudnik in tehnični urednik zbornika:</i>	Jože Kos Grabar ml.
<i>Jezikovni pregled delov zbornika:</i>	Alenka Milovanovič, Tihomila Dobravc in Jože Kos Grabar ml.
<i>Tisk:</i>	Uprint d.o.o.
<i>Datum in kraj izida zbornika:</i>	september / kimavec 2012, Maribor

Zbornik je brezplačen. Na razpolago je tudi na spletni strani www.ateisti.si

Za vsebino posameznega prispevka v celoti odgovarja njegov avtor oz. avtorica.

Združenje

Ateistov

Slovenije